

OMRÅDEFORNYELSE SØHELTEKVARTNERET

AKTIVERENDE BYRUM

OMRÅDEFORNYELSE SØHELTEKVARTERET
AKTIVERENDE BYRUM

KOLOFON

Afgangsprøjt_Urban Design_2008

Titel: Områdefornyelse Søheltekrarteret - aktiverende byrum

Projektperiode: 4. februar - 4. juni 2008

Vejleder: Victor Silva

Oplæg: 4

Antal sider: 95

Udarbejdet af: Anne Sofie Hartelius
AD10-URB1

FORORD

Dette afgangsprøjt er udarbejdet af Anne Sofie Hartelius på Urban Design specialet på Arkitektur og Design ved Aalborg Universitet. Projektet er udarbejdet på baggrund af Aalborg Kommunes ønske om at foretage områdefornyelse i Søheltekrarteret*. Opgaven er herfra grebet og formuleret som en selvstændig opgave, der løsriver sig fra kommunale bestemmelser og afgrænsninger.

Opgaven tager sit udgangspunkt i en områdefornyelse af SøHK i Aalborg, hvor der er fokus på byrum og bymiljø.

Afsættet for denne opgave er tesen, at anvendelsen af *aktiverende byrum*, i udformningen af en områdefornyelse, kan skabe en fælles identitet for SøHK, styrke det sociale fællesskab og gøre kvarteret mere levende, aktivt og attraktivt. Aktiverende byrum er en nyere diskurs inden for indarbejdningen af leg, idræt og motion i byrummet, og menes i denne sammenhæng også at kunne være et bærende element i designet af de enkelte byrum, fordi det har relevans i forhold til områdets eksisterende såvel som tidligere programmer. Feltet dækker både relevant og stærkt byrumsdesign samt bevægelse og motion i byen, og produktet er principielt, strategisk og konkret design.

En særlig tak til Ulla Kristensen og Keld Christensen ved Aalborg Kommune samt Victor Silva, der har været vejleder for dette projekt.

*Søheltekrarteret vil fremover blive anført som SøHK

KOLOFON	2
FORORD	2
INDHOLD	3

OPLÆG

INTRODUKTION_SøHK	6
LÆSEVEJLEDNING	8
UDGANGSPUNKT	9
PROJEKTRAMME	10

OMRÅDEFORNYELSE	13
-----------------	----

Dagsorden	10
Vision	10
Opbygning	11
Metode	12

UNDERSØGELSE

INTRODUKTION	18
HISTORISK UDVIKLING	19
BRUGERE	20
MAPPING	22

RUMANALYSE	34
DESIGNPARAMETRE	37

Morfologi	23
Arealanvendelse	24
Offentlig_privat karakter	25
Vejkarakter	26
Fodgængerforbindelser	27
Særlige forhold	28
Aktiviteter	30
Flader	32

VINKEL

INTRODUKTION	40
BYEN + BYRUM	41
IDRÆT + IDRÆTSRUM	46
AKTIVERENDE BYRUM	50

KONCEPT

INTRODUKTION	56
AKTIVITET	57
FORBINDELSER	58
LANDSKAB	59

PRODUKT

BYRUMS- OG TRAFIKPLAN	62
-----------------------	----

Vejstruktur	64
Stistruktur	65
Overgange	67
Parkering	68
Beplantning	69
Belysning	70
Berumskarakter	71

FOKUSOMRÅDER	72
--------------	----

Haraldstorv	74
Skudeparken	76
Gårdrum_Karré	78
Ankerpladsen	80
Gårdrum_Blokke	84

RETROSPEKTIVERING

KONKLUSION	90
REFLEKSION	91

FORMALIA

LITTERATURFORTEGNELSE	94
-----------------------	----

OPLÆG

INTRODUKTION_SØHK

SøHK ligger i den vestlige del af Aalborg, i området kaldet Vestbyen. Mod nord grænser kvarteret sig op mod et grønt bånd, der kiler sig ind mellem byen og Limfjorden. Mod syd danner Kastetvej et skel til den øvrige by.

Til dette projekt er SøHK afgrænset som en smal kile, i modsætning til kommunens mere diffuse områdefornyelses afgrænsning. Til designopgaven er yderligere det grønne bånd og området omkring Haraldslund inkluderet, hvilket giver et felt på ca. 20 ha.

SøHK ligger på grænsen mellem by og land. Mod vest ebber Aalborg langsomt ud, bliver mere opløst, og det grønne vinder frem. Følger man Kastetvej mod øst møder man Aalborg centrum/Vesterbro inden for 1 kilometer. Det pulserende byliv er ganske tæt på, og det er attraktivt for mange af kvarterets unge beboere. Til trods for dette hersker der en form for forstadslignende stemning i kvarteret, som i store træk er et beboelsesområde, med karreer og blokke i 3½ - 4½ etager. SøHK er primært bebygget i 1930'erne og 40'erne, og boligerne er bygget som arbejderboliger til arbejderne fra byens dengang voksende industri. 2/3 af de ca. 1800 lejligheder er 2-værelses, og hvor der før boede arbejderfamilier, gerne med flere børn, beboes lejlighederne nu hovedsagligt af enlige uden børn (Aalborg Kommune 2007). Denne reduktion i befolkningstæthed og ændret befolkningssammensætning har haft betydelige negative konsekvenser for både byliv og butiksliv i området.

- Kommunens områdefornyelses-afgrænsning
- Projektets design-område - analysefeltet er større

1 blokke

2 kastetvej

3 mellemrum

4 vestre bådhavn

5 haraldslund

6 skudehavnen

7 scheltens have

LÆSEVEJLEDNING

Denne projektrapport består af flere dele, både kapitler og afsnit. I de enkelte afsnit ses opsummeringer der knytter sig til den aktuelle opgave og SøHK. Disse fremstår i [klammer] eller i grå felter. Litteratur- og illustrationsfortegnelse forefindes bagerst i rapporten.

OPLÆG

Dette første kapitel 'OPLÆG' fungerer som en introduktion. På de to foregående sider er området, SøHK kort præsenteret, med placering i Aalborg og en kort introduktion til det fysiske miljø. Efter denne vejledning dækker afsnittet 'Udgangspunkt' problemstillingen i SøHK, projektets position i forhold til kommunens projekt, og den personlige motivation for valg og udarbejdelse af projektet.

'Projektramme' spænder projektet ud mellem kommunens og en personlig dagsorden, og her redegøres ligeledes for projektets opbygning og metode. Endeligt beskrives feltet for opgaven – 'Områdefornyelse'. Her introduceres og beskrives processen, og de dele af områdefornyelsen der er interessante i denne sammenhæng, suppleret af referenceprojekter.

UNDERSØGELSE

Kapitlet 'UNDERSØGELSE' dækker projektets analyse af SøHK. Der er både en mere generel del, forstået som kortlægning af områdets almene bymæssige forhold, så som vejkarakter og arealanvendelse. Desuden en række mere specifikke analyser, der går tæt på projekts problemstillinger og perspektiver, med kort og fotoregistrering.

VINKEL

Det næste kapitel kaldes 'VINKEL' fordi det indeholder den teoretiske vinkel på projektet, beskrevet gennem tre afsnit. Det første går nærmere på byen og byens rum. Her beskrives Jan Gehls teorier om byens rum, dets aktiviteter og funktioner, og mere konkrete principper og metoder i udformningen af disse rum. Dette gælder for de offentlige rum. Afsnittet rummer også en del om de private rum i byen, gårdrummene og de fælles friarealer, og endeligt en opsamling. Det næste afsnit behandler idræt og særligt idræt, motion og aktivitet i byens rum. Det interessante ved kropslig udfoldelse er dens foranderlighed og evne til at forny sig og tilpasse sig samfundet og omgivelserne. Endeligt samles de to emner i afsnittet om 'Aktiverende byrum', der fungerer som en diskussion, og et oplæg til designopgaven. Desu

KONCEPT

'KONCEPT' følger dette kapitel, og lægger op til 'PRODUKT'. Her findes to dele. Først en række principper udlagt for hele SøHK, i en Byrums- og Trafikplan. Dernæst 5 fokusområder, der er udlagt som strategier, og 2 af disse er designet i planer, snit og perspektiver. Endeligt en retrospektivering, hvor projektets dele summeres op i en konklusion og diskuteres i en refleksion.

PRODUKT

UDGANGSPUNKT

Et kvarter fyldt med fritidsliv, et berømt Haraldslund lige i nærheden, kajak- og sejlkлубberne og havnemiljøet tæt på. Sådan kunne beskrivelsen af SøHK lyde. Det er det SøHK gerne skulle være kendt for, men oplevelsen på en gåtur giver andre billeder:

Tomme gader, hegn, intetsigende græsflader, betonmure, slidte asfaltflader, utidssvarende gårdrum og offentlige rum. Således kan kvarterets fysiske fremtoning beskrives i grove træk. Sociale problemer, fraflytning, lave indkomster og skæv beboersammensætning, kan beskrive den sociale status for området. Utidssvarende lejligheder, manglende installationer, små lejligheder og triste facader, kan være de ord man bruger om bygninger og boliger. Hvis man trækker den brede pensel hen over kvarteret er der ingen tvivl om, at man vil møde nogle af disse betegnelser, på trods af områdets mange punktvisse kvaliteter.

Aalborg Kommune har, på grund af disse problematikker, udpeget SøHK som det næste kvarter der skal gennemgå en områdefornyelse i Aalborg. Områdefornyelse er en byfornyelsesproces, der kan søges midler til hos Velfærdsministeriet. Som det ses af tidslinien er processen allerede igang, og der er formuleret en motivation og ansøgningen er sendt, midlerne er tildelt pr april 2008.

Dette projekt tager sit udspring i den udpegede problematik, og kan ses som en del af den forproces kommunen udfører, inden det endelige program for områdefornyelsen formuleres. Projektet er ikke et idekatalog eller et decideret pilotprojekt, men et projekt der peger på væsentlige problematikker, potentialer og løsninger i et konkret analyse-, princip- og designprojekt for områdefornyelsen i SøHK.

Projektets analyser og designforslag kan benyttes til den indledende programskrivning for områdefornyelsen, og eventuelt også i borgerinddragelsesprocessen, som en appetitvækker og et udgangspunkt for en diskussionsfase.

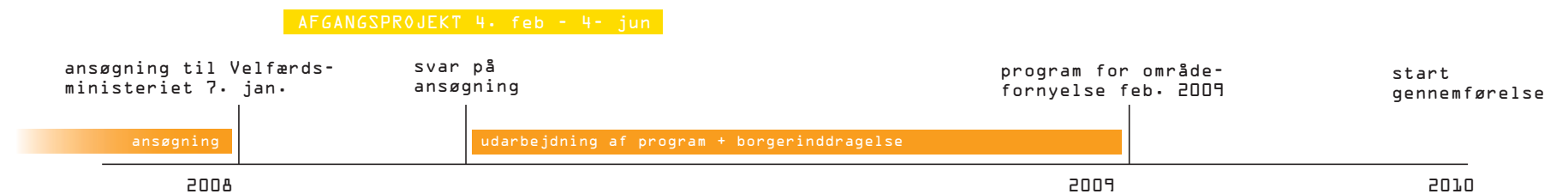
Projektet er ligeledes udformet på baggrund af en personlig motivation. Aktualiteten i et igangværende projekt byder på reelle problemstillinger. Dette er interessant fordi der kræves kontemporære løsninger, og et svar på den aktuelle, og meget konkrete situation og problematik i området. Ligeledes er det interessant, fordi der er mulighed for at diskutere projektet med dem, der rent faktisk står over for at skulle udføre områdefornyelsen snarligt. En områdefornyelse er et kommunalt anliggende, og samarbejdet med Aalborg kommune viser en relevant vinkel på faget, et udviklingsprojekt for byen. Indblikket i det kommunale arbejde er også en væsentlig årsag til valget af netop dette projekt.

Feltet omkring aktiverende uderum bliver mere og mere relevant i samfundsdebatten, som et element i planlægningen, der kan styrke de socialt udsatte områder, men også i hele fedme-problematikken. I forhold til den traditionelle områdefornyelse kan et felt som aktiverende uderum være med til at give mere karakter til en fornyelse, så der ikke blot bliver tale om en forskønnelse. Områdefornyelsen virker allerede som en social proces, men at udfordre indholdet og temaerne virker både relevant og meningsfyldt.

I projektet er det et personligt ønske at arbejde i flere skalaer. Både en overordnet plan og princip skala, men også helt ned i detaljen i planer og perspektiver. Det er betydningsfuldt at få fat i materialer, linier, rum og fornemmelser, i designet i denne opgave. Desuden er det interessant i forhold til områdefornyelsen at betragte området som en helhed og som enkeltdele, for at styrke den fælles identitet og den specifikke stedsfølelse.

tidsplan områdefornyelsen

personlig motivation

- Aktuelt projekt, med reelle problemer og aftagere
- Få et indblik i kommunalt arbejde med faget
- Mulighed for at afprøve 'aktiverende byrum' i et almindeligt boligområde
- Udfordre den traditionelle områdefornyelse
- Udarbejde både helhedsplan og detaljer

PROJEKTRAMME

DAGSORDEN

Kommunen har formuleret en målsætning for områdefornyelsen i SøHK. Denne målsætning drejer sig om de problematikker, der er konstateret i kvarteret, og hvilke tiltag det ønskes at tage i denne forbindelse. I fire korte sætninger kan kommunens dagsorden fremsættes, som det ses af skemaet.

Hertil har jeg så formuleret et svar, en dagsorden for dette projekt. Dette er væsentligt, da der i forhold til et designprojekt er behov for en mere konkret formulering, for at specificere hvilke tiltag der er fokus på, og hvilken vinkel der er lagt på opgaven.

Kommunens dagsorden:

Gøre kvarteret mere attraktivt for en bredere beboergruppe - særligt børnefamilier

Styrke det lokale byliv og fritidsliv

Styrke den lokale netværksdannelse

Understøtte en efterfølgende/sideløbende bygningsfornyelse

Min dagsorden:

Gøre udvalgte byrum mere attraktive for kvarterets nuværende og fremtidige beboere

Give bedre mulighed for at benytte uderum til aktivitet og ophold

Skabe rum for social aktivitet

Fokusere på 'aktiverende byrum'

VISION

For at uddybe den formulerede dagsorden for dette projekt, er der udformet en vision.

For at gøre de udvalgte rum mere attraktive skal der arbejdes med det samme overordnede tema, der giver en sammenhæng, men også med en stedsbestemt og unik karakter til hvert rum. Herved kan der opnåes et bevægelseslandskab, med forskellige muligheder, men også meget specifikke brugskarakterer, særligt i forhold til beboere. Der er tale om nærmiljøanlæg, der i høj grad skal udformes som rum og ikke blot tænkes som aktivitetsflader.

For at fremme aktivitet og ophold er det nærliggende at programmere for nye aktiviteter, men ligeledes er det essentielt at tilføre nye tiltalende materialer og former, der udfordrer sindet og kroppen og åbner for nye perspektiver. Ved samtidigt at indarbejde en række forbindelser gøres området tilgængeligt og indbydende. I forhold til ophold er det vigtige at skabe rum for forskellige former for ophold. Der er brug for en helhedstanke, og en overordnet bearbejdning af området, der skaber sammenhæng og trykke rammer om aktiviteterne.

Social aktivitet handler om at se, opleve og møde andre. I det offentlige rum handler det i høj grad om at programmere og udforme muligheder for flere beboergrupper og også udefrakommende. Det er væsentligt at beboerne får en tilknytning til rummene, og at der er en målrettethed i forhold til brugere og en diversitet i aktiviteterne.

Endeligt er det væsentligt, at der i opgaven er klart fokus på rum - pladser, parker, gårdrum, som aktiverende byrum. Designet forholder sig til det udendørs, det synlige områdeløft, og den mærkbare ændring i identitet og liv. Der er tale om et designprojekt med fokus på det fysiske miljø, med aktivitet som det bærende element.

PROJEKTRAMME

ØPBYGNING

Den overordnede ramme for projektet er områdefornyelsen, den er målet og indfaldsvinklen. Den fysiske tilgang er et udtræk af områdefornyelsen, og hensigten er at skabe et godt fysisk miljø for beboere i SøHK.

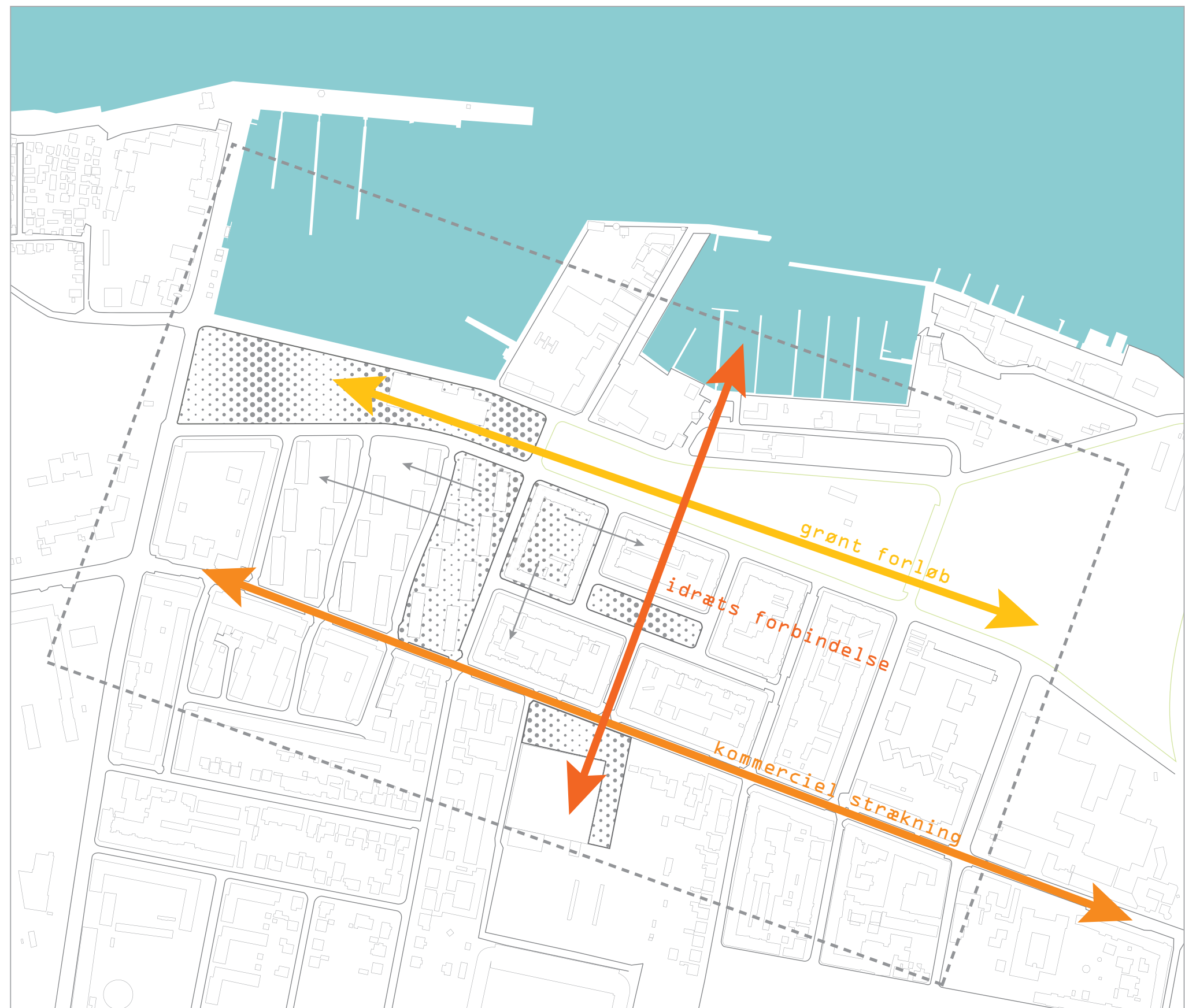
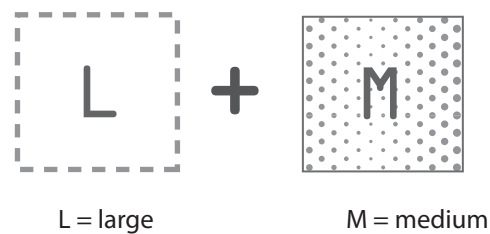
Under den fysiske bearbejdning, designet, deler projektet sig i to grene. Den ene [L] er principiel og dækker hele SøHK, den anden [M] er konkret og består af 5 fokusområder.

Målet for L er at skabe en sammenhæng i området, og dermed en samlet identitet, og give bedre forhold for udeliv og fodgængere. Produktet heraf bliver en "Byrums- og Trafikplan" der behandler hele kvarteret. Forskellige emner inden for byrum og trafik behandles principielt, enten vist på kort eller principskitser.

Målet for M er at skabe attraktive, aktiverende byrum. De 5 udvalgte rum behandles alle på et strategisk niveau, med anbefalinger og overordnede linier, og 2 bearbejdes som konkret design. Disse illustreres i plan, snit og fotocollager.

Planen påvirker de enkelte designs, ved at de principper der udlægges i L er udgangspunktet for designet i M. Desuden påpeges potentialer for de enkelte rum i L, og her udvælges de fem fokusområder for deres potentielle virkning i en områdefornyelse.

Desuden er fokus for begge grene uderum og fodgængere, altså byrum og mennesker. Netop her findes også det der endeligt sammenkæder de to niveauer. I L udpeges fodgængerforbindelserne, der binder området sammen og tilslutter området til resten af bydelen. Her er 3 vigtige akser på spil. 3 af fokusområderne er offentligt tilgængelige, og de knytter sig netop op på disse forbindelser, og bliver således forbundet. De 2 private fokusområder er repræsentative udvalgt for de to typer fælles friarealer der findes i området.

PROJEKTRAMME

METODE

Den metodiske tilgang til de enkelte dele af projektet beskrives her ganske kort.

Analysen af området er praktisk anlagt, forstået på den måde, at de fleste af analyserne bygger på registreringer foretaget i området. Disse registreringer er sidenhen kortlagt i forskellige mappings. Derudover er der fundet tal og andre oplysninger via Aalborg Kommune, men også foretaget uformelle interviews og samtaler, på et mere kvalitativt niveau omkring områdefornyelsen og kvarteret, med kommunens medarbejdere.

Der er foretaget fotoregistreringer, for at dokumentere udsagn om området, og pege på specifikke punkter og udsnit i karakteren af området. Endeligt er der arbejdet ud fra den teoretiske vinkel i projektet, og foretaget rumanalyse efter Jan Gehls model med 12 nøglepunkter.

Den yderligere teoretiske inddragelse skal ses på baggrund af projektets karakter, og benyttes til at udvide perspektivet på opgaven, og desuden diskutere relevante problematikker inden for opgavens rammer. De to perspektiver, byrum og idræt, er udvalgt, fordi de hver især kan bidrage med vigtige argumenter og punkter til den videre proces, og den generelle diskussion om aktiverende byrum. Jan Gehl er stadig aktuel i byrumsdesign og –analyse, og fylder meget i den teoretiske vinkel, netop fordi teorierne fornyer sig og begriber aktuelle bylivssituationer, såsom den stigende aktivitet i byens rum.

I forhold til designdelen skal den metodiske tilgang ses som en kollektion og en selektion. I et dialektisk forhold bearbejdes hele området som en kollektion af temaer, og udvalgte områder som en selektion til yderligere bearbejdning. Opdelingen i L og M, som er beskrevet i forrige afsnit, skal ses som et udtryk for et ønske om at arbejde med flere skalaer og niveauer i designet. Der er arbejdet ud fra koncept og målsætning, og desuden de udvalgte referencer. Rent fysisk er der arbejdet meget med plantegning, og i den sidste fase med rumlige skitser.

OMRÅDEFORNYELSE

BAGGRUND

Byernes udvikling ses naturligt som en dualitet, et to-sporet forløb, med en forældelsesproces og en følgende fornyelsesproces. Udgangspunktet for en fornyelse ligger derfor naturligt i at byen ikke automatisk bliver vedligeholdt og ajourført i overensstemmelse med nye samfundsmæssige behov. Der er simpelthen brug for en modernisering af byen (Kvorning 1996). Denne modernisering sker som oftest gennem byfornyelse, en kommunal opgave, der kan søges støtte til hos staten.

Områdefornyelse er den nyeste form for byfornyelse og støtteordning. I 1970'erne var der tale om sanering, og fornyelsen var relateret til rydning af baggårde, for bedre sundhed, mere lys og luft i de tætte boligkvarterer. I 80'erne var begrebet byfornyelse og endeligt i 90'erne kom kvarterløft og helhedsorienteret byfornyelse. Erfaringerne fra de tidligere processer er bragt med videre, og tankegangen bag og metoderne i den helhedsorienterede byfornyelse er fra 2004 videreført i områdefornyelse (Velfærdsministeriet 2008).

Områdefornyelse er en byfornyelsesproces der sigter mod et samlet, helhedsorienteret løft af nedslidte byområder, gennem inddragelse af fysiske, sociale, kulturelle og miljømæssige forhold. Indsatsen er særligt rettet mod problemfyldte boligområder, der ikke kan løftes alene ved en fornyelse af boligmassen (Velfærdsministeriet 2008). I den sammenhæng er det vigtigt at nævne at områdefornyelse, i modsætning til mange tidligere fornyelsesprocesser, i høj grad fokuserer på byens friarealer. De søgte midler kan benyttes til forbedring af det offentlige bymiljø, og sideløbende kan der igangsættes processer for fornyelse af privatejede og almennyttige gårdrum og fælles friarealer.

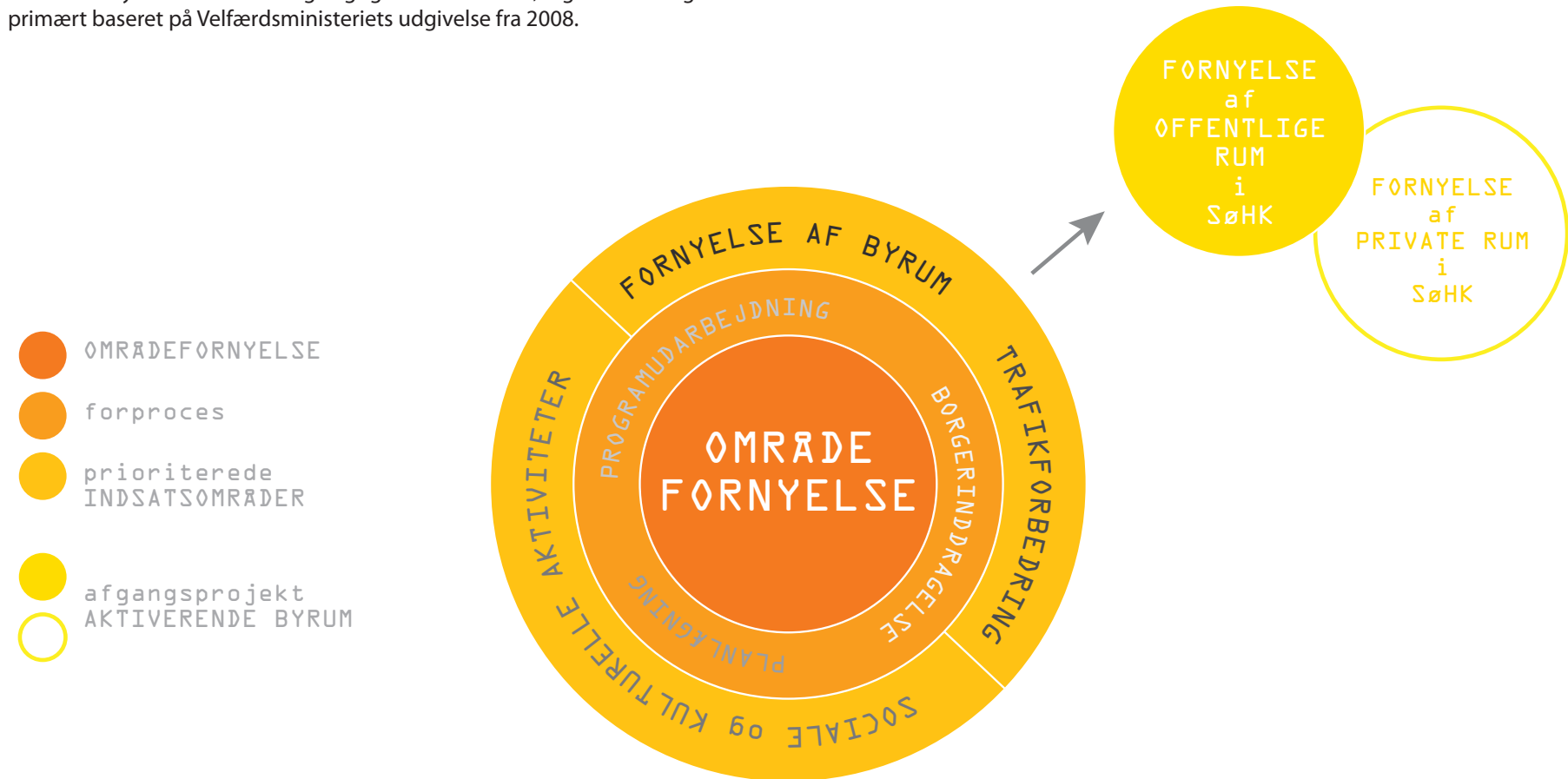
Den samlede forandring af et byområde, som områdefornyelsen er repræsentant for, giver den største sociale effekt. I forhold til at ændre et image eller styrke en fælles identitet har den helhedsorienterede udvikling vist sig effektiv. Her er der udover den fysiske forskønnelse også tale om andre processer og initiativer, der kan være brug for, til at løfte den sociale problemstilling, der er tale om i det pågældende område. Ved en samlet indsats er der mulighed for at ændre en ulige beboersammensætning, og styrke det sociale liv og sammenhæng. Dette er en klar forudsætning for en bedre sammenhængskraft og større stabilitet i et område (Velfærdsministeriet 2008).

Problematikkerne i SøHK er tidligere nævnt, men kort er der særligt tale om problemer med fysisk forfald, høj fraflytningsfrekvens og en skæv beboersammensætning. Desuden er området præget af utryghed blandt beboere og besøgende efter mørkets frembrud (Aalborg Kommune 2007).

Ved at Aalborg Kommune foretager en samlet indsats for SøHK's offentlige og private rum er der mulighed for en bearbejdning af bydelens udemiljøer i den helhed som de brugsmæssigt, socialt og byarkitektonisk indgår i.

INDHOLD

Figuren illustrerer områdefornyelsens processer og indhold. Forprocessen består af programskrivning, herunder borgerinddragelse, og planlægning af den forestående indsats. I indsatsen ses som oftest de tre fokusområder, som er nævnt i den yderste cirkel i figuren, nemlig sociale og kulturelle aktiviteter, trafikforbedring og fornyelse af byrum. Det følgende er en beskrivelse af områdefornyelsens indhold og vigtige delelementer, og fremstillingen er primært baseret på Velfærdsministeriets udgivelse fra 2008.

Borgerinddragelse som et nøgleord

I de enkelte dele af forprocessen anses borgerinddragelsen som afgørende for projektets gennemførelse og accept i lokalområdet. Borgerne er med til at udpege indsatsområder og udforme program, og på denne måde forankres projektet i det enkelte område. Borgerne tager også vigtig del i den videre proces, og som refleksion over mange af de tidligere projekter ses det, at "*Kun i kraft af medejerskab, engagement og lokal stolthed kan et områdes omdømme for alvor forandres*" (Byplan nyt 2007). Derfor er det vigtigt at projektet bliver en fælles indsats. Da det er intentionen at indsatsen også skal have en afsmittende effekt og inspirere og tilskynde til en bredere fornyelse, er det betydningsfuldt at indgå partnerskaber med aktører, der kan bære udviklingen videre.

OMRÅDEFORNYELSE

I programudarbejdningen og det endelige projekt er der tre overordnede kategorier, som det ses i figuren på foregående side. Det følgende vil være en kort fremstilling af de tre forskellige indsatsområder.

Sociale og kulturelle aktiviteter:

Disse aktiviteter kan foregå direkte i form af rammer om frivilligt arbejde eller arrangementer. De kan også foregå indirekte i processen og som effekt af andre aktiviteter. De indirekte aktiviteter kan ses i forbindelse med beboerinddragelse som workshops, eller som andre initiativer der støtter op om at beboere mødes og sammen finder vejen for fornyelsen. Den direkte form er mere fokuseret på sociale og kulturelle foranstaltninger på sigt. Som for eksempel etablering af festivaller, mærkedage, fælles gåture, markeder og meget andet. Endeligt kan der være etablering af væresteder, værksteder, mødesteder eller deciderede aktivitets- eller kvarterhuse, som en fysisk foranstaltning i forbindelse med områdefornyelsen. Dette kan også være medvirkende til at løse sociale problemer og fremme det kulturelle liv.

Trafikforbedring:

Forbedring af de trafikale rum er ofte en del af en områdefornyelse. For det meste er der tale om at regulere trafikken, og derved nedsætte gener fra biler og anden tung trafik. Mange steder har biltrafikken simpelthen overtaget. En fornyelse med en ændret disponering af arealerne, en ny belægning, beplantning, belysning eller mere direkte trafikale foranstaltninger som bump og indsnævring, er med til at signalere, at færdsel ikke længere kun sker på bilernes betingelser. Det vigtige er at mindske gener og øge sikkerhed og fremkommelighed, bl.a. ved at sikre overgange ved vanskelige barrierer. Udover veje arbejdes der i denne kategori i høj grad også med fortove og stier, som skal gøres mere sikre, indbydende og derfor ofte omlægges. For at øge fodgængernes fremkommelighed i området arbejdes der desuden med at løse de ofte omfattende parkeringsproblemer.

Fornyelse af byrum:

Byrumsfornyelsen indgår i samtlige projekter i den helhedsorienterede byfornyelse, og er mindst lige så højt prioriteret i områdefornyelsen. I mange af de udførte projekter er byforskønnelse det bærende element i fornyelsen. Et nyt byrum er et synligt signal om forandring, og er til glæde for alle. Inden for områdefornyelsen er der tre overordnede mål for nye byrum:

- de skal gøre byen smukkere og skabe sammenhæng i det pågældende område
- de skal være rum for udendørs aktiviteter og socialt liv
- byrummene skal være en tydelig inspiration at følge op på for investorer

Disse mål er meget generelle, og bør derfor kunne følges i enhver fornyelse. De rum der hidtil er blevet fornyet er af meget forskellig størrelse og karakter. Der er de store byrum, torvene, som oftest i bymidten, med alle byfunktionerne tæt pakket omkring. Gaden er også repræsenteret ved det lange byrum. Hovedgaderne er blevet udsat for trafikdæmpninger og forskønnelser, som de ofte centrale rum de er. I tilknytning til gaden ses også en fornyelse af parkeringspladser, der ønskes mere anvendelige og interessante. De grønne rum, parkerne og de åbne naturrum og landskabet er vigtige åndehuller, men er også rammen om rekreation og aktivitet. Dog fylder de ikke meget

i de allerede gennemførte projekter, hvor der er lagt væk på en fornyelse af byens grå rum. Derimod ses mange eksempler på fornyelse af de små rum. Gadehjørner, de små pladser og andre huller i byen sluger de fleste af midlerne i fornyelsen. Fornyelsen bliver herved meget synlig, men spørgsmålet er om disse områder giver nok til byen, af muligheder, liv og aktiviteter.

I sammenhæng med nye byrum ses det at etableringen af idrætsfaciliteter er populære i områdefornyelsesindsatsen. Det er dog langt fra tidligere tiders kedelige fodboldbaner. Idag er der tale om spændende, specialdesignede rum for leg og idræt, gerne støttet af Lokale- og Anlægsfonden.

I SøHK er der i høj grad brug for en forbedring af lejligheder og gårdrum. Dette ses som en sideløbende proces, og er ikke nødvendigvis finansielt støttet af staten eller kommunen. Det er dog vigtigt at hele fornyelsen foregår som ét forløb, således de forskellige initiativer kan understøtte hinanden. Det er kommunens opgave at koordinere og sætte igang. Desuden er det kommunens opgave at sikre en tilfredsstillende borger- og særlig beboerinddragelse i projektet. Det er vigtigt for at sikre det rigtige niveau og udpege de konkrete ønsker. Der er allerede udpeget en mindre beboergruppe, der skal deltage i processen, men der er behov for at finde alternative løsninger for at få alle til at deltage og bidrage til en god proces. Der findes mange eksempler fra andre sager, hvor inspirationsture, hjemmesider og aktivitetsdage supplerer de traditionelle borgermøder eller workshops.

På trods af områdets skæve beboersammensætning skal vægten i projektet formentlig ikke lægges på direkte sociale foranstaltninger. Der er brug for at gøre kvarteret mere trygt og sikkert, og i høj grad er der brug for et mere interessant og attraktivt bymiljø. Nye beboergrupper kan bl.a. tiltrækkes ved trafikforbedring, og en tydelig fornyelse af områdets byrum. Ved samtidigt at sætte en række arrangementer igang, er der mulighed for at styrke fællesskabet blandt de nuværende beboere. Det vurderes at den synlige forandring, den visuelle tilgang til opgaven kan være det styrende element, og andre initiativer vil vokse ud af dette.

I dette projekt vil der derfor være fokus på fysiske tiltag, der kan påvirke sociale forhold. Dette er valgt for at fokusere på projektets faglighed, urban design. I et fremtidigt projekt hos kommunen, vil der også være behov for en større social indsats.

REFERENCER

Områdefornyelsen er relativt ny, og det gør at der ikke er mange færdige eller etablerede eksempler. De processer der foregår i byen og særlig forandrings- og fornyelsesprocesser foregår langsomt, og tager år fra ide til konkret opførelse. For derfor at kunne trække eksempler frem som har vist sig velfungerende, eller som er interessante i deres udførelse er nødvendigt at trække på tidligere tiders fornyelse. I projektet Helhedsorienteret Byfornyelse fra 1998-2004 kan der hentes inspiration, trods der er små forskelle i formål og indhold. De fleste projekter er meget brede i deres program. Særligt projekterne fra København dækker over mange aspekter og skalaer, fra nye bygninger og aktivitetshuse til etablering af flere skraldespande. Desuden rummer projekterne en stor mængde sociale og kulturelle aktiviteter, som enten følger den fysiske udvikling, eller lægger sig som arrangementer der støtter udviklingen. De følgende tre eksempler skal betragtes som udpluk fra ellers meget omfattende projekter. Det er eksempler fra de tre indsatsområder, hvor der i byrumsfornyelsen er fokus på projekter, der implementerer idræt i byrummet, da det er relevant for denne opgave.

OMRÅDEFØRNYELSE_REFERENCER

SOCIALT OG KULTURELT

Aabenraa - aktivitetshus, mange forskellige aktiviteter

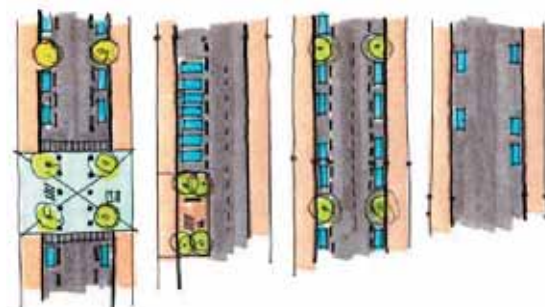

Nykøbing Mors- aktivitetshus, både for unge og gamle

Øresundsvej kvarteret, KBH - markedsdag

TRAFIKFØRBEDRING

Mimersgadekvarteret, KBH - trafik- og byrumsplan

Ikast - trafikforbedring af hovedgaden

Kokkedal - trafikforbedring

Øresundsvej kvarteret - trafikforsøg

BYRUMSFØRNYELSE

Albertslund Syd - udviklingen af 7 aktivitetspladser

Fredericia - udvikling af centralt sportsareal

UNDERSØGELSE

INTRODUKTION

SøHK er stedet, det er området for fornyelsen. I det følgende afsnit vil kvarteret blive beskrevet. Først tre nedslag i historien, der giver et billede på den udvikling området har gennemgået. Dernæst en mindre redegørelse for de beboergrupper der dominerer kvarteret, og den beboergruppe kommunen ønsker mere stærkt repræsenteret, særligt med henblik på deres forhold til idræt og motion.

Herefter følger en del med mapping, hvor området kortlægges, og endeligt en opsamling i parametre, problemer og potentialer, der kan føres med videre.

HISTORISK UDVIKLING

Den historiske udvikling beskrives kort gennem tre historiske kort. Kortene ligger med 30 års mellemrum, fra 1919 til 1949 og 1979. Herefter er der igen ca 30 år til et nutidigt kort. Dette kan ses på side 22 i 'Undersøgelsen'.

1919

SøHK eksisterer ikke endnu, her er istedet grønt og kolonihaver. Området grænser næsten ud til fjorden mod nord, og fjordkanten bruges rekreativt til gåture, en sportsplads og badeanstalter. I den østlige ende ligger Ryesgade Skole, bygget i 1911, og enkelte fabriksbygninger. Syd for Kastetvej ligger Harald Jensens villa i Haraldslund, som er en stor have. Den er ikke længere bolig for den afdøde brønderiejer, men fungerer som børneoptagelseshjem. Området ligger tydeligt på byens vestlige kant og allerede her anes en mere lineær og funktionalistisk byplanlægning, der adskiller sig fra middelalderbyens uregelmæssige former (Topholm 2001 + Aalborg Kommune).

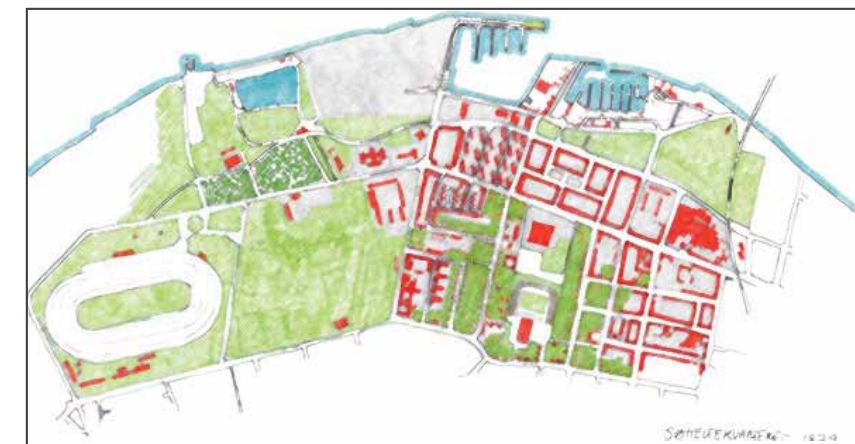
1949

Allerede 30 år senere ser området ganske anderledes ud. Aalborg var i kraftig vækst i 1930'erne, og væksten havde stor betydning for Vestbyen. Byens voksende industri medførte et stort behov for boliger, som skød op som karreer og blokke på de tidligere kolonihave-grunde, fra år 1930. En del af fjorden er indvundet, og der er bygget et havneområde. Havnen er en fritidshavn, med forskellige former for søsport, og en ny badeanstalt på kanten. Denne havn er nu kendt som Vestre Bådehavn, og har stor rekreativ betydning for kvarteret. Fritids- og idrætsbyggeri skød op, med tennisbaner ved siden af Haraldslund, et friluftsbad længere mod vest, begyndelsen til et stadion og en trav- og galopbane.

Området ligger stadig i udkanten af byen, trods den urbane karakter bliver mere udpræget. Hvad man ikke kan se på et kort er bydelens blomstrende butiksliv, betinget af de mange nye beboere (Topholm 2001 + Aalborg Kommune).

Den arkitektoniske periode området er bebygget i, kan betegnes som funktionalismen, der begynder omkring 1900 og frem. Ifølge Jan Gehl er der tale om en ensidig fysisk-funktionel tilgang til byen. Det primære i den fysiske tilgang er sollys og luft. Dette betød en ny æstetik i byen, hvor karrerne blev erstattet af åbne kvarterer med blokbebyggelse. Denne form for byplanlægning havde konsekvenser for bylivet. De vigtigste pointer var at bebyggelsen resulterede i en spredning, færre mennesker pr.m2 og dermed færre begivenheder. Funktionsopdelingen medførte, at der ikke var kontakt mellem forskellige funktioner i byen, og transportsystemet var bilbaseret. Dette betød bl.a. at gader og torve forsvandt, og øde stier og græsplæner overtog. Man troede disse ville være rammen om liv, med der var ingen reelle overvejelser om socialt liv og rekreative aktiviteter (Gehl 2003).

Selvom blokbebyggelse er karakteristisk for perioden, bygges stadig meget andet, hvilket også ses i SøHK. Både blokke og karreer lægger sig dog ind i periodens tankegang, ligeledes med overdimensionerede veje, for at give luft. I den videre historiske udvikling ses den faldende befolkningstæthed endnu tydeligere. I 1930'erne, 40'erne og 50'erne er der stadig fremgang, og mange voksne og børn pr. m2.

1979

Endnu engang er Limfjorden blevet smallere, og mere jord er indvundet. Et stort industrielt havneområde er bygget til vest for Lystbådehavnen, og SøHK er med landvindingen blevet fuldstændigt adskilt fra fjorden.

På trods af ny havneindustri er det gået ned ad bakke for den ellers blomstrende industri. Allerede i slutningen af 1950'erne begynder udviklingen at vende. De mange tomme industribygninger bliver bl.a. indtaget af Kvickly, der åbner supermarked på Dannebrogsgade. Den negative udvikling gælder også i forhold til den tidligere befolkningstilvækst – nu er der færre familier og børn og flere ældre. Denne udvikling fortsatte indtil 1980'erne, hvor udviklingen stabiliserede sig. De unge søgte mere tidssvarende lejligheder end SøHK kunne tilbyde allerede i 1960'erne.

Haraldslund har ændret karakter, lunden er borte, erstattet med den store svømmehal og sportsfaciliteter, indviet i 1969. Dette anlæg får stor betydning for kvarteret, og er populært den dag idag.

SøHK er fuldt udbygget i 1979, som det kendes idag. Ikke meget har ændret sig siden 1970'erne. Trods en tæt udbygning i resten af Aalborg er der ikke sket meget i Vestbyen og SøHK ligger stadig i den vestlige udkant, med en næsten åben kant mod vest. (Topholm 2001 + Aalborg Kommune)

BRUGERE

Den negative udvikling der startede i slutningen af 1950'erne kan ses helt tydeligt i SøHK idag. Befolkningstætheden er meget lav med ca. 1,17 personer pr. bolig, hvoraf størstedelen er unge studerende og ældre mennesker. De unge mellem 20-29 år udgør ca. 30 % og de ældre over 60 står for ca. 25 %. Ca. 70 % af husstandene består af enlige uden børn. I illustrationen på modstående side ses tre søjler. Her karakteriseres de unge, de ældre samt de unge børnefamilier, som det fra kommunens side er et ønske at tiltrække. Karakteristikken bygger både på sociale forhold og livssituationer, men også på forholdet til idræt og motion.

unge 20-29 årige

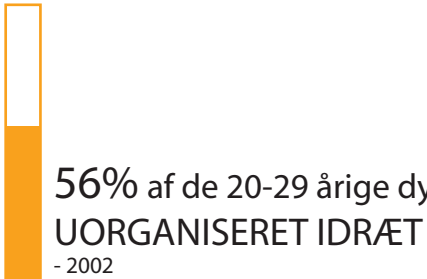
primært studerende
enlige nomader på gennemfart i SøHK
selvstændige - zappergeneration
ikke bundet af job og familie - fritid og vælger selv hvornår aktive og oplevelseskrævende

fokus på kampsport, rulleskøjter og fodbold

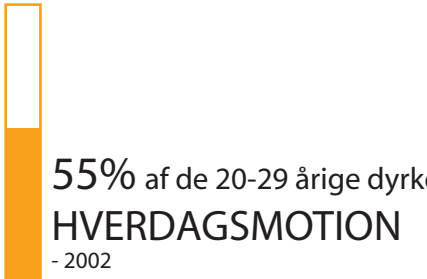
30% af beboerne i Sølhelte kvarteret er mellem 20 og 29 år

MÆND ca. 7:30 timer på IDRÆT og MOTION pr. uge
KVINDER ca. 6:00 timer på IDRÆT og MOTION pr. uge
- 2002

knap 2% af de 20-29 årige besøger en fastfoodrestaurant dagligt
- 2005

56% af de 20-29 årige dyrker UORGANISERET IDRÆT
- 2002

55% af de 20-29 årige dyrker HVERDAGSMOTION
- 2002

50% af de 20-29 årige dyrker FORENINGSIDRÆT
- 2002

ældre 60+ årige

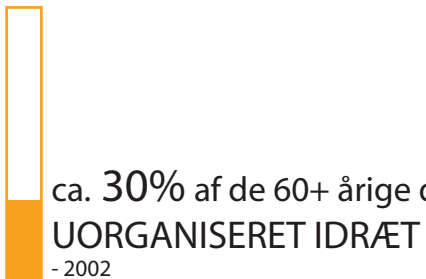

de ældre er blevet mere aktive end de var for bare 20 år siden
blandet gruppe, mange er pensionister - meget fritid
enlige - brug for socialt samvær
tryghed er vigtigt

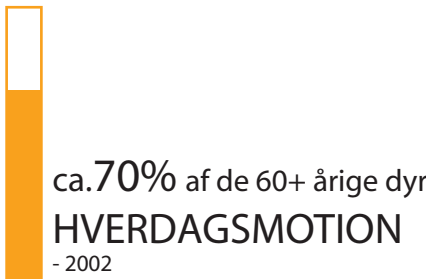
folkedans, gymnastik og cykelsport i fokus

25% af beboerne i Sølhelte kvarteret er 60+ år

MÆND ca. 7:00 timer på IDRÆT og MOTION pr. uge
KVINDER ca. 5:30 timer på IDRÆT og MOTION pr. uge
- 2002

ca. **30%** af de 60+ årige dyrker UORGANISERET IDRÆT
- 2002

ca. **70%** af de 60+ årige dyrker HVERDAGSMOTION
- 2002

ca. 25% af de 60+ årige dyrker FORENINGSIDRÆT
- 2002

unge børnefamilier

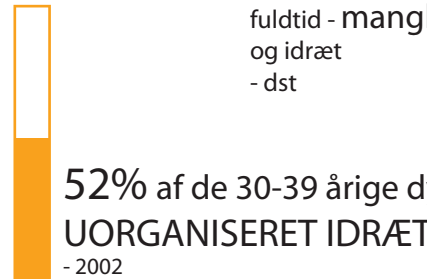

brug for kvalitetstid med børnene
krav om sikkerhed - sikkert rum for børnene
aktive med børnene - leg
de voksne karakteriseres som de 30-39 årige kvalitetssøgende

de unge børnefamilier **MANGLER** i Sølhelte kvarteret

MÆND ca. 4:30 timer på IDRÆT og MOTION pr. uge
KVINDER ca. 4:00 timer på IDRÆT og MOTION pr. uge
- 2002

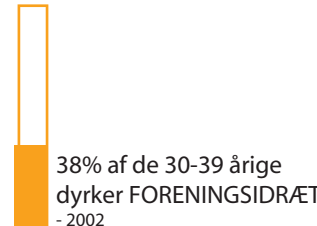
80% af alle børn vokser op i en familie hvor begge forældre arbejder fuldtid - manglende tid til motion og idræt
- dst

52% af de 30-39 årige dyrker UORGANISERET IDRÆT
- 2002

60% af de 30-39 årige dyrker HVERDAGSMOTION
- 2002

38% af de 30-39 årige dyrker FORENINGSIDRÆT
- 2002

MAPPING_INTRODUKTION

Her til venstre ses et kort over SøHK med sted- og vejnavne.

Den følgende mapping er en kortlægning af de forhold der gør sig gældende i SøHK som helhed. Mappingen er baseret på konkrete data, såsom trafiktal, men i høj grad på personlig oplevelse og registrering i området.

Den samlede mapping giver et billede af kvarterets forhold, både generelle bymæssige betragtninger og specifikke projektbestemte analyser.

Morfologi, arealanvendelse, offentlig/privat karakter, vejkarakter og fodgængerforbindelser er alle en del af en beskrivelse af de urbane forhold i SøHK. Særlige forhold, aktiviteter og flader giver et mere snævert perspektiv på området, der står i tæt relation med opgavens formål og indhold. Til sidst følger en rumanalyse, af offentlige og private rum. Denne analyse er bygget på analyseprincipper fra Jan Gehl, disse vil blive beskrevet nærmere på side 43. Analysen danner udgangspunkt for den følgende udvælgelse af områder med perspektiv for udvikling.

Med denne undersøgelse gives et samlet billede af områdets nuværende situation. Både i forhold til fysisk-rumlige problematikker, men også trafikale sammenhænge og de eksisterende forhold for fysisk udfoldelse.

MORFOLOGI

bygningens volumen

1:5000

Bygningsstrukturen og kantstenene giver et tydeligt billede af områdets fragmenterede karakter. Området består af bolig-øer af tilnærmet samme størrelse. Selv parkanlæggene følger tydeligt strukturen, og flow i området går tydeligt 'rundt om' og 'langs med'.

Den funktionalistiske byplanlægning træder, som før beskrevet, stærkt i karakter, og ses i de rette linier, der sørger for overskuelighed, men også triste vejforløb. De funktionalistiske idealer ses igen i typologien. Særligt i den åbne blokstruktur, som et typisk funktionalistisk, men også i de lave karreer, der med deres ca. 4 etager er et par etager lavere end de karreer man byggede omkring århundredeskiftet.

Planlægningen henvender sig mod fjordens rum, med rette sigtelinier, ortogonalt på Kastetvej. I øvrigt er der ingen topografiske hensyn, da område kun falder med få meter ned mod fjorden.

[Den moderne by består i høj grad af fragmenter, særligt den enkelte borgers brug af byen ses ofte som et fragmenteret mønster. Dog ses et behov for at samle kvarteret i højere grad, og i den fysiske udformning af rum og stier give en større sammenhæng på tværs af eksisterende rum og barrierer.]

AREALANVENDELSE

Når arealanvendelsen kortlægges ses det tydeligt at området er et boligområde. Lige dette udsnit af byen er meget tydeligt funktionsopdelt, med bånd, parallelt med fjorden, af bolig, handel (trods denne er forsvindende), bolig, rekreativt grønt bånd og endelig havnen før fjorden.

Handelen langs Kastetvej er præget af lukninger, og består af mindre butikker der ikke er del af landsdækkende kæder. Den mest solgte vare er færdigmad. Der findes forskellige typer institutioner. Områdets vigtigste kulturelle institution, Haraldslund, med bibliotek, svømmehal og træningscenter ligger ud mod Kastetvej. På Ryesgade ligger Det Rytmske Musikkonservatorium, og (tidligere) lå en børneinstitution ved siden af. Der findes en skole lige vest for området.

[Umiddelbart virker denne opdeling fornuftig, og skal kun udfordres hvor det giver mening i forhold til feltet byrumside. Byrumside har også mulighed for at blive en mere flydende faktor, der kan sno sig ind og ud mellem disse bånd.]

24

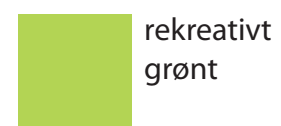
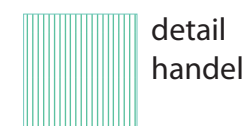
bolig

kultur
og fritid

institution

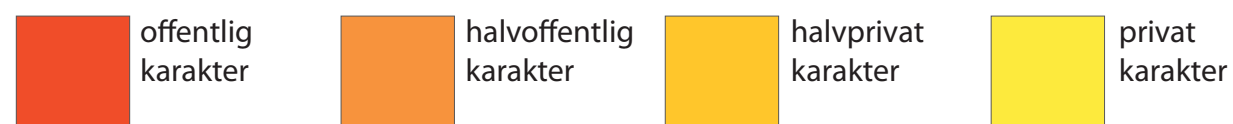

industri

rekreativt
grøntdetail
handel

1:5000

OFFENTLIG_PRIVAT KARAKTER

1:5000

Umiddelbart kan alle åbne rum kategoriseres i offentlig og privat ud fra ejerforhold (dette uddybes i Byen + Byrum s. 42). Dette giver dog ikke et fuldstændigt billede af rummenes potentialer og ej heller af den oplevede karakter. Ved at kategorisere rummene ud fra den oplevede karakter opnåes et mere nuanceret billede. Kategorierne går fra privat til halvprivat, halvoffentlig og endelig offentlig. Et rum er privat når det er lukket for almen adgang, f.eks. et gårdanlæg inde i en karré. Det bliver halvprivat, når det f.eks. stadig tilhører privat ejendom, men er åbent/halvåbent for offentligheden, eller ligger i tilknytning til offentlige arealer. Offentlige arealer har alle adgang til, og der er ingen hegn omkring, de halvoffentlige arealer er stadig offentlige, men er rum man ikke færdes i uden formål.

Det ses, at der nogen steder er en klar grænse mellem offentlig og privat. Dette er tydeligst i forhold til karrerne og det omgivende offentlige fortove, hvor grænsen er trukket klart op af bygningernes lukkede karakter, med få porte og andre indkig til det private areal.

Andre steder er afgrænsningen mere diffus. Nogle steder kan dette være en fordel, andre steder er det problematisk. I forhold til den diffuse afgrænsning omkring Det Rytmiske Musikkonservatorium er det positivt at alle har mulighed for at se og nyde det grønne areal, som kun er afgrænset med et lavt stakit. Omvendt kan det skabe forvirring hos gæster og utryghed hos beboerne i blokkene at grænsen mellem offentligt fortove og privat rekreativt areal ikke er trukket skarpere op.

[Der er i denne opgave fokus på at ændre forholdet mellem offentlig og privat. Visse steder er der behov for en skarpere grænse og andre steder igen behov for mere flydende forhold. Det vigtige er at give mulighed for større udnyttelse af de enkelte rum.]

VEJKARAKTER

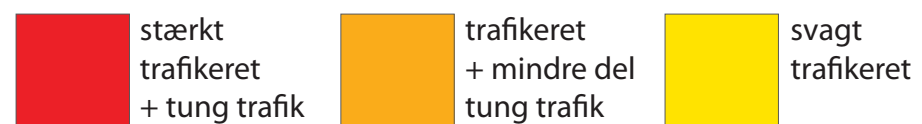
Overordnet set er vejstrukturen et ortogonalt funktionalistisk vejssystem, der lægger op til udformningen af et hierarki.

Karakteristikken af vejene i området er baseret på trafiktællinger foretaget af kommunen, og udregnet som årsdøgns trafik i perioden 1999-2005. Tallene giver et klart billede af Peder Skrams Gade og Kastetvej som de to mest trafikbelastede veje, og her findes ligeledes den tunge trafik, lastbiler og busser.

Belastningen inde i kvarteret er ikke nævneværdig, og udgøres primært af beboerne. Dette kommer sig ligeledes til udtryk i den massive kantstøpsparkering, som ses langs næsten alle kanter i kvarteret. Dimensioneringen af vejene stammer fra en tid hvor man ønskede lys og luft i boligkvartererne, og hvor gaderne blev brugt af børnene til leg. Eftersom børnene er forsvundet har bilerne langsomt taget over, og udgør idag en væsentlig visuel og fysisk barriere i kvarteret.

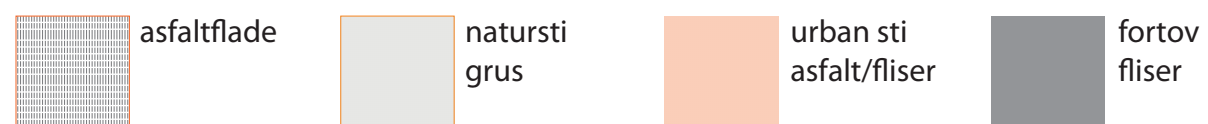
[Der er brug for et decideret hierarki, og en revurdering af parkeringsstrukturen. Ligeledes bør der arbejdes med at bearbejde de fysiske barrierer der ses i området, så der i højere grad er fokus på fodgængere og de bløde trafikanters brug af byen.]

26

1:5000

FODGÅNGERFORBINDELSER

1:5000

Fodgængerforbindelser dækker over fortove, stiforbindelser og overgange i området. Fortovet er meget traditionel placeret langs vejene, enten sammen med en cykelsti eller alene med en kant til vejen. Det traditionelle flisefortov er enkelte steder erstattet af en asfaltflade. Særligt ses et omkring blokkene, men også i kanten af det grønne bånd. Her ligger en smal asfaltstribe, der ikke lægger op til en rekreativ gåtur.

Udover fortove findes der to typer stier i området. Naturstierne ligger i parker, haver eller lignende, og er belagt med grus. Disse ses specielt i Søheltens Have, som er anlagt for nogle år siden. Stierne er fine, men fører ingen vegne. De fleste leder ud af haven, ud til asfaltveje uden fodgængemuligheder. De urbane stier er enten asfalt eller flisebelagte. Igen kan der spørges hvad de fører til, og hvad deres funktion eller karakter er.

I forhold til de to store, trafikerede veje er der placeret enkelte overgange. På Kastetvej ses en rimelig fordeling af deciderede fodgængerfelter. Dog er der er 'hul' midt i området. Peder Skrams Gade har kun en enkelt overgang. Lavet med en fodgængerhelle midt på vejen. Denne et formentlig etableret samtidig med haven.

[I forhold til forbindelser er det vigtigt at tage fat i overgangene og samtidigt give nye muligheder, der binder by og bydel bedre sammen. Der skal derfor både arbejdes med de interne forbindelser, og de eksterne, der forbinder ud.]

SÆRLIGE FORHOLD

Mappingen 'Særlige forhold' dækker over en række betingelser eller specielle elementer i området. Desuden er de særlige kendetegn/landmarks markeret, og ses på næste side.

Som noget særligt og bevaringsværdigt ses det grønne bånd, der fortsætter ud til begge sider. Dette bånd bør holdes frit, til rekreative oplevelser.

De to store veje betegnes som barrierer, særligt for fodgængere, der bevæger sig på tværs. Disse barrierer kan opløses eller ophæves.

Desuden er vindforholdene markeret, da området er fjord-nært og dermed mere udsat end et centralt område i byen. Det ses at der forefindes den stærkeste vind fra syd-vest.

Der er udpeget 4 særlige kendetegn og landmarks i området. De to særlige kendetegn er landskabelige. Det ene er det grønne bånd, som bliver benyttet til rekreative formål hele året rundt, og er et vigtigt åndehul. Det andet er fjorden og havnene. Vandet og sejlsporten tiltrækker mange mennesker i en bevægelse fra byen mod syd til fjorden mod nord. Selvom SøHK ikke direkte er tilknyttet vandet, er nærheden vigtig, og en forbindelse mellem kvarteret og fjorden ville forbedre forholdene.

De forskellige bygningstypologier i kvarteret fungerer som en form for landemærker i sig selv. Der er et tydeligt visuelt skift mellem karrerne og blokkene, særligt i forløbet langs de to øst-vest gående veje. Området rummer dog to særligt markante bygningsværker, som fungerer som pejlemærker og mødesteder. Længst mod øst findes Rymsgade Skole, hvor konservatoriet nu holder til. De gamle bygninger fra 1911 står smukt endnu, med masser af karakter og historie. Haraldslund er kendt i hele byen, pga. den store svømmehal og biblioteket. Som et vigtigt samlingspunkt for kultur og sport, ligger den særegne bygning, let tilbagetrukket, med det unikke pyramideformede tag. Bygningen er desværre forfaldet en del, siden den blev indviet i 1969, men som landmark står den stærkt.

[De særlige forhold bearbejdes og bringes med i designprocessen. De 4 særlige kendetegn og landmarks er ikke alle direkte en del af opgaven, men er med til at give området karakter, og er derfor vigtige.]

landmark
+ særlige
kendetegn

grønt
bånd

det grønne bånd

haraldslund

musikkonservatoriet

fjorden havnene

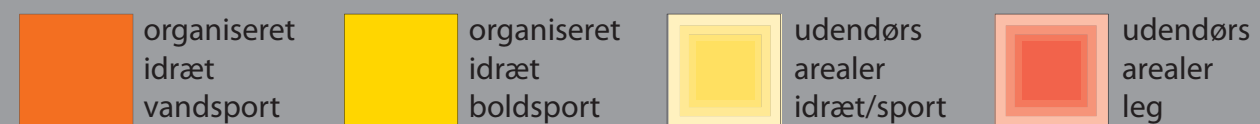
AKTIVITETER

Det der kan betegnes som faciliteter for fritidsaktiviteter, idræt/sport og leg ses markeret op på kortet. Der findes mange tilbud i denne del af byen. Fra fodboldklubber til diverse sejlsporter, bmx og fitness. I forhold til overdækkede faciliteter er det foreningsidrætten der står stærkest med klubhuse. Dernæst findes den uorganiserede idræt i fitnesscentre og Haraldslund, som er særligt karaktergivende for området.

Med hensyn til de offentligt tilgængelige arealer er aktiviteten meget ensidig. Det er her der er mulighed for uformelle aktiviteter og hverdagsmotion. Udover åbne græsarealer er aktiviteten koncentreret på slidte legepladser. Her er der i høj grad fokus på børnene, og den eneste reelle voksenaktivitet er petanquebanen i Søheltenes Have. De markerede legepladser er desuden ikke alle offentligt tilgængelige, og det mindsker igen det aktuelle aktivitetstilbud.

[Den aktive identitet er en mulighed, der ikke er fuldt udnyttet. Der er stort potentiale i at bruge en karakter der allerede er til stede, for derefter at forstærke og bearbejde den i retning af en konkret fysisk udformning]

1:5000

LEGEPLADSER

ANDRE AKTIVE FELTER

FLADER

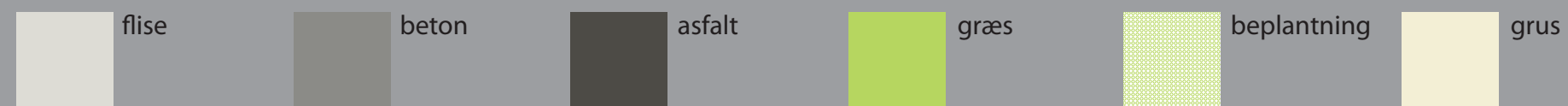

En undersøgelse af kvarterets flader giver et indtryk af triste og nedslidte belægnings. Fladerne er monotone i deres udseende og materialer, som spreder sig ud over store felter. Disse store felter bliver ikke brudt af rumskabende elementer, og ligger hen som uprogrammerede.

Særligt i de private rum er det problematisk at fladerne fremstår tomme og de indbyder ikke til nogen aktivitet, overhovedet. Specielt de store revnede betonflader, som formentlig har ligget der siden kvarteret blev bygget, men også de tomme græsflader mellem blokkene.

I de offentlige rum opfordrer de triste og ensartede flader ej heller til aktivitet eller ophold, og giver desuden ikke området nogen særlig identitet.

32

1:5000

åbne flader
tomme flader
uprogrammerede flader
slidte flader
monotone flader

ingen
rumskabende
elementer

ingen
klar
identitet

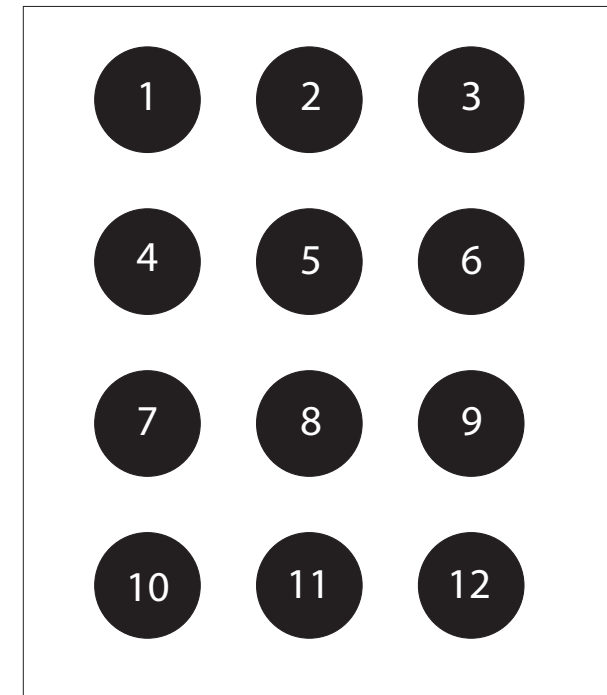
RUMANALYSE

Da denne opgave omhandler rum og frie arealer fokuserer den sidste del af analyse og mapping også på disse. Rummene er markeret på kortet, og delt op i offentlige rum fra A-E og private rum fra nummer 1-13.

Karakteristikken af de offentlige rum er baseret på 5 elementer. Et foto af området, eller dele af området, en umiddelbar og kort karakterbeskrivelse med arealstørrelse, et bud på stedets potentialer i forhold til projektet, et detaljefoto der viser et positivt eller et negativt element og den sidste del er en vurdering af rummets byrums-kvaliteter. Denne vurdering er baseret på Jan Gehls byrumsanalyse, med 12 nøgle kriterier. Disse er beskrevet til højre og er relateret til byrummene for 'bløde' trafikanter. Desuden er analysemetoden uddybet i afsnittet om Byen + Byrum, på side 43.

Vurderingen har tre trin, hvor hvid er god opfyldelse af kriteriet, grå er middel og sort er dårlig.

Analysen af de private rum er holdt på et overordnet niveau, for at give en samlet karakteristik af situationen i området. Mange af gårdrummene er meget komplekse og består af mange mindre rum. Analysen er dog rettet mod det generelle billede af hver enkelt blok-samling eller karres samlede fælles friareal. Disse arealer er delt op i grupper (eks. 2A, 2B og 2C), af lignende rum, for at gøre analysen mere simpel. Karakteristikken består af 4 elementer, et foto af gårdrummet eller et repræsentativt gårdrum, en kort beskrivelse, potentialeafklaring og det umiddelbare indtryk af den eksisterende aktivitet i området.

- 1 = Beskyttelse mod trafik og ulykker
- føle sig sikker
- 2 = Beskyttelse mod kriminalitet og vold
- føle sig tryk
- 3 = Beskyttelse mod ubehagelige
sanseoplevelser
- 4 = Muligheder for at gå
- 5 = Muligheder for at stå, læne
- 6 = Muligheder for at sidde
- 7 = Muligheder for at se
- 8 = Muligheder for at tale og lytte
- 9 = Muligheder for leg og motion
- 10 = Skala
- 11 = Muligheder for at opleve positive
aspekter af klima
- 12 = Positive sanseoplevelser

RUMANALYSE

Offentlig

Generelt om de offentlige rum kan siges, at de bærer præg af slidte overflader og inventar, selv de mest nyrenoverede har brug for fornyelse. Der er revner i asfalten, rustne hegn og slidte bænke. Som noget positivt rummer stederne meget forskellige potentialer for videre udvikling. Område II – Søheltenes Have er et lyspunkt i området, og særligt i sommerhalvåret er der grønt og mange mennesker.

I

karakter:
åben, græsplæne,
10.000 m2, tomt

potentiale:
masser af plads, rum for store aktiviteter,
tæt på havnen, udsigt

III

karakter:
trekantede rum foran
blokke, asfalt flader,
150-250 m2 tilfældig/
ingen indretning

potentiale:
rum for mindre uformelle aktiviteter, liv

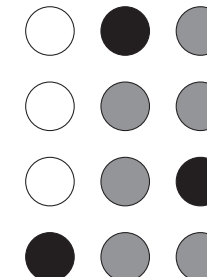

V

karakter:
gold plads, ca. 4500 m2
fin grøn sti, mangler
forbindelse, anlæg til-
trækker alkoholikere

potentiale:
aktivitet inden i Haraldslund, aktiv gade,
forbindelser

II

karakter:
stier, bede, grønt, ordnet,
ca. 10.000 m2

potentiale:
stier kan forbindes ud, gode grønne rum,
opgradering med aktivitet eller passivitet

IV

karakter:
bunkere, parkering,
indhegnet græs-hunde-
lufter plæne, ca. 2500
m2, omkranset

potentiale:
central placering, læ, stille, øjne på pladsen

De offentlige rum i og omkring SøHK har meget forskellig karakter, fra små til store rum, grønne til grå rum. Der er potentiale i at arbejde både med rum for beboerne i nærmiljøet og en opgradering af kvarteret i bysammenhæng. Således kan kvarteret blive attraktivt for beboere i hele Vestbyen og resten af Aalborg. Til den videre bearbejdelse udvælges følgende rum:

- I - grønt grum med højt til loftet
- IV - underudnyttet mellemrum
- V - mulig katalysator

II+III er ikke særskilte designopgaver, men integreres og bearbejdes i det omfang der er behov.

RUMANALYSE

Privat

For hvert af gårdarealerne er vist et rum. Et mere komplekst billede, hvor alle enkelte gårdrum blev vist, ville ikke give et bedre overblik i denne situation. Hvorvidt det enkelte rum er et repræsentativt rum er en meget subjektiv vurdering, men ved at vise et billede, er det muligt at give et billede på situationen, og i øvrigt vurdere den overordnede karakter. Det ses tydeligt, også af den øvrige analyse, at rummene umiddelbart er meget forskellige af størrelse, vedligeholdelsesgrad, indretning og brug. Dette vil i høj grad have betydning for den følgende proces, sideløbende med områdefornyelsen. I denne proces vil der være behov for en grundigere analyse.

1

aktivitet:
leg, boldspil

karakteristik:
stort rum, legeplads, fine pergolaer over stiforløb

potentiale:
eksisterende struktur

2A **2B** **2C**

aktivitet:
leg, boldspil

karakteristik:
åbne rum, store græsflader, ringe indretning, ca 22 m mellem bygningerne

potentiale:
gode rumdannelser, udsigt, stiforløb og mulig kontakt med offentlige rum

3A **3B**

aktivitet:
ingen ?

karakteristik:
lukkede gårdanlæg, delt op i flere små anlæg - "baghaver"

potentiale:
ikke mange bygninger (skure osv.) derfor mulighed for at lægge rum sennem

4

aktivitet:
ingen ?

karakteristik:
lukkede gårdanlæg, store og små "baghaver"

potentiale:
kontakt med offentlig rum

5A **5B**

aktivitet:
ingen ?

karakteristik:
lukkede gårdanlæg, mange bygninger, de mindst grønne rum.

potentiale:
store flader på trods af mange bygninger

6

aktivitet:
ingen ?

karakteristik:
største lukkede gårdrum, meget nedslidt, ubrugt?

potentiale:
bedst adgang til gaden

7

aktivitet:
ingen ?

karakteristik:
havelig, lukket med hæk, trist parkering i gården

potentiale:
aktive brugere, daglige brugere

8

aktivitet:
leg

karakteristik:
legeareal, tilhører institution, lukket til alle sider

potentiale:
åbne op for andre?

9

aktivitet:
leg

karakteristik:
lukket gårdrum, fin legeplads, meget parkering

potentiale:
del af et stisystem?

Størstedelen af de private rum trænger til en fornyelse. I karrerne ses enkelte små gårdrum der er velpassede, men det generelle billede behøver et løft. Til videre bearbejdning udvælges gårdrum:

Blokke: 2A, 2B, 2C
Karreer: 3A, 3B
4
5A, 5B
6

Gårdrum nummer 1 er veludstyret og behøver kun mindre bearbejdning. 7 tilhører Musikkonservatoriet og fungerer fint som en grøn plet i byen. Nummer 8 var en legeplads der tilhørte en nu nedlagt institution. Det nye program kendes endnu ikke. 9 er et mindre men pænt gårdrum, med fine faciliteter.

De udvalgte gårdrum kan deles i to typer, der tilhører henholdsvis blokkene mod vest og karrerne i øst. På dette indledende stadie i områdefornyelsen kan de derfor bearbejdes i forhold til et repræsentativt udvalg af rum 2C og 3A.

DESIGNPARAMETRE

PARAMETRE

SøHK er et boligområde, der findes kun få andre programmer

30% er 60+, dette betyder mange ældre beboere

Lav befolkningstæthed

PROBLEMER

Kvarterets morfologi er som øer, dannet af den trafikale struktur

Der mangler distinktion mellem offentlige og private rum

Rummene er monotone og oplevelsesfattige

Rummene fremstår i høj grad som slidte flader

Der er et 'vakuum' i SøHK, mangler elementer i den menneskelige skala

Der mangler diversitet i aktivitetsformerne

Kastetvej og særligt Peder Skrams Gade fremstår som barrierer

Der mangler generelt gode forgængerforbindelser

POTENTIALER

Underudnyttede pladser, rum og grønne områder

Haraldslund, fjorden og det grønne bånd som stærke kvaliteter

Den aktive identitet i området

VINKEL

VINKEL_INTRODUKTION

I forordet til denne opgave blev der introduceret en tese. I denne tese fremsættes det at aktiverende byrum kan være identitetsskabende for SøHK. Ligeledes at der med aktiverende byrum kan dannes grundlag for et bedre socialt fællesskab. For at gøre kvarteret med levende, aktivt og attraktivt arbejdes der med byrummene i områdefornyelsen og integreringen af aktivitet, motion og idræt. Disse to emner, byrum og idræt, behandles i dette kapitel og udgør, sammen med det mere specifikke felt omkring aktiverende byrum, den teoretiske vinkel i denne opgave. Denne vinkel har til formål at undersøge og udforske tesen og potentialer indenfor felterne.

De to felter, byrum – byliv og idræt – motion, kan ikke siges at være modstridende ej heller inden for samme teoretiske kategori. Alligevel er det interessant at sætte dem op over for hinanden. Særligt når idrætten indtager byens rum bliver det interessant at undersøge felternes fællesmængde og forskelligheder. Der fremsættes meget forskellige perspektiver på byen og samfundet i de to vinkler og denne opgave forsøger at kombinere dem til en stærk alliance, der kan bruges i områdefornyelsen. I det følgende fremsættes først byens rum, dernæst idræt og motion, og endeligt diskuteres de to emner nærmere i forhold til feltet aktiverende byrum, der kan fremstilles som en fællesmængde og en udvidelse af de to.

BYEN + BYRUM

Byens rum, pladserne, torvene, parkerne og gaderne er vigtige i en områdefornyelse. De er som nævnt den tydelige fysiske forandring, og kan være med til at fremme liv og social aktivitet i et område. Det kan konstateres at "omlægning af gader og torve har givet anledning til udvikling af nye bylivsmønstre, der igen har styrket kvartersfølelsen" (Gehl og Gemzøe 2001). Byens rum kan altså også styrke en fællesskabsfølelse og en identitet for et område. Valg af materialer og inventar er vigtigt, men mindst lige så vigtigt er forståelsen af de enkelte rums funktion og potentialer og ikke mindst en rigtig orkestrering af aktiviteter og byrumsinventar. I denne forbindelse er det interessant at benytte Jan Gehls mange publikationer om byliv og byrum.

I dette afsnit er der lagt vægt på at give en forståelse af byens rum, både funktionelt og rumligt. Desuden er byrummet sat i et historisk perspektiv, og ligeledes lagt ind i en analyseform.

Byen er kompleks og byens liv som snore af aktiviteter der er spændt ud mellem mennesker og steder. For at forstå dette indviklede system, kan byens aktiviteter og funktioner disseseres i enkeltdele og deres indhold og betingelser betragtes. Disse betragtninger kan ligeledes ses i tidslinien på side 45.

BYRUMMETS FUNKTIONER

Først undersøges byens funktioner. Hvad foretager vi os i byen, og hvilken udvikling kan der spores i disse funktioner.

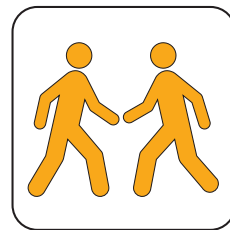
Der er tre funktioner, der kontinuerligt har karakteriseret brugen af de offentlige rum, nemlig byrummet som mødested, markedsplads og trafikrum. I middelalderbyen var byrummet det sted man kommunikerede og udvekslede informationer og nyheder, det var her man købte sine varer og til hest eller med en vogn foregik transporten rundt i byen som trafikrum, side om side med fodgængere, der dominerede bybilledet. Men samfundsudviklingen har ændret forudsætningerne for disse traditionelle byrumsfunktioner.

Udviklingen inden for kommunikation, med internet, mobiltelefoner og andre elektroniske og trykte medier har afskaffet byrummet som et nødvendigt mødested for udveksling af informationer. Handelen er flyttet indendøre i butikker, supermarkeder og store indkøbscentre uden for byen, og dermed er byrummet heller ikke en nødvendig markedsplads. Endeligt er trafikrummet ændret fra flest fodgængere i middelalderbyen til flere cykler, og særligt biler og busser, hvilket har betydet en ændring i transportmønstrene.

I den nuværende samfundssituation synes hverdagslivet ligeledes i høj grad at foregå i private sfærer, i private huse eller lejligheder, ved private computere, i private biler, på private arbejdspladser og i privatiserede indkøbscentre (Gehl og Gemzøe 2001).

Denne situation betyder at mennesket i høj grad ikke længere har et behov for at bruge byen i hverdagslivet. Der er dog ikke tale om byens død eller at det fysiske miljø taber kampen over den virtuelle verden, sådan som det kan læses i mange dommedagsprofetier, bl.a. Paul Virillios mange tekster herom. Der er tværtimod tale om en modsatrettet virkning, hvor hverdagslivet i stigende grad ikke har behov for byen, og mennesket tilsvarende udvikler et behov for netop at bruge byen. Dette ses dog som et forbrug i fritiden.

På trods af udviklingen er der altså stadig mange mennesker i byen, og disse mennesker har valgt at færdes og opholde sig i byen, og valgt at bruge deres fritid her. Byens rum som rekreationsrum, som indkøbssted og mødested, synes, trods de mange nye udviklinger stadig at kunne tilbyde væsentlige kvaliteter. Byens rum har fået en ændret og betydningsfuld position som offentligt rum og som mødested. Det er her det direkte møde foregår. (Gehl og Gemzøe 2001).

mødested

markedsplads

trafikrum

De tre funktioner findes i særlig grad i bymidten, og derfor kan der sættes spørgsmåltegn ved hvorvidt disse funktioner også kan findes i et kvarter som SøHK. Det er ihvertfald tydeligt at Gehl og Gemzøes beskrivelse ofte relaterer sig til København, hvor udvalget af butikker, cafeer og parker er langt større, end det er i et bykvarter i yderkanten af Aalborg. Dog kan de tre funktioner spores. Byrummet som mødested har trange kår fordi vilkårene ikke er der, dog ses mødet i punkter, på en bænk, ved stoppestedet og særligt i og ved Haraldslund. Haraldslund bliver igen vigtig som markedsplads i bydelen, når der er loppemarkeder og andre arrangementer. Ellers ligger byens handel i høj grad i supermarkeder og de mindre butikker har svært ved at løbe rundt. Trafikrummet fylder til gengæld meget, og bilerne har overtaget. Hvis området skal blive attraktivt som mødested er der behov for nye og anderledes rum, der kan svare på et voksende behov i samfundet, og en forbedret trafiksituation.

Netop fordi trafikrummet fylder meget i SøHK, er det interessant at udforske hvad det er for mekanismer der råder her. Jan Gehl beskriver vigtigheden af gode fodgængerforhold og ligeledes betydningen af de generelle forhold. Hos Gehl er der i høj grad fokus på den udvikling der er sket fra de befolkede gader, til bilernes indtog. Særligt i funktionalismens byplanlægningen fik bilen plads og rum i byen. Den invaderede by er udtrykket der bruges, om de byer hvor bilerne vedvarende er dominerende. I midten af det 20. århundrede sker der så en ændring, og byerne bliver generobret. Langsomt flyttes fokus, og parkeringspladser er blevet åbnet op for rekreativt liv og gader lukket for biltrafik, for at fungere som gågader.

Gaderne defineres som en af to arketyperiske byrum, nemlig det lineære bevægelsesrum, overfor opholdsrummet. Bevægelsesrummene er udformet til forskellig transport, og opholdsrummene fungerer som samlingspunkter. Men der gives ingen klarhed omkring betydningen af forbindelserne og tilgængeligheden til opholdsrummene, ingen ide om mobilitet eller samfundsmæssig værdi. Umiddelbart skyldes dette at der er fokus på en større skala. Byens opholdsrum som de definerede pladser og torve og bevægelsesrum kun som store gader og gågader. En simpel forbindelse, til et mindre byrum ligger uden for feltet, hvilket det også gør i mange andre teoretiske værker.

I forhold til at beskrive tilgængelighed, opkobling og forbindelser beskæftiger de fleste teoretikere sig med en langt mere global skala, nemlig netværkssamfundet, f.eks. Castells' Space of Flows, Space of Place eller Graham og Marvins Splintering Urbanism. I den modsatte ende af skalaen, på det helt lokale plan, kommer det til at handle om tilgængelighed i forhold til at skabe rum for alle, uanset hvor mange hjul de ruller på, 2 = cyklen, 4 = skateboardet, kørestolen, rullatoren, barnevognen, 8 = rulleskøjten.

Uden at gå yderligere ind i teoretiske diskussioner betragtes byens forbindelser som linier imellem punkter, der giver ny mening, nye oplevelser, eller forbedrer oplevelsen, opfordrer til udforskning af byens labyrint og styrker sammenhængskraften i et område.

BYEN + BYRUM

BYRUMMETS AKTIVITETER

De tre funktioner, i Gehls betragtninger, beskriver hvad der sker i byen. Hvis det i højere grad skal undersøges hvorfor tingene sker, handler det om motiver og årsagerne til at det sker. Udover de tre funktioner i byrummet, kan byens aktiviteter derfor opdeles i tre kategorier. De NØDVENDIGE, de VALGFRIE og de SOCIALE aktiviteter. (Gehl 2003)

De nødvendige aktiviteter betegnes som hverdagsaktiviteter, at gå til skole, arbejde, til bussen eller på indkøb. Disse aktiviteter påvirkes kun i ringe grad af det fysiske miljø, og foretages under næsten alle forhold, forstået som vejforhold, arkitektoniske og rumlige forhold.

De valgfrie aktiviteter drives af lyst og mulighed. Der er tale om rekreative aktiviteter, hvor der er stor sammenhæng mellem uderumskvalitet og uderumsaktivitet, da disse aktiviteter kun foregår under gode fysiske forhold. Endeligt er der de sociale aktiviteter. Disse er følgeaktiviteter af de to foregående, og for findes ved tilstedeværelsen af andre mennesker. Det er aktive aktiviteter, såsom samtale og leg, men også passive aktiviteter som at se og høre andre. De er essentielle for bylivet og er en af de væsentligste kvaliteter ved fællesrummene. Hvis betingelserne er gode, forekommer de faktisk af sig selv, som følge af menneskelig færden og ophold (Gehl 2003).

nødvendig

valgfri

social

BYENS PRIVATE RUM

De foregående afsnit har primært berørt byens offentlige rum. De rum som alle har ret til at færdes i, også selvom de ikke gør det, af forskellige årsager. Disse rum er byens ansigt udadtil, og rum som mange mennesker tilbringer flere timer i, både til hverdag og fest.

Men byens morfologi består ikke kun af offentlige rum. Alle byer er organiseret langs en form for offentlig-private 'linier', der opdeler og samler byen. Disse 'linier' kan betragtes som et organiserende princip, der former det fysiske rum i byerne og det sociale liv for indbyggerne (Madanipour 2003). Det er vigtigt at betragte og undersøge disse principper, da de er af stor betydning for byernes sammenhængskraft og struktur.

Forholdet mellem offentlige og det private rum er dog mere end et fysisk aspekt, det har en række overlappende dimensioner. Den økonomiske dimension manifesterer sig ved ejerforhold, som i høj grad er med til at bestemme byens form. Den politiske ligger som den dannende ide i det moderne demokrati, som er grundlæggende for byernes opbygning. Den kulturelle/sociale dimension rummer de rutiner der ligger i dagligdagen, og relationen mellem individ og samfund. Disse dimensioner er med til at bestemme byens offentlig/private morfologi, da de alle har en fysisk manifestation. Desuden kan de påvirkes i bearbejdningen af byens fysiske rum og struktur (Madanipour 2003).

De private rum i byen kan have meget forskellig karakter, afhængig af den struktur de indgår i. I parcelhuskvarteret er haverne de private rum, som igen kan inddeles i forhaver og baghave, hvor baghaven er langt mere privat end forhaven. Disse inddelinger, gradueringer, ses i alle forhold mellem det offentlige og det private (Gehl 2003). Udover de nævnte dimensioner, som er med til at afgøre disse inddelinger, er følelsen, fornemmelsen og intuitionen afgørende i karakteristikken. Et givent rum kan være offentligt ejet, men føles privat, og omvendt.

De private rum i denne opgave er de fælles friarealer der findes i SøHK. Der findes to overordnede typer i kvarteret, de åbne rum mellem blokkene, og de lukkede rum i karreerne. Disse friarealer rummer både nødvendige og valgfrie aktiviteter, og ligesom for de offentlige rum er de valgfrie aktiviteter i høj grad betinget af det fysiske miljø.

I gradueringen mellem offentlig og privat ligger de fælles friarealer lidt i en gråzone eller mellemzone, da de ikke er offentlige, som pladser og torve i byen, men ej heller er private som baghaven i parcelhuset. Det er et spørgsmål om enhedsstørrelsen, da den enhed af mennesker der benytter et fælles friareal er mindre end den enhed, der benytter de offentlige rum, og større end den enhed der bruger de traditionelt private, tæt knyttet til hjemmet. Dette forhold er centralt i bearbejdningen af både de fysiske men også de sociale strukturer. Desuden er det relevant at arbejde med klare definitioner i forhold til gradueringerne, offentlig, semioffentlig, semiprivat og privat, og dermed give mulighed for et større medejerskab hos de enkelte beboere og dermed en større udnyttelse af nuværende ingenmandsland.

På trods af forskellene mellem offentlig og privat kan de private dissekeres i aktiviteter og funktioner, ligesom det offentlige. Brugen af de private rum er dog noget anderledes, og derfor ændrer kategorierne sig også en smule.

Funktionelt kan opdelingen være mødested, praktisk rum, trafikrum og så et enkelt mere, der kan benævnes et pusterum. I store træk er der mange ligheder mellem disse funktioner, og dem der findes i det offentlige byrum. Men karakteren, størrelsen, intensiteten er en anden. Det private rum som mødested, er enten et sted hvor mennesker mødes, fordi de bor samme sted, eller fordi de er inviteret. Her møder man ikke det ukendte og nye, de fremmede. Markedspladsen kan ikke genfindes i de private rum, men funktionen kan sammenlignes med de hverdagsopgaver der ligger i de private rum, såsom tøjvask, renovation og lignende. Derfor får funktionen betegnelsen praktisk. Det private trafikrum har en anden intensitet end det offentlige. Både mængden og farten er mindre. Desuden vil det private rum være domineret af fodgængertrafik.

Den sidste funktion, pusterummet, findes til dels også i det offentlige rum, men er langt mere udbredt i det private. Det er her der kobles af, lades op og hviles ud. Det er her man trækker sig tilbage og vil være sig selv.

I forhold til de offentlige rums historiske udvikling, er det ikke på samme måde muligt at opstille en tidslinie for de private rum. Selvom der kan spores en udvikling mod et større ønske om gode rekreative forhold i gårdrum og fælles friarealer, er det ikke muligt at pege på en decideret udvikling. Det er tydeligt at der med gårdsaneringer, fornyelser og andre processer er fokus på kvaliteten af de bolignære arealer. Desuden følger disse rum udviklingen i det generelle samfund, og dermed stilles der også større krav til disse rum. Blandt andet ønsker flere og flere at gemme renovationen og vasketøjet væk, og lave intime, brugbare og rekreative rum, som det ses i de nyrenoverede arealer.

Funktionerne, de valgfrie aktiviteter afhængighed af det fysiske miljø og friarealernes karakter er vigtige aspekter i forhold til planlægning og udformning af disse rum. Der skal være plads til alle funktionerne, og rummet skal kunne rumme flere grader af offentlighed og aktivitet. Det er en udfordring at arbejde med både praktiske løsninger for det private rum, og samtidigt udforme en kvalitativ bearbejdning rum, der lægger op til de valgfrie aktiviteter, der i særlig grad i de private rum er essentielle for de videre sociale aktiviteter. I SøHK's to typer af private rum skal der skelnes mellem de forskellige typer, og i særlig grad indarbejdes faciliteter for ophold og fokuseres på det fælles friareal som mødested og pusterum.

I SøHK ses de fleste aktiviteter som nødvendige. Det er gåture til og fra hjemmet. Med en områdefornyelse er det muligt at styrke de valgfrie, og dermed også de sociale aktiviteter.

BYEN + BYRUM

DE 12 NØGLER - BYRUMSDESIGN OG ANALYSE

Jan Gehl beskriver forskellige tilgange til analyse og design af byrum. Principperne går igen i næsten alle hans publikationer, og trods nogle er over 30 år gamle, gør de sig stadig gældende i nutidens design.

De 12 nøglekriterier er rettet mod konkret udformning af rum og placering af byrumsinventar. Når denne metode benyttes som byrumsanalyse dækker den over 12 kvalitetskriterier. Beskrivelsen vil derfor her være bygget på de 12 nøglepunkter (Gehl et al 2006).

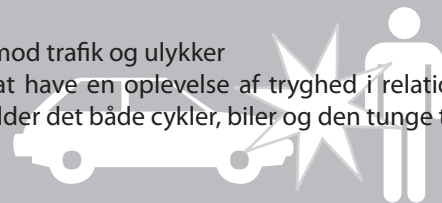
Det er vigtigt for kvaliteten af rum, at der er mulighed for at færdes, opholde sig, deltage i et bredt spektrum af sociale og rekreative aktiviteter. De følgende 12 punkter kan derfor betragtes som specifikke kvalitetskrav, betingelser eller kriterier der skal være opfyldt. De relaterer sig til fodgængerer, mennesket i rummet. Mange af punkterne er grundforudsætninger for yderligere aktivitet, og særligt for de omtalte sociale aktiviteter. Til analysen samles punkterne i en matrix, med tre overordnede kategorier, BESKYTTELSE, muligheder for UDFOLDELSE og HERLIGHED.

Kriterierne kan ikke ses som en endelig facitliste, men som en bred vifte af kvaliteter der kan arbejdes med. I analysen vurderes hvor godt de enkelte punkter er opfyldt og i design forsøges de opfyldt så vidt det er muligt. Desuden betragtes kravene som universelle, hvilket betyder at de er vigtige, uanset hvilken slags byrum der er tale om.

BESKYTTELSE

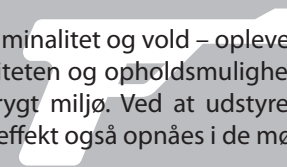
1_Beskyttelse mod trafik og ulykker

Det er vigtigt at have en oplevelse af tryghed i relation til trafik, som fodgænger gælder det både cykler, biler og den tunge trafik.

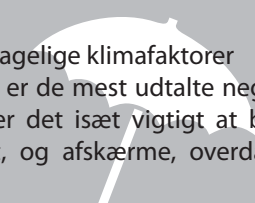
2_Beskyttelse mod kriminalitet og vold – oplevelse af tryghed

Ved at øge gadeaktiviteten og opholdsmuligheder foran boligene kan der opnås et mere trygt miljø. Ved at udstyre byrummene med god belysning kan denne effekt også opnås i de mørke timer.

3_Beskyttelse mod ubehagelige klimafaktorer

Vind, regn, sne og kulde er de mest udtalte negative klimaeffekter ved det danske klima. Her er det isæt vigtigt at bearbejde det konkrete mikroklima i byrummet, og afskærme, overdække osv. i relation til dette.

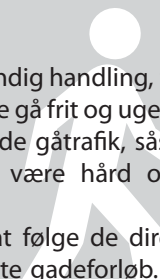

UDFOLDELSE

4_Muligheder for at gå

Det at gå er ofte en nødvendig handling, men også en rekreativ aktivitet. Det kræver PLADS at kunne gå frit og ugenert, og dimensioneringen skal forholde sig til den kørende gåtrafik, såsom barnevogne og rullatorer. Belægningen skal gerne være hård og plan, og uden for mange højdeskift.

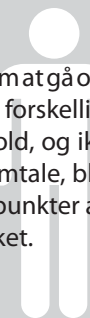
Det er hensigtsmæssigt at følge de direkte ganglinier, men samtidig arbejde med buede, brudte gadeforløb. De buede forløb er med til at sikre oplevelsesrige forbindelser. Desuden kan klimabeskyttelse og tryghed sikres ved at arbejde med ganglinier langs kanten.

5_Muligheder for at stå

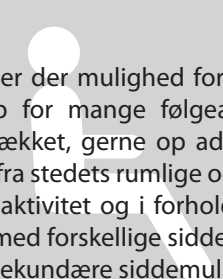
At stå er ikke lige så vigtigt som at gå og sidde, men det at sikre gode pladser til at stå handler om at sikre forskellige typer opholdsmuligheder.

Når det at stå bliver til ophold, og ikke bare er kortvarigt, som f.eks. det at stoppe op eller stå og samtale, bliver forholdene vigtige. Der er brug for et godt udvalg af støttepunkter at læne sig på, og kanter, hvor det er muligt at have ryggen dækket.

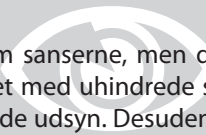
6_Muligheder for at sidde

Når det er muligt at sidde er der mulighed for længere ophold. Gode siddemuligheder åbner op for mange følgeaktiviteter. Der er igen brug for at have ryggen dækket, gerne op ad en kant. Desuden skal siddefaciliteter placeres ud fra stedets rumlige og funktionelle kvaliteter. Orientering og udsigt mid aktivitet og i forhold til sol og vindretning. Desuden kan der arbejdes med forskellige siddemuligheder, i forhold til alder, og også primære og sekundære siddemuligheder.

7_Muligheder for at se

Disse forhold handler om sanserne, men det er muligt at understøtte dem i designet. I arbejdet med uhindrede synslinier og belysning i det mørke rum, sikres det gode udsyn. Desuden er en rimelig synsafstand og interessante kig vigtig.

8_Muligheder for at høre og tale

Hvis man skal kunne høre andre er det nødvendigt at have et lavt støjniveau. Dette er specielt vigtigt med rum, der ligger ud til store veje. Samtaler opstår ofte når der er fælles oplevelser at tale om, og i såkaldte sociopetale forhold, hvor man kan sidde ansigt til ansigt.

9_Muligheder for leg, udfoldelse, aktivitet

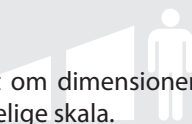
Midlertidige og lejlighedsvis aktiviteter er med til at aktivere et rum, desuden kan rummets indretning invitere til leg og udfoldelse.

HERLIGHED

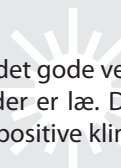
10_Skala

Helt kort handler dette punkt om dimensioneringen af bygninger og rum, i forhold til den menneskelige skala.

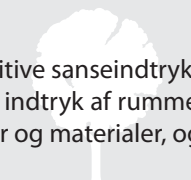
11_Muligheder for at nyde det gode vejr

Sol, varme kan nydes når der er læ. Desuden kan opholdsarealer give mulighed for at opleve det positive klima.

12_Æstetiske kvaliteter og positive sanseindtryk

Endeligt skal det overordnede indtryk af rummet være positivt, forstået som godt design, gode detaljer og materialer, og rigelig beplantning.

BYEN + BYRUM

ØPSAMLING

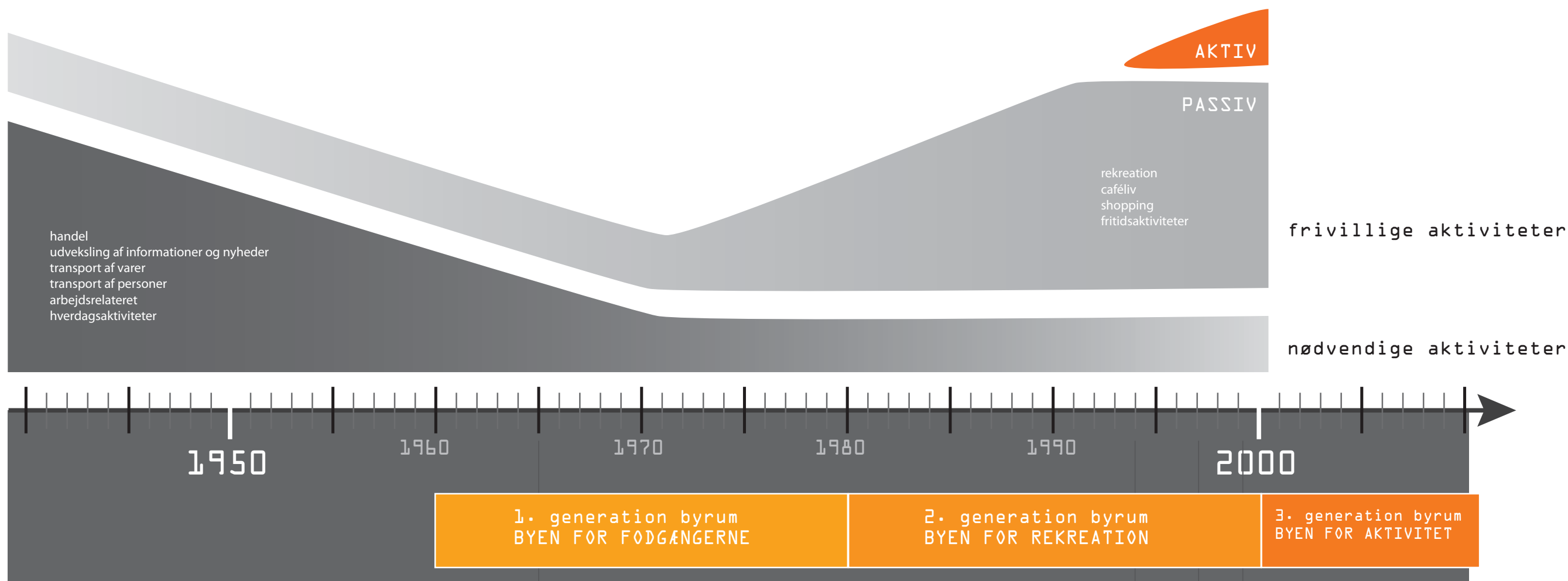
Umiddelbart kan det siges at Gehls teorier primært er møntet på de offentlige byrum. Vægten er flyttet herover, især i de senere publikationer, og det private nævnes som oftest som en overgang til det offentlige. Igennem denne undersøgelse af byen gennem Gehls teorier ses det dog at principperne også kan overføres på de private rum, og dette vil også blive benyttet i resten af opgavens analyse og design. Dog er det vigtigt at bevare forskelle i funktioner og andre elementer, og særligt at have forskellen for øje i designet.

De 12 nøglepunkter bruges videre både i analysen og design, og det at samle, integrere, invitere og åbne op er i fokus for hele opgaven. På trods af punkternes nærmest banale karakter giver de tilsammen et godt billede af 'det gode byrum'. Derfor er de også interessante i denne opgave.

Opdelingen af byrummets funktioner er ligeledes interessante i denne opgave. De 3 funktioner i det offentlige rum er tydelige i det nutidige bybillede, og ses som nævnt til dels også i SøHK. Men måske er der behov for at udvide med en ekstra funktion, nemlig byrummet som motionsrum. Særligt i denne opgave er det interessant at gribe fat i den udvikling der ses i det mere aktive liv i byrummets valgfrie aktiviteter, den aktive rekreation. Derfor får kriterium nummer 9, i de 12 nøglepunkter, også stor betydning, både i analyse og design, mulighed for leg, aktivitet og udfoldelse.

Det er de valgfrie aktiviteter der i høj grad kan styrkes gennem en områdefornyelse i SøHK. Ved at skabe gode rum, der inviterer til ophold og aktivitet, kan områdets mødestedsfunktion styrkes, og flere møder mellem mennesker sikres. Der er hermed mulighed for at gøre SøHK til en mere levende bydel, da der vil kunne trækkes flere mennesker ud i det offentlige rum, og det at opleve andre mennesker er specielt attraktivt, og tiltrækker flere, "*Mennesker orienterer sig mod mennesker, opholder sig og færdes sammen med andre, placerer sig i nærheden af begivenheder der allerede er i gang*" (Gehl 2003:21)

TIDSLINIE_BYEN + BYRUM

BISPENSGADE
omlægges til
gågade

SØHELTENS HAVE
rekreativ have
etableres

NYTORV
omdannet

MØLLE PLADS
indvies med
cafeer og kunst

samfaldende med
udviklingen for
idræt

IDRÆT + IDRÆTSRUM

Dette afsnit lægger en ny vinkel på opgaven, nemlig en fremstilling af kropslig udfoldelse og bevægelseskultur.

SAMFUND

Idræt, motion, sport og aktivitet fylder meget i nutidens samfund. I gennemsnit brugte en dansker i alderen 16-70+ år 5 timer og 32 minutter på idræts- og motionsaktiviteter om ugen i 2002 (Larsen 2003). Hvis fritid beregnes som den tid der er tilbage, når arbejde på 37,5 timer ugentligt, og søvn på 7 dage x 8 timer fraregnes, så fyldte idræt og motion næsten 8 % af fritiden hos en voksen person.

Netop ordet fritid er et nøgleord, da den fysiske aktivitet for mange er forsvundet ud af det daglige liv og arbejdslivet. I den forstand, at by- og arbejdslivet, som beskrevet, ulegmeliggøres og afrumliggøres af det virtuelle samfund og den kropslige tilstedeværelse erstattes af teknisk kommunikation. Sideløbende med denne udvikling ses en tendens til at kroppen og dens form bliver opvurderet og en vigtig del af den individuelle selvfremsstilling. Det er et nærmest paradoksalt forhold mellem liv og krop og svaret på kropsfornægtelse i det virtuelle samfund bliver et behov for bevægelse, kropsudtryk og kropsligt velbefindende i det fysiske miljø (Dietrich 1999).

Dette behov har medført en forøget interesse for motion i fritiden, og denne forskydning af den fysiske aktivitet, fra arbejde til fritid, har gjort fysisk aktivitet mere raffineret, nærmest kultiveret om man vil. Forstået på den måde at aktiviteten ikke længere er betinget af en ydre nødvendighed, men er blevet et mål i sig selv, og ikke blot en virkning af udført arbejde (Larsen 2003). Her kan der drages mange paralleller til bylivets fornyede betydning, hvor cafebesøg og udendørs koncerter kan betegnes som et langt mere kultiveret byliv end f.eks. hestehandel.

HISTORIE - 3 BØLGER

Selvom idræt og motion er blevet vigtige for os i nutidens samfund, og der er tale om bevidste kropsoplevelser, har behovet for netop bevidst idræt eksisteret længe. Idræt og motion er nemlig også kulturelle fænomener og deltagelsen heri er bestemt gennem sociale og kulturelle mekanismer (Larsen 2003). Disse mekanismer har eksisteret inden for idræt og motion i omtrent 200 år, og udviklet sig i takt med samfundet.

Bevægelseskulturen i Danmark kan betragtes i tre historiske bølger, foreningsidrætten, den uorganiserede idræt og endeligt hverdagsmotion (Larsen 2003). Udviklingen inden for disse tre bølger kan ses i tidslinien, på side xx.

Idræt som træning eller leg har altid eksisteret, men som vi kender den idag, som decideret fritidsbeskæftigelse, bryder den først for alvor frem i det samfund hvor fritiden vinder frem, og arbejdslivet styres og afgrænses. Desuden et samfund der er stærkt påvirket af oplysningstidens idealer om humanisme og pædagogiske ideer om en ny legemskultur (Jagd et al 1995).

IDRÆT + IDRÆTSRUM

FORENINGSIDRÆTTEN

I Danmark ses dette først i foreningsidrætten. Den har sit udspring på landet, med skytte- og gymnastikforeninger, der blev til fra 1860'erne og frem. Den primære udøver var mand, del af det bedre borgerskab, og deltog i formaliserede turneringer. Det væsentlige var en harmonisk udvikling af kroppen, hvilket særligt i gymnastikken resulterede i formaliserede bevægelser og øvelser.

I byerne havde industrialiseringen sit indtog i denne tid, og her udviklede den fysiske aktivitet sig mere i retning af den engelske sport. Det var boldspil, atletik og svømning, der primært var på programmet, og her var udøverne både borgerskabet og arbejderne. Sporten var mere konkurrencepræget og handlede mere om præstationen end udførelsen. Fra mellemkrigstiden og frem voksede idræt og sport mere sammen, ligesom forskellene mellem land og by i øvrigt blev mindre. Gymnastik- og sportsbevægelser blev i højere grad deciderede børne- og ungdomsbevægelser, og dette fortsatte helt frem til 1970'erne.

I 1970'erne bliver der formuleret tanker om idræt for alle, og hermed bliver alle aldersgrupper en del af bevægelserne. Det gælder også de ældre, som herefter udvikler specifikke idrætsformer. Foreningerne idag er, trods en afgørende statsstøtte, baseret på frivilligt arbejde. Man er medlem af en forening, og her dyrkes de fleste almindelige bredde-idrætter og også nyere mere specifikke former (Larsen 2003). Foreningslivet er stadig præget af den formaliserede idræt, hvor man følger regler og systemer. På trods af en stagnation i antallet af medlemmer, formentlig p.g.a. utidssvarende organisationsformer, appellerer foreningerne stadig til en stor del af befolkningen. Særligt fællesskabet appellerer til mange, og foreningerne står stærkt i mindre byer og landsbyer. Idag er en stor del af Danmarks foreninger samlet under DGI, Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger. I 2007 havde DGI næsten 1,5 millioner medlemmer på landsplan, og 160 foreninger i Aalborg Kommune alene (www.dgi.dk).

UORGANISERET IDRÆT

Den uorganiserede idræt er en betegnelse for idræt der foregår uden for foreninger og klubber. Udtrykket er opstået i 1970'erne, hvor der var brug for en samlende betegnelse, for det der ikke hørte under foreningsidrætten. Det dækker dog meget bredt, og er ikke en særlig præcis formulering. Der er behov for nye definitioner, men som det er, findes der to typer uorganiseret idræt:

- 1 – andre former for organiserede idrætstilbud, såsom aftenskoler, og de rent kommercielle tilbud som motionscentre og lignende.
- 2 – selvorganiseret idræt, med en mere uformel og mere eller mindre spontan karakter.

Uorganiseret idræt fandtes dog langt før det fik sin betegnelse i 1970'erne, og er dermed ikke noget nyt fænomen. Det nye er omfanget af tilgængelige faciliteter, så som svømmehaller og skøjtebaner og mangfoldigheden af aktiviteter. Desuden er det nu blevet langt mere udbredt at dyrke idræt på egen hånd, end det var førhen.

Den stadig stigende aktivitet er tæt forbundet med opkomsten af flere og flere af de offentlige faciliteter, også i mere utraditionel grad, som de findes i parker, på pladser og i gaderum. Endeligt kan det også nævnes at den uorganiserede idræt fra 1980'erne for alvor begyndte at adskille sig fra foreningsidrætten, ved at tilbyde andre sportsgrene end svømning, badminton og gymnastik. Netop dette er blevet kendetegnende for formen, og der tilbydes nye idrætsformer, hvilket har betydet en vækst i antallet af kommercielle tilbud (Larsen 2003).

HVERDAGSMOTION

Gennem de seneste år er der kommet fokus på hverdagslivets fysiske aktiviteter. Den sundhedsmæssige betydning af motion og kropslig udfoldelse, udgør en væsentlig faktor i debatten, og kom i søgelyset i 1990'erne.

Hverdagsmotionen kan defineres som "fysisk aktivitet, man kan indpasse i hverdagen, uden at skulle dyrke decideret motion, sport eller idræt". Det er tale om en mere uformaliseret eller ustruktureret fysisk aktivitet og bevægelse, som cykling og jogging, og rammen omkring aktiviteten er det eksisterende miljø.

Selvom begrebet først kom i fokus i 1990'erne, er det ikke nyt, f.eks. at cykle, selvom der spores en stigende aktivitet. Det nye og interessante er at motionsaspektet ved hverdagens gøremål bevidst bliver reflekteret som sådan.

Formen lægger meget op til at den enkelte har ansvaret for at opsøge udfoldelse, men sundhedseksperten peger på et behov for at samfundet i højere grad skal tilpasses. Dermed forbedres mulighederne for at udøve disse aktiviteter. Hvis der udvikles et mere fysisk hverdagsmiljø, fremmes muligheden for aktivitet i hverdagen ligeledes, hvilket har mange positive konsekvenser (Larsen 2003).

IDRÆT + IDRÆTSRUM

IDRÆT I BYEN

Idrætten i byen er en del af en kulturindustri og en kropskultur. Den har en vitaliserende rolle i forhold til en bymæssig offentlighed (Thomsen 1999). Ligeledes kan det bemærkes, at byrumsidrætten kan være med, til at fremme det spontane møde (Kural 2006) og dette er interessant, fordi aktivitet, ligesom kunst eller mad kan være en uformel og uforpligtende fællesnævner mellem mennesker, med et kulturelt og givende indhold. Derfor kan det være relevant og givtigt at inddrage idræt i byens rum i et områdefornyelsesprojekt, som dette.

Hverdagsmotionen, forstået i et offentligt perspektiv, ses særligt i byens rum, men selvom hverdagsmotion først for alvor er vundet frem i de seneste årtier, er idræt i byen, som nævnt, ikke et nyt fænomen. Det er måden idrætten indtager byen på idag, der er anderledes end for bare 20-30 år siden. Idrætten i byen er en rekreativ aktivitet, hvor oplevelsesdimensionen har stor betydning (Juul 2006). Det betyder at der stilles større krav til den fysiske udformning af rummene, ligesom der blev stillet krav til udformningen af byen, da fodgængerne ønskede at gøre indtog i bilbyen.

Den stigende aktivitet, der ses i byen er ikke en reaktion på en mangel. Der er ikke mangel på organiserede idrætsfaciliteter, idrætten dyrkes i byen netop fordi den er blevet en livstilsaktivitet, der genfortolker den organiserede sport. Idrættens indtagelse af byen skal ses som en udvikling af den selvorganiserede idræt og ligeledes en udvikling af bykulturen. Den uorganiserede aktivitet og byrumsidrætten stiller nye krav til byen, både planlægningen og udformningen af byrummene. De ses som endnu et vigtigt kriterium for nye byrum, og kan i høj grad være med til at nedbryde den funktionalistiske zoneopdeling (Kural 2006).

IDRÆT I PLANLÆGNINGEN

Idrætten i byen tager mange former, men årsagen til at byplanlæggere og arkitekter introducerer idræt i byens rum er ikke entydig. Den umiddelbare og meget samfundsaktuelle er folkesundheden. Hver tiende dansker over 15 år er idag overvægtig, og dette problem forsøges løst ved at skabe flere muligheder og tilbud for udfoldelse. Den anden og mere lokalt funderede årsag til byrumsidræt kan være sociale forhold. I et område med sociale problemer kan idrætten være med til, bogstaveligt talt, at fjerne de unge fra gadehjørnerne og ind på banerne. Denne model ses særligt i forbindelse med kvarterløft eller integrationsprocesser. Endeligt er en tredje årsag mere fokuseret på leg og oplevelsesmæssige kvaliteter. Byrummet som et oplevelsesrum, der opfordrer til leg og giver oplevelser igen (Riesto 2004).

Denne opgave griber fat i tendensen for byrumsidræt, og i forhold til planlægningsperspektivet tages der udgangspunkt i en syntese mellem de to sidstnævnte årsager til inddragelse af idræt i byens rum. Der er brug for et områdeløft og en identitetsskabende udvikling af SØHKs rum, for at tiltrække nye sociale grupper og styrke fællesskabsfølelsen. Desuden lægger bydelen op til aktivitet og oplevelsesdimensionen vil styrke denne aktivitet i byens rum, og ikke kun den organiserede idræt. Der lægges ikke vægt på folkesundhed, da aktiviteten skal være lystbetonet, og ej heller på de oplevelsesøkonomiske aspekter, da der ikke er umiddelbar sammenhæng mellem udformning af faciliteter for uorganiseret aktivitet og økonomisk vinding. Desuden er projektet rettet mod beboerne, og ikke turismeindustrien.

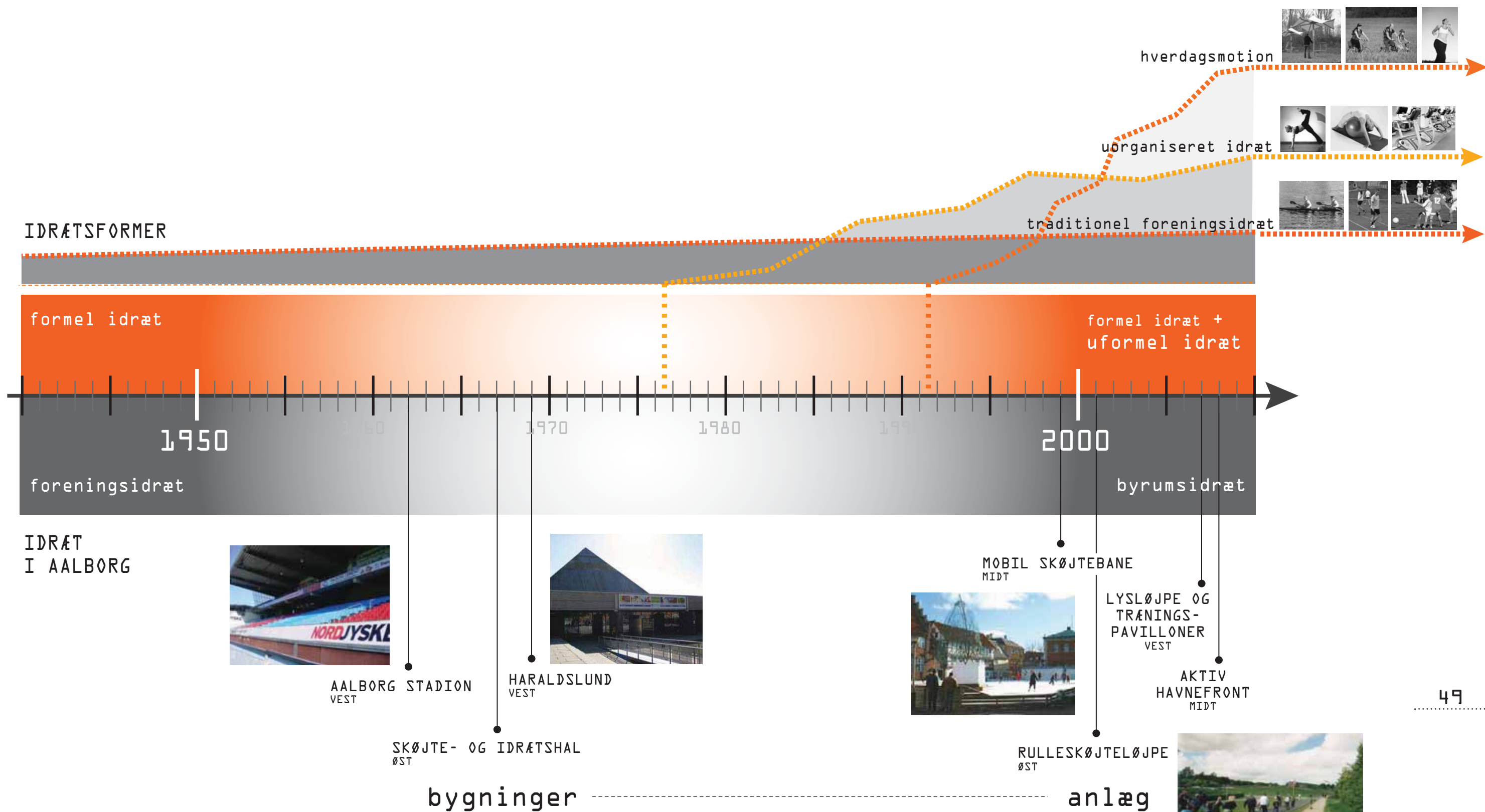
IDRÆTSRUM - OPSAMLING

Der kan skrives meget om idræt, og lægges mange vinkler på sport og motion. De tre bølger giver i denne sammenhæng et bredt indblik i den generelle udvikling og udviklingen i forhold til samfundet. Desuden giver de et godt udgangspunkt for en diskussion af rum til motion og idræt, da der stilles vidt forskellige krav til de forskellige typer. Overordnet set kan man sige at de formelle krav falder, jo mere uformel idrætten bliver, men de generelle krav til tryghed og det fysiske miljø forbliver vigtige.

De tre bølger fordrer vidt forskellige idrætsrum, særligt ligger forskellen i at foreningsidrætten oftest bliver bag muren eller hegnet, mens de to andre typer ses mere flydende i både lukkede og åbne rum. I denne opgave er foreningsidrætten interessant som et grundlag for en ny identitet i SØHK. Foreningsidrætten udgør en hjørnesten i det danske samfund, og har stor betydning for de mange udøvere. Derfor er det vigtigt af formen bevares og udvikles, således det særlige fællesskab forbliver. I SØHK bør de mange tilbud stadig have deres plads i byen. I den direkte fysiske omdannelse af byens rum er de andre to former dog mere relevante bearbejde i en fysisk form.

Den uorganiserede idræt og hverdagsmotionen er et godt udgangspunkt for etableringen af mere aktive byrum, og særligt den selvorganiserede idræt rummer interessante aspekter. Men det er ikke alene til denne opgave, der er fokus på uorganiseret idræt og hverdagsmotion. I samfundet har disse frie former også overhalet den organiserede idræt. Den tætpakkede hverdag lægger op til et behov for frihed og indpasning af den fysiske aktivitet. Individets behov for selvrealisering kan passes ind før eller efter arbejde, eller i frokostpausen, og behøver ikke være to timer tirsdag aften, som det er i de mere organiserede former. For at tilfredsstille dette behov, kan der lægges mere fokus på den uformelle byrumsidræt, som så kan blive rammen om den selvorganiserede aktivitet. I det fysiske hverdagsmiljø kan der være fokus på kropsbevidsthed og leg istedet for konkurrence og regler, og alle kan deltage, på alle tider, fordi byrummet ikke har åbningstider. I et bredere perspektiv efterlyses det blandt europæiske forskere, at de uformelle og spontane sportsaktiviteter i lige så høj grad tages i betragtning i planlægningen, og at der i byen skal skabes arealer til denne form for udfoldelse, på lige fod med den traditionelle idræt. Dette aspekt er særligt interessant fordi det stiller krav til planlægningen. Andre steder i forskningen, særligt inden for byen og arkitekturen blomstrer interessen for byrumsidræt, både som fysisk fænomen, og som et element i planlægningen.

TIDSLINIE_IDRÆT + IDRÆTSRUM

I tidslinien ses, udover de tre bølger, et kort indblik i udviklingen i Aalborg. De før beskrevne tendenser gælder også her, og det gør sig bl.a. gældende i byggeri og anlæg af faciliteter. Generelt ses det, at der i efterkrigstiden er fokus på haller og centre, og etableringen af deciderede bygninger til idræt, sport og motion.

Efter årtusindeskiftet bygges der stadig til idrætten, men samtidig er der fremgroet en ny tendens, i retningen af mere anlægsprægede udendørsfaciliteter med fokus på kropslig udfoldelse. Der er tale om nye anlæg og også forbedring af eksisterende muligheder, som f.eks. belysning af løbestier.

AKTIVERENDE BYRUM

Dette tredje afsnit i den teoretiske vinkel er både en afrunding, en opsummering og en diskussion. De to forrige afsnit vendes igen i sammenhæng, og der tilføjes en ny dimension – det aktiverende byrum.

Selvom det kan stilles skarpt op, og deles ind i Byrum og Idræt hver for sig, rummer begge felter lidt af hinanden. Det ses allerede i de foregående afsnit, hvordan aktivitet sniger sig ind i byrummet og idrætten bliver idræt i byen. Netop på grund af udviklingen, inden for begge felter, smelter de sammen, og får en fællesmængde. Den udvikling der ses i både byrummenes funktion og udformning og idrættens karakter vidner om en klar ændring mod større samfundsmæssig opmærksomhed på begge felter.

Byrummet har udviklet sig meget siden fodgængerne begyndte at genindtage byen i 1960'erne. Den kollektive tanke om fællesskabet og de fælles rum i byen er nu erstattet af individets behov og kriterier til byen. Dette betyder, at der stilles nye krav til byens rum, til funktionaliteten og udformningen. Desuden ses der en tydelig tendens til mere aktiv rekreation (jf. tidslinie s. 45), som ligeledes stiller nye krav til byen, der ikke længere blot skal indeholde caféliv, parker og shoppinggader. Det fysiske miljø påvirkes også af samfundets udvikling i en anden retning. Der stilles større krav til materialer og udformning end nogensinde, og kvaliteten af byrummet er noget af det mest omdiskuterede.

Den samme udvikling kan spores inden for idræt. Fra fællesskabets tanker om forening og holdsport, til hverdagsmotionen, der passer sig ind efter den enkelte – individets behov. På trods af den stigende individualisering, er det dog stadig et faktum at idræt og leg har en særlig rolle i styrkelsen af fællesskaber. Det ses f.eks. i foreningslivet eller i forbindelse med teambuilding, hvor legen styrker de indbyrdes relationer mellem medarbejdere på en virksomhed. De samme tanker om legen kan bruges til at styrke det sociale fællesskab i et beboelsesområde, og derfor er det interessant at arbejde med emnet.

Det er i denne udvikling de to felter, idræt og byrum, smelter sammen. Idrætten bliver hverdagsmotion, og vores hverdag og særligt fritiden foregår i byen og byens rum. I byen foregår der mange aktiviteter, af meget forskellig karakter. Samfundsudviklingen og efterspørgslen fordrer at nogle af byens rum giver plads til idrætten, legen og aktiviteten, for både at give mulighed for fysisk udfoldelse, men også for at kunne drage fordel af de positive følgevirkninger legen og aktiviteten har.

KRITIK

De to foregående afsnits behandling af byrum og idræt undersøges i dette afsnit ud fra en kritisk vinkel. De enkelte standpunkter og deres indbyrdes relation vurderes.

Jan Gehl har fremstillet mange anerkendte analyser af byen, og mange af elementerne er velfungerende. Fokus på de basale kvaliteter, de sociale aktiviteter og behagelige, trygge byrum er en rigtig god base til videre bearbejdning. I forhold til at gøre teorierne operationelle i design, er der dog brug for en kritik, for at finde frem til de elementer, der skal bearbejdes.

De faktiske idrætsrum i byen kan også kritiseres. De rummer gode kvaliteter for byen og byens borgere og giver mulighed for en aktiv hverdag, men de lukkede legepladser og boldburene har brug for en fornyelse, en nytænkning. Den samlede kritik peger på styrker og svagheder i de to felter, hvormed der kan gives en anbefaling til alliancen mellem de to, samarbejdningen og videreudviklingen, der giver grundlag for arbejdet med tesen for denne opgave.

Gehls analyser af byrummets udvikling giver et billede af mere aktiv rekreation i bybilledet. Det ses f.eks. tydeligt i tidslinien at den nuværende generation af byrum har et mere aktivt indhold. Men hvis der dykkes ned i analysemetoder og nøglekriterier, nævnes der ikke noget om hvordan aktiviteterne indpasses i byrummet. Der skal være noget at se på, men hvordan, hvor meget og for hvem siges der ikke noget om. Særligt synes brugeraspectet at være udeladt. Tilsyneladende er kravene og principperne nærmest universelle og kan benyttes i ethvert byrum, uanset funktion eller placering. Netop her kommer Gehls teorier om byens rum til kort, forstået på den måde, at der hverken nævnes noget om brugerne af rummene eller om stedets identitet eller karakter. Det efterlader et indtryk af intentionen om at skabe byrum for alle, men i det tilfælde at principperne benyttes til at udforme et byrum, vurderes det at resultatet umiddelbart vil blive byrum, der er meget generelle eller ligefrem generiske. Intentionen om at byens rum er for alle, er god nok i sig selv, og der er ingen grund til at ønske en større privatisering eller segregering af grupper i byen. I selve udformningen af byens rum er der dog et behov for at tænke på sted og brugere, og ikke blot skabe rum, der kan placeres alle steder og rummer aktiviteter for alle.

Omvendt intentionen om at lave byrum for alle, kan idræt i byen i høj grad ses som byrum for de få. Idræt i byen er i særdeleshed for udvalgte grupper, og det er der mange grunde til. En af grundene skal findes i de idrætsanlæg, der findes i byen og deres fysiske udformning. I forhold til planlægningen af idrætsfaciliteter, er der som nævnt mange gode intentioner og også årsager til at inddrage idrætten i byen, men på trods af dette, prioriteres mulighederne for fysisk udfoldelse i lokalmiljøet relativt lavt. Idrætten henvises til særlige områder, hvor anlæggene samles og dermed især opfylder den organiserede idræts behov. I de bolignære omgivelser er det, udover den obligatoriske græsplæne og legeplads, svært at finde den uformelle idræt (Lokale- og Anlægsfonden 2005). Det samme kan ses f.eks. ved etableringen af en fodboldbane i byen. Den vil særligt tiltrække drenge, da fodbold er en aktivitet der foretrakkes af drenge i langt højere grad end piger og kvinder (Munch et al 2007).

Inden for de seneste år er etableringen af multibaner, hvor der bl.a. kan spilles fodbold, eksploderet, både med tilskud fra Lokale- og Anlægsfonden og DBU. Dette ses som et forsøg på at integrere idrætten i byens rum, og give flere muligheder for fysiske udfoldelse. Men selv her synes den ønskede multifunktionalitet at udvikle sig til monofunktionalitet. Multibanen bruges kun til fodbold, måske af de samme fordi de bor tæt på og har en bold med. Der er brug for at udfordre formen og i endnu højere grad integrere aktiviteten og gøre den mere fleksibel. Ligeledes er der brug for at vende planlægningens perspektiv, og gentænke den funktionalistiske zoneopdeling.

Stillet skarpt over for hinanden giver Gehls rum et byrum for alle og idrættens rum et byrum for de få. Dette vurderes som problematisk, når de to teorier står hver for sig, men i en kombination kan det vendes og blive et stærkt element. De to vinkler rummer mange positive aspekter, som er tidligere beskrevet, og i den rette kombination kan der udvikles en hybrid mellem de to, der kan udnytte de stærke sider i begge, og styrke de svage. Ved at kombinere Gehls principper for byrum med faciliteter for idræt og motion, kan der udformes byrum med de basale kvaliteter for ophold og social aktivitet og desuden mulighed for fysisk udfoldelse, som er efterspurgt i det moderne samfund. Ved at knytte flere aspekter på designet, kan det rodfæstes i stedet, hvor det placeres og de brugere, der skal bruge det. Det endelige bliver mere end byrumsidræt og kan videreudvikles og udfoldes i begrebet 'aktiverende byrum'.

INSPIRATION

Urban Lounge, St. Gallen, Schweiz, Carlos Martinez

LÆGGER OP TIL SOCIAL AKTIVITET
MARKANT FARVEVALG.

Parkeringsplads, Esbjerg, Thing & Wainø

LEG MED FORMEN
NYE AKTIVITET - GAMMEL FUNKTION

"Bakker - sid ned", Mimersgade, Kbh, Parfyme

UDVIKLING AF GRÆSPLENE, SIMPEL
INSTALLATION, MANGE MULIGHEDER

Mini træningspavillon, Trainingpavilion

URBANT MØBEL
MULTIFUNKTIONELT
STOR MÅLGRUPPE

Park, Beijing

MULTIFUNKTIONELLE ELEMENTER,
INTEGRERET I PARK, BEVÆGELSE OG
AKTIVITET FOR VOKSNE

Minigolf, Halmtorvet, Kbh, Parfyme

KENDT FUNKTION - MED EN NY
KONSTELLATION, LEG I BYRUM

AKTIVERENDE BYRUM_INSPIRATION

KENDT MOTIV - NY FORM
KOMBINATION UDFORDRER
PIRRER NYSGERRIGHED

Basketbane, Inges Idee

AKTIVT HUS
AKTIVERENDE UDFORMNING
LEG OG VOLUMEN KOMBINERET

Det Maritime Ungdomshus, BIG

Sønderboulevard, SLA

INTEGRERING AF LEG I LANDSKAB,
FLERE MATERIALER KOMBINERET
TEMA, FORTÆLLING

Hellerup skole, Arkitema

NYE FORMER, UDFORDRER,
OPFORDRER TIL LEG,
STÆRKE FARVER

SIMPEL ÆNDRING - STOR VIRKNING
MØNSTRE, FORLØB, LEG, GRAFIK
STÆRKE FARVER

Asfalttryk, Prags Boulevard, Kristine Jensens Tegnestue

AKTIVERENDE BYRUM

FRA BYRUMSIDRÆT TIL AKTIVERENDE BYRUM

Den betegnelse der oftest bruges i sammenhæng med aktivitet og motion i byen er 'byrumsidræt'. Denne betegnelse er også brugt i afsnittet om idræt og idrætsrum, og springer ud af den bagvedliggende teori. Betegnelsen menes dog ikke at være dækkende, for den konstellation der ønskes i denne sammenhæng, og giver et fastlåst billede. Ordet idræt giver associationer til noget styret, noget med regler, eller et fag i folkeskolen. Det rummer ikke aspekter af leg og kropslig udfoldelse, og ej heller bevægelse mere generelt. Det hæfter sig ikke særligt op på de uformelle aktiviteter, men istedet på det formaliserede idrætsanlæg, på trods af anvendelsen af betegnelsen i sammenhæng med den frie og regelløse idræt i byen. Derfor er det interessant at udvide begrebet til aktivitet. Dernæst bøje betydningen, således det ikke kun handler om aktivitet, men rent faktisk noget igangsættende og endnu mere dynamisk, det aktiverende. Det, der sætter igang, fra passiv til aktiv, det igangsættende byrum, der udfordrer og opfordrer til aktivitet. Når dette bliver målsætningen, bliver oddsene højere, og opgaven tilsvarende sværere, fordi der er langt flere ting på spil.

Selve begrebet eller diskursen 'Aktiverende Byrum' er relativt ny, og derfor er der ikke skrevet meget om den. Dog arbejdes der mere eller mindre bevidst med diskursen i flere forskellige sammenhænge, både forskningsmæssigt, på forskellige tegnestuer og i kommuner. Særligt leg og motion i byrummet er i fokus i øjeblikket, og dette resulterede bl.a. i en temadag, arrangeret af Skov og Landskab, d. 24. april 2008 i København. Ved denne lejlighed blev der præsenteret og diskuteret begreber og nøglepunkter i arbejdet med netop leg, motion og byrum. Det følgende vil være en undersøgelse af tendensen til aktiverende byrum i det fysiske miljø og en samling af de vigtige aspekter, der bl.a. blev diskuteret ved denne temadag. Aspekter der skal knyttes på, når begrebet skal være operationelt.

I byrummets installationer ses en tendens i tiden til en aktiverende karakter. Skulpturerne er ikke længere blot visuelle, såsom rytterstatuer på piedestaler, men mere jordbundne kunstneriske udtryk, der kan sidde på, leges på og bruges. Springvandene er også blevet mere åbne og tilgængelige, så det er muligt at lege mellem strålerne og ikke blot dyppe fødderne. Tendensen er blomstrende og ses også i parkerne, hvor legen er mere i fokus (Lamm 2007).

Men det handler ikke kun om leg og idræt, aktiverende byrum lægger også op til at der er flere former for aktivitet, og dermed flere forståelseslag. Udover det fysiske aktiverende er der også mulighed for at stimulere social og kulturel aktivitet.

Særligt i forhold til det socialt aktiverende rum kan principperne for ophold og valgfrie aktiviteter fra Gehl benyttes, med henblik på at skabe de fysiske rammer. Det er interessant hvorledes et rums fysiske udformning kan være bidragende til den sociale aktivitet i et område, og ikke blot gøre området pænere eller mere moderne. Særligt interessant er det så at legens og aktivitetens rum favner et potentiale for uforpligtende sociale aktiviteter, som den fysiske udformning kan opfordre til. Dette i langt højere grad end et traditionelt udformet byrum, fordi legen er frigørende for både børn og voksne der kaster sig ud i det. Derfor er det vigtigt at få de voksne med i legen. Det betyder at det er vigtigt at den indhegnede legeplads åbnes op og at inventaret gentænkes. I et samfundsmæssig perspektiv er det idag også langt mere accepteret at voksne deltager i legen og også leger uden børn, end det var for 50 år siden. Der er en langt mere afslappet holdning til brugen af det offentlige rum, hvilket åbner op for nye muligheder og flere aktiverende byrum.

Det aktiverende byrum ses også i andre nye begreber, som f.eks. performative byrum, hvor legen ligger i elektroniske gestalter og i interaktive byrum, hvor det er muligt at påvirke og ændre byrummets udseende. I et boligkvarter er der dog ikke efterspørgsel eller grundlag for højteknologiske løsninger, men det aktiverende byrum kan stadig komme til sin ret.

Det aktiverende kan nemlig i lige så høj grad handle om at bearbejde bolignære arealer og sikre tilgængelighed og åbenhed. Mure, hegn og hække skjuler anlæg og indbyder ikke til aktivitet. Der skal åbnes op. Ligeledes er det essentielt at gøre anvendelsesmulighederne mangfoldige (Lokale og Anlægsfonden 2005). Når der gives mulighed for en mangfoldighed af aktiviteter i det nære miljø, er der også større sandsynlighed for at det benyttes. Dette ses bl.a. i undersøgelser, hvor ca. 80 % af de adspurgte angiver at beliggenhed i forhold til hjemmet er vigtig eller meget vigtig (Roessler og Overbye 2006). Mangfoldigheden af aktiviteter kan komme til udtryk i forskellige typer, elementer, der enten har en fast fysisk manifestation i byrummet, eller som er mere flygtige, der gør sig gældende fra tid til anden. Ved at tænke mangfoldighed på denne måde åbnes der ligeledes op for at flere grupper kan benytte det samme rum.

Et af de største kritikpunkter i forhold til byrummet skabt ud fra Gehls principper, er den manglende forankring. Særligt i et områdefornyelsesprojekt er der brug for en rodfæstelse i både sted og beboere. En større integration af idrætsfaciliteterne er ligeledes en del af denne forankring, og giver i højere grad et aktiverende byrum, for flere og på flere måder.

Omvendt rummer Gehls vinkel på byen et af de vigtigste aspekter i byrumsdesign, behovet for den menneskelige skala. Med idrætten som medspiller kan dette udfordres og udvides til begrebet – den kropskulturelle skala. Skalaen hvor kroppen udfordres og opfordres til leg og fysisk udfoldelse. Netop denne skala vil være relevant i dette projekt, i disse aktiverende byrum.

Aktiverende byrum skal være en drivkraft i områdefornyelsen. Designet skal rumme en mangfoldighed af aktiviteter, der er relateret til udviklingstendensen inden for idræt og motion. Modsat skal der også være plads til en række neutralzoner, steder for ophold, der giver gode byrum og grundlag for flere typer social kontakt. De aktiverende byrum i SøHK skal være åbne og tilgængelige og tilsvarende udfordrende og opfordrende. Det aktiverende ses i programmering og udformning af det enkelte rum, i det fysiske design og i opkoblingen på det omkringliggende landskab. Det vil gøre sig gældende i designprocessen og det strategiske design, og kan efterfølgende tages op til diskussion, hvorledes det enkelte rum er aktiverende.

KONCEPT

KONCEPT_INTRODUKTION

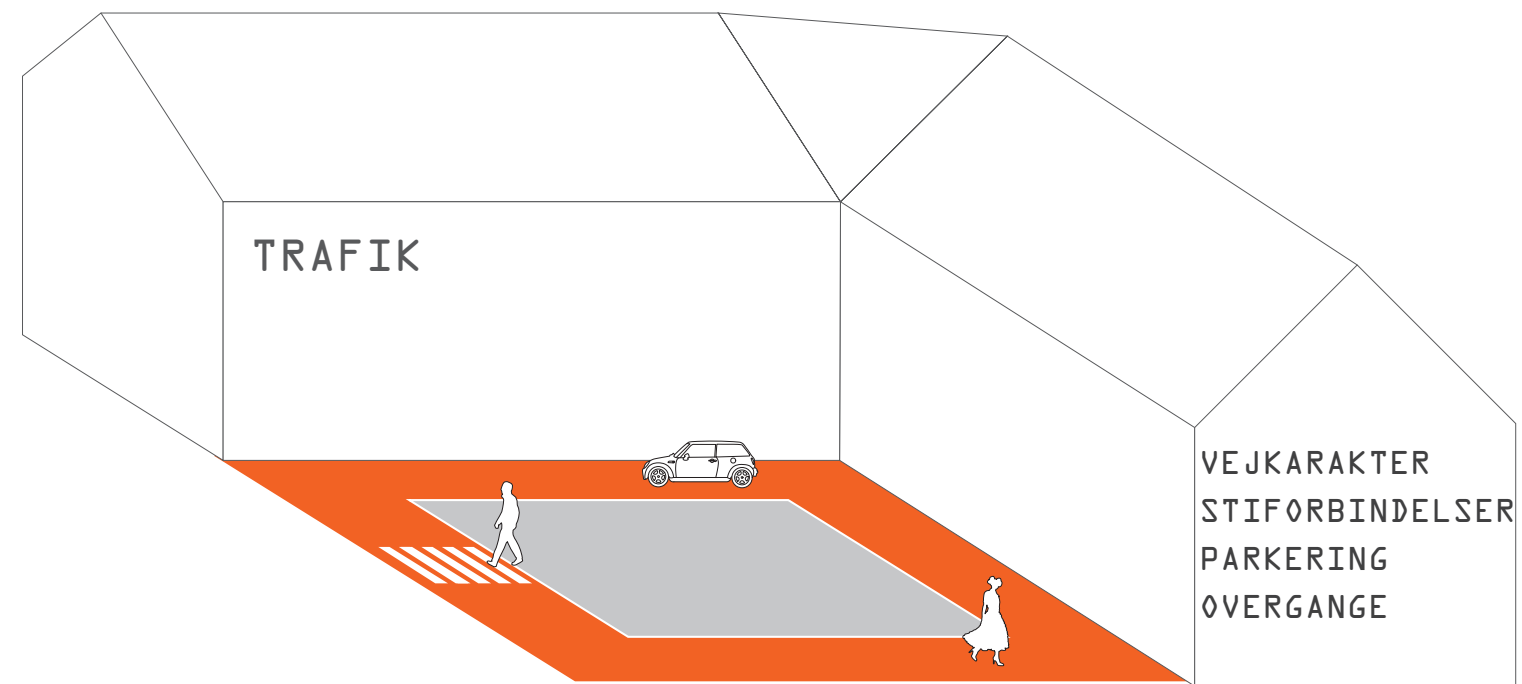
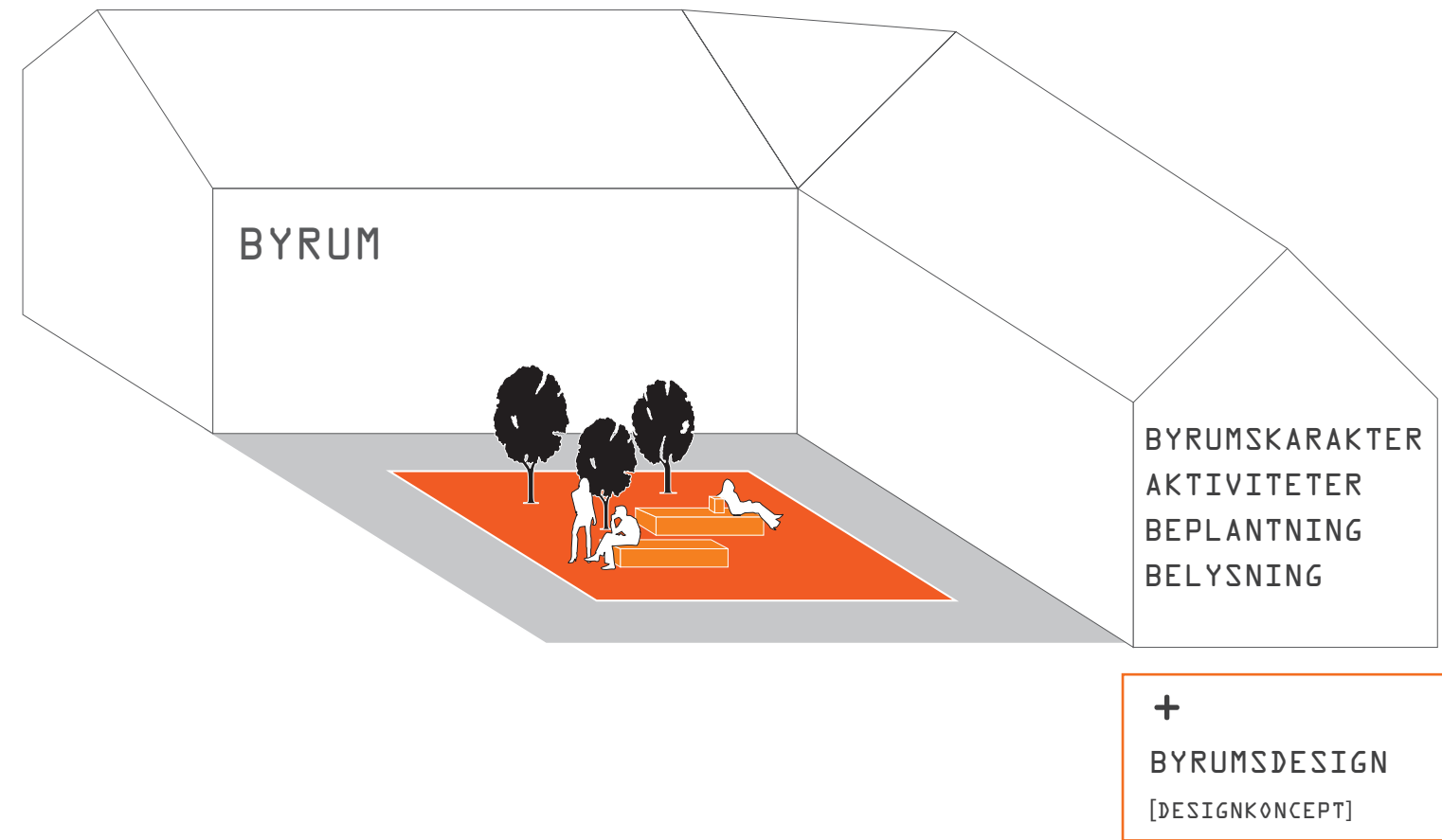
Konceptet falder i to sammenhængende dele, et overordnet projektkoncept og et decideret designkoncept.

Det overordnede koncept forholder sig til områdefornyelsens principper og indhold, og er et udtræk, et fokus på byrumsfornyelse og trafikforbedring i SøHK. Disse to områder ses som de vigtigste i forhold til et konkret designprojekt for SøHK, da de både rummer de største problemer, men også de største potentialer.

I denne overordnede skala udarbejdes som nævnt en Byrums- og Trafikplan. Denne forholder sig netop til dette fokus, og bearbejder forskellige problematikker for hele SøHK i forhold til sammenhæng, identitet og tilgængelighed, og generelt bedre forhold for beboerne. Dette koncept gør sig også gældende for fokusområderne, på den måde at de indarbejdes i en sammenhæng, de er udtryk for en identitet, og de har behov for den brede tilgængelighed. Desuden ses udvælgelsen af de rum, der har potentiale til at blive fornyet, som en del af det overordnede koncept.

Til fokusområderne er fokuskonceptet viderebearbejdet og udviklet til et designkoncept, der specifikt peger på hvilke komponenter designet skal udgøres af.

Designkonceptet introducerer tre kategorier eller dimensioner, som tilsammen danner grundlaget for det nye design i området. De tre dimensioner fokuserer på aktivitet, forbindelser og landskab. Fælles for alle tre lag er, at de består af to dele, den ene fokuserer på at bruge stedet og analysen, og den anden del tilfører nye tanker fra teorien. Designkonceptet forholder sig til den følgende strategiske udformning for alle fem fokusområder og designet af to udvalgte.

Projektkonceptet fokuserer på byrum og trafik. Inden for disse to områder ses en række punkter, der er vigtige for at bearbejde sammenhæng, identitet og tilgængelighed i området.

områdefornyelse

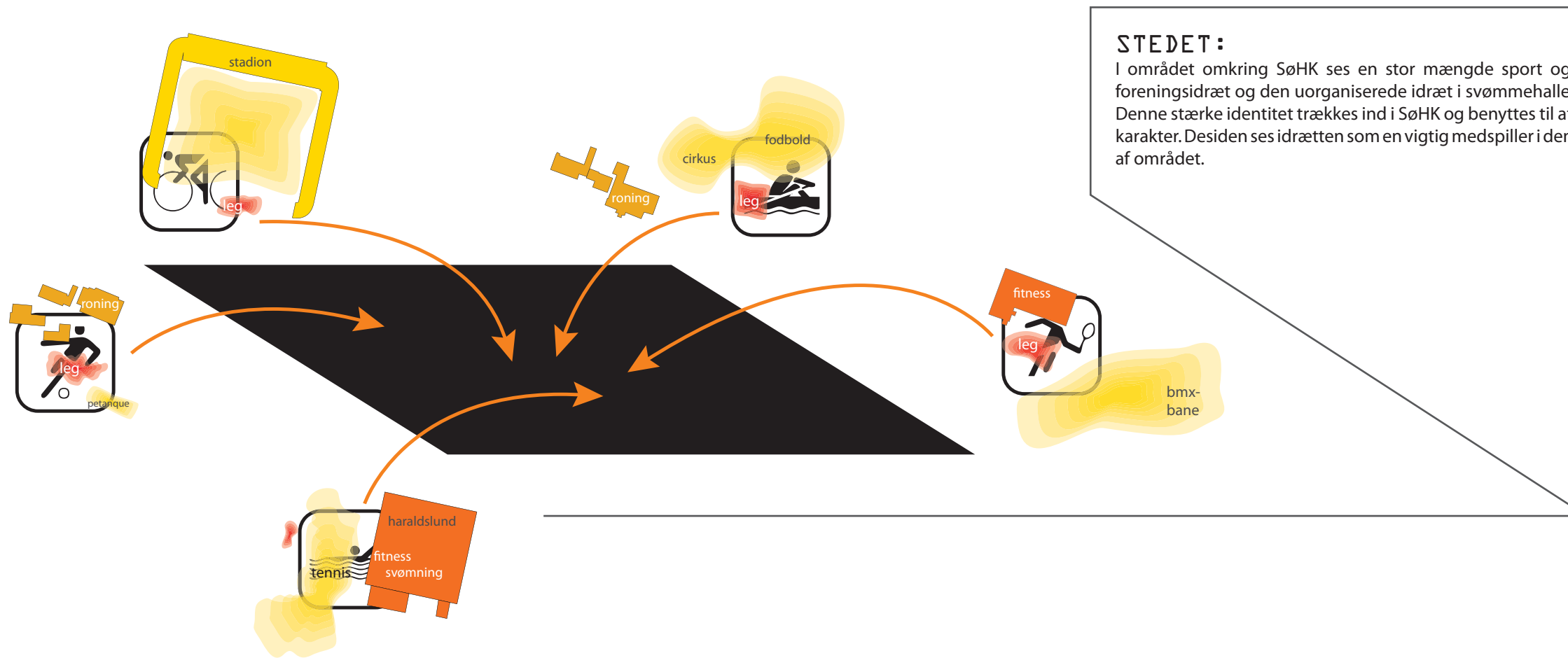
projektkoncept

byrums- og trafikplan

designkoncept

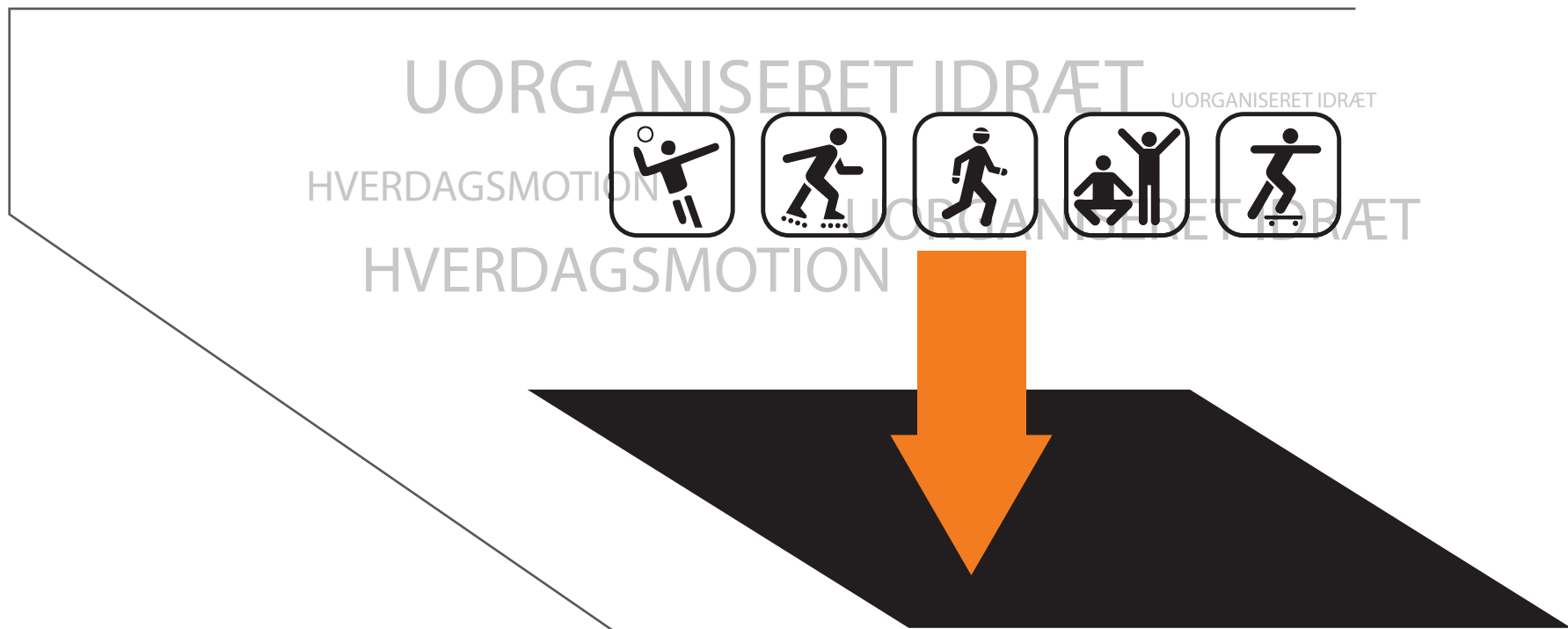
strategi og design fokusområder

AKTIVITET

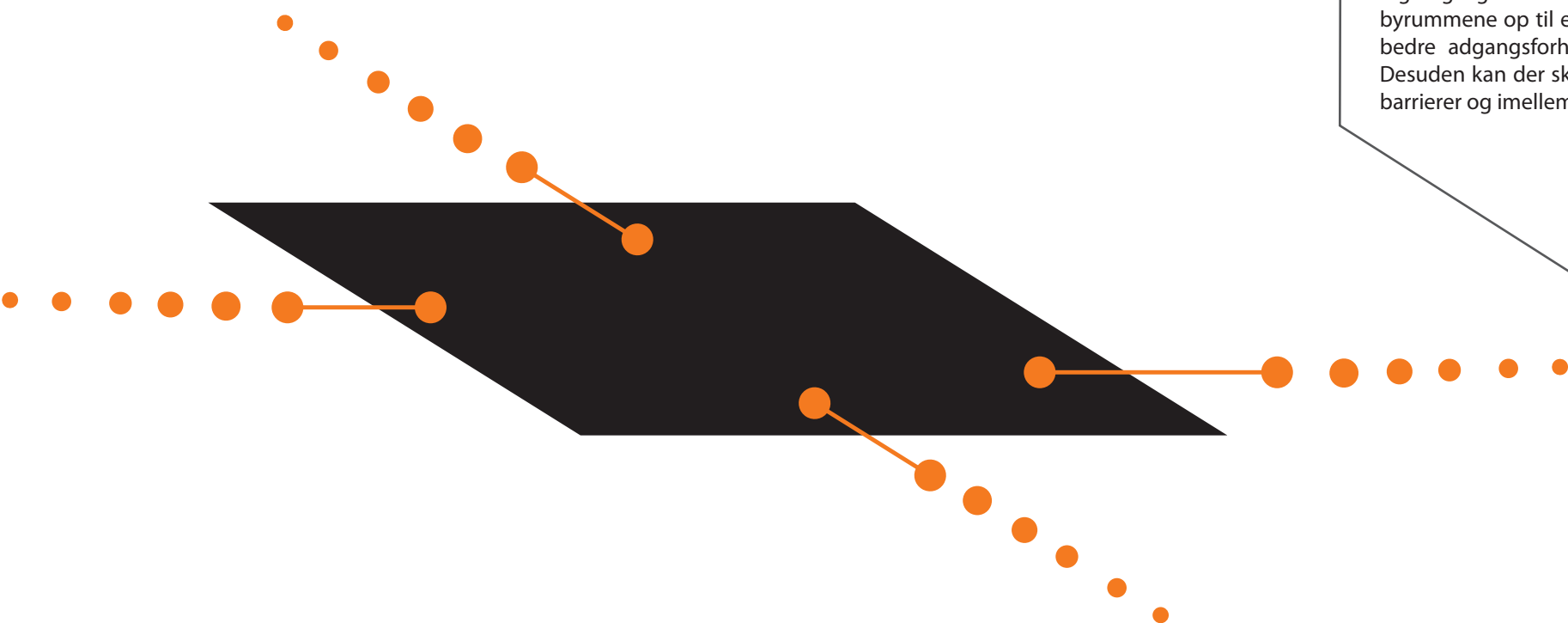

STEDET:
 I området omkring SøHK ses en stor mængde sport og aktivitet. Særligt foreningsidræt og den uorganiserede idræt i svømmehaller og fitnesscentre. Denne stærke identitet trækkes ind i SøHK og benyttes til at give byrummene karakter. Desuden ses idrætten som en vigtig medspiller i den sociale aktivering af området.

NYT:
 I byens rum skal der være plads til et mere mangfoldigt idrætsbillede, der inkluderer den selvorganiserede idræt og hverdagsmotionen. Dette kommer sig til udtryk ved at der ikke er nogen regler, der er fri adgang og den traditionelle form er udfordret. Der er brug for en kropskulturel skala.

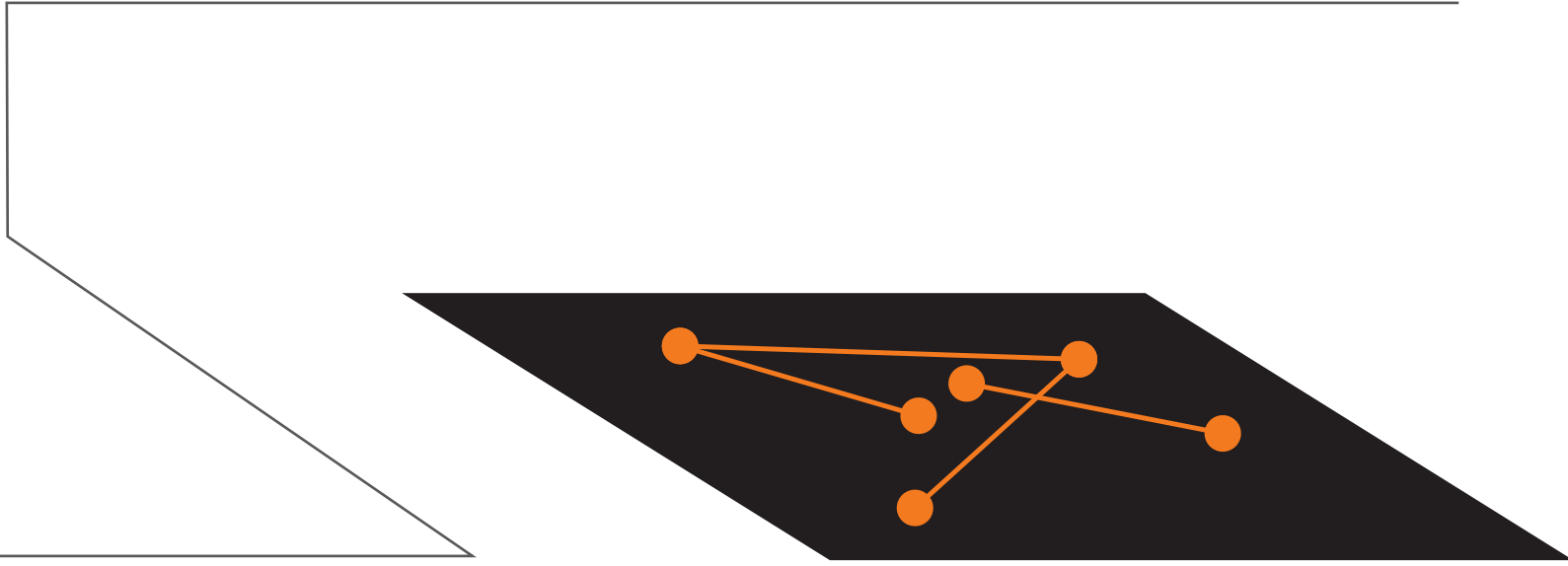

FORBINDELSER

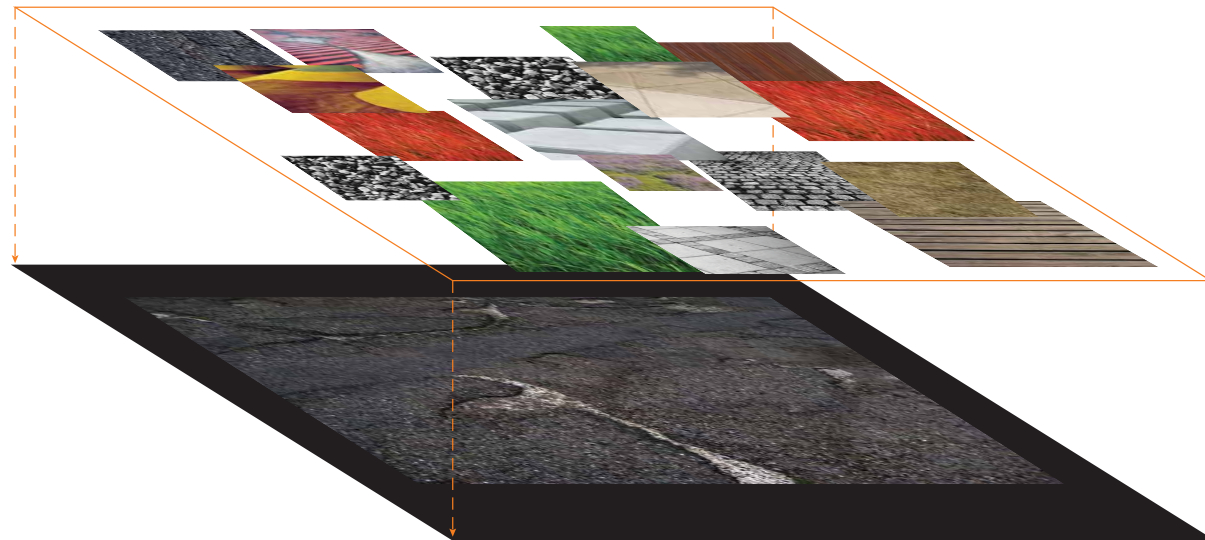

STEDET:
For at sikre en mere flydende bevægelse gennem området, og større tilgængelighed til de enkelte byrum, er det centralt at sørge for at knytte byrummene op til eksisterende forbindelser og punkter. Ved at tilvejebringe bedre adgangsforhold til den enkelte rum kan brugergruppen udvides. Desuden kan der skabes nye sammenhænge, både på tværs af eksisterende barrierer og imellem områdets byrum.

NYT:
Inden for de enkelte rum tilføres nye bevægelsesmønstre, for at udfordre og opfordre til leg. De eksisterende mønstre bærer i høj grad præg af en bevægelse på kanten. Denne lineære og ofte meget ortogonale bevægelse giver ikke de samme oplevelser som en bevægelse på tværs, og der skal åbnes op for flere mulige bevægelsesmønstre og dermed flere oplevelser.

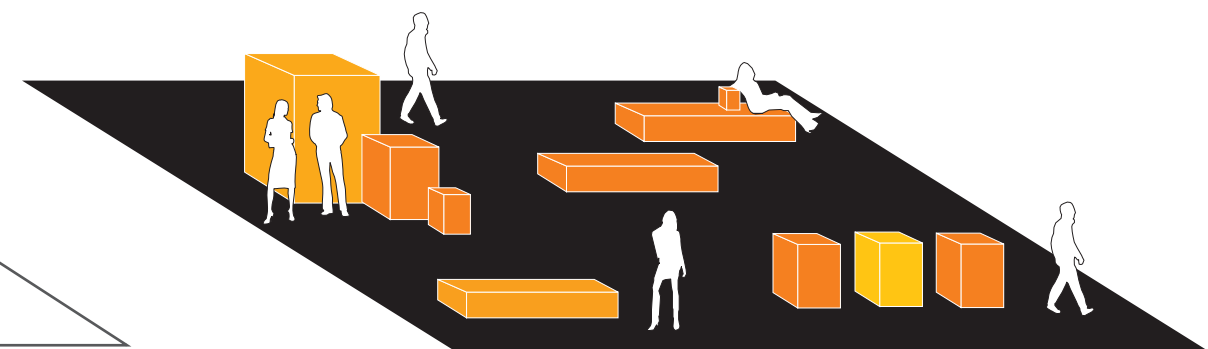
LANDSKAB

STEDET:

Det eksisterende miljø bærer i høj grad præg af nedslidte flader og materialer. Det begrænsede udvalg af materialer efterlader desuden et meget monotont udtryk og ingen klar steds karakter. Ved at bearbejde fladens materialer og introducere nye materialer kan der gives karakter til byrummene der samtidigt kan blive mere indbydende og i højere grad opfordre til leg og ophold.

NYT:

Det er helt tydeligt at de nuværende rum mangler elementer i den menneskelige skala, elementer der kan indbyde til længerevarende ophold eller anden aktivitet. Landskabet er domineret af forholdet mellem flade og mur, hvilket giver store, tomme flader. For at give en mere forskelligartet oplevelse af landskabet arbejdes der med elementer der kan skabe mindre rum og tilbyde et større spektrum af aktivitet.

PRODUKT

BYRUMS- OG TRAFIKPLAN_INTRODUKTION

Byrums- og Trafikplanen dækker hele området, der er udpeget til områdefornyelse.

Den benyttes til at påpege vigtige foranstaltninger, der bør foretages ved en områdefornyelse af SøHK. Desuden foretages der i planen en række tiltag, for at gøre forholdene omkring tilgængelighed, sikkerhed og identitet i forhold til byrum og trafik i området, bedre for beboerne.

I kommunens projekt for områdefornyelse vil en byrums- og trafikplan desuden kunne virke som opsamling på beboerinddragelsesprocessen. Forstået på den måde at de tanker beboerne fremsætter kan omsættes til konkrete forslag, eller udviklingsplaner og strategier, som kan samles i kapitler i en sådan plan. Derudover kan planen rumme visioner for områdefornyelsen. Planen vil dermed blive et vejledende dokument for kommunen, der kan indgå i planlægningen, til koordinering og prioritering af projekter, og ligeledes en fastholdelse af gennemgående træk i områdefornyelsen. I forhold til planlægningssystemet kan en byrums- og trafikplan lægge sig ind mellem lokalplanen og kommuneplanen. Som en 'mellemsplan' (www.plan09.dk), der ikke er juridisk bindende, men er nødvendig for at kunne koble den abstrakte kommuneplan med den meget specifikke lokalplan der ofte koncentrerer sig om mindre områder.

For beboerne kan planen også blive et konkret dokument, der illustrerer omdiskuterede problematikker og desuden giver indblik i det forestående projekts indhold. Derfor er det vigtigt at illustrere ideer og visioner.

Denne plans primære formål er at bearbejde den trafikale situation, som i sit nuværende stadie ikke er optimal for fodgængere, og særligt ikke for de udsatte bløde trafikanter, ældre og børn. Dette gøres gennem nedjustering af biltrafikken og etablering af stiforbindelser og overgange. Desuden arbejdes der for en bedre oplevelse af områdets gaderum, ved hjælp af belysning og begrønning. Planen afsluttes med en karakteristik for de fremtidige byrum, der skal formgives og etableres. Denne karakteristik giver et billede på områdets fremtidige aktive og rekreative karakter, og desuden påpeges vigtige forhold, der skal indarbejdes og bearbejdes i det følgende strategi- og designforslag. Da planen omfatter et mindre område af byen er disse emner de mest oplagte at bearbejde. Når områdets sættes i en større kontekst er det vigtigt ligeledes at bearbejde forholdene for cyklister og den kollektive trafik, til og fra kvarteret. Derudover vil forholdet til andrebykvarterer være relevant.

Byrums- og trafikplanen for SøHK bearbejdes i 7 kategorier. Til højre ses en strukturplan, der kan betragtes som en sammenfatning hvori alle planens elementer er vist. Efterfølgende behandles de 7 kategorier i mere detaljerede diagrammer og beskrivelser.

Vejstruktur

Beplantning

Stistruktur

Belysning

Overgange

Byrumskarakter

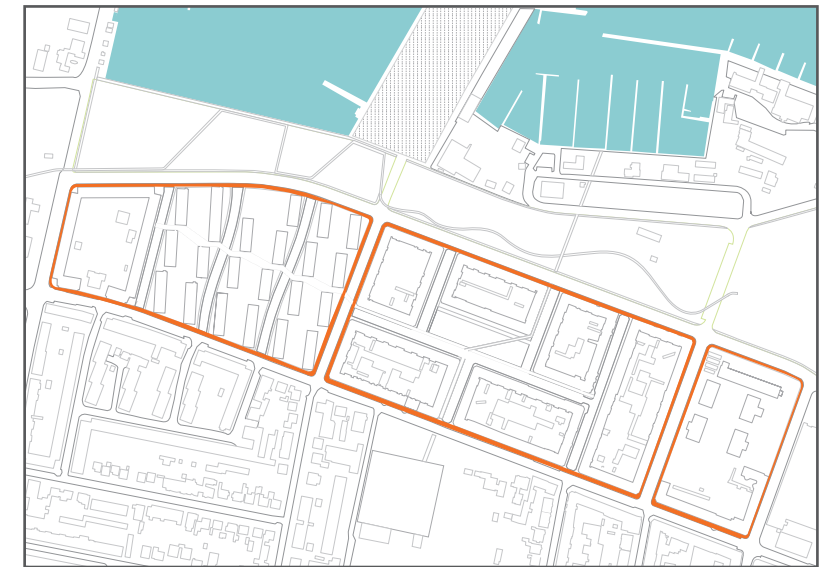
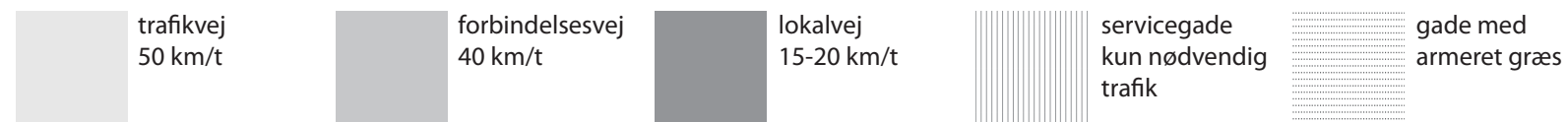
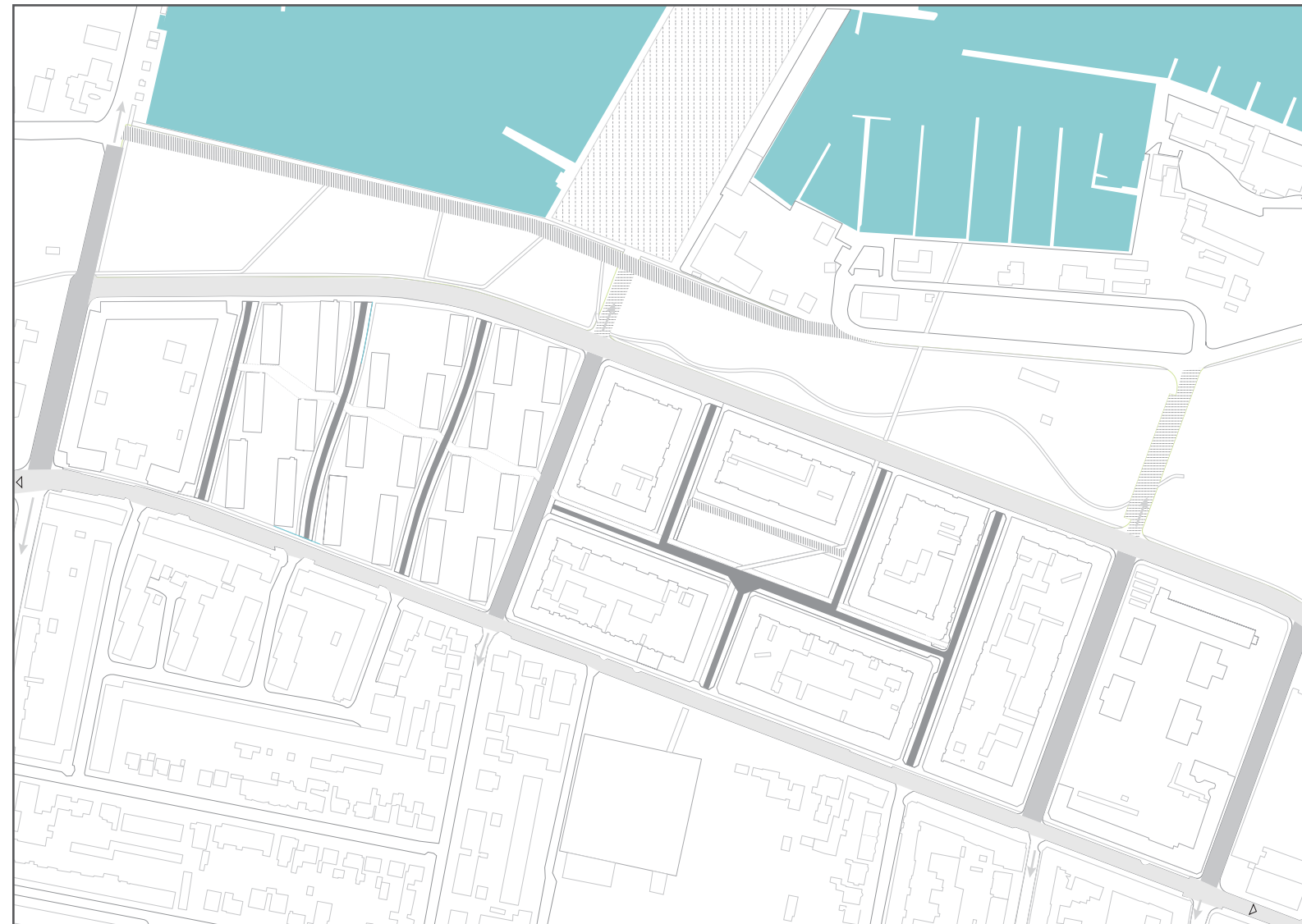

Parkering

N 1:2000

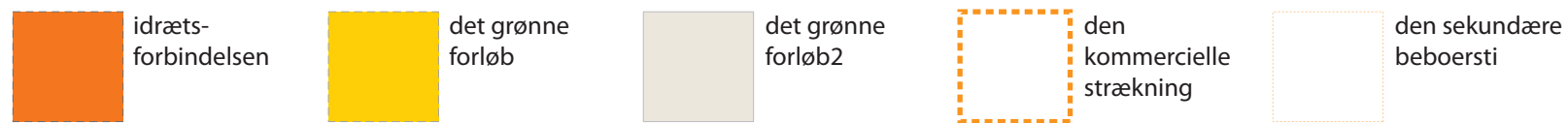
VEJSTRUKTUR

Vejstrukturen i SøHK bearbejdes for at skabe roligere boligkvarterer og bedre gaderum. Der er særligt fokus på trafikdæmpning, både af større og mindre veje. Kategoriseringen gør sig gældende for konkrete fysiske tiltag, men skal også betragtes som retningslinier for fremtidige tiltag og hastighedsregulering m.v.

Kastetvej og Peder Skrams Gade er kategoriserede som trafikveje, hvilket vil sige at de har betydning for et mere overordnet bynet. Kastetvej er desuden forbindelsen ind til Aalborg Centrum. Inde i selve SøHK er der foretaget en opdeling i tre områder. Denne opdeling skal ses på baggrund af den ønskede vejkarakter. Hvert område er omgrænset af fortov, hele vejen rundt. Dette tiltag er gjort for at vende hierarkiet i kvarteret, og udforme trafiksystemet til fordel for fodgængere. Et fortov i ét plan, ingen nedgange ved vejoverskæringer. For bilisterne betyder det et mindre bump, både på vej ind og ud af kvarteret, hvilket giver de indre veje en mere rolig karakter. Tre nord-sydgående veje, imellem de tre områder, udpeges som forbindelsesveje. Disse forbinder sig til andre bydele mod nord og syd. Endeligt dæmpes en del veje på andre måder. Der udlægges armeret græs ved det grønne bånd, og to veje lukkes ned til servicegader. Den ene for at sikre forbindelsen til fjorden, den anden for at give bedre forudsætninger for pladسدannelsen midt inde i SøHK.

STISTRUKTUR

Den yderligere bearbejdning for et bedre fodgængemiljø udgøres primært af stisystemer. På det overordnede plan udpeges tre hovedstier, og en enkelt sekundær forbindelse. De tre stier har hver deres karakter og funktion i SØHK. Idrætsforbindelsen, det grønne forløb og den kommercielle strækning. Desuden den sekundære beboerforbindelse i midten af kvarteret. Denne sti udvider allerede eksisterende stier imellem blokkene og forlænges hen til pladsdannelsen mellem karrerne og videre hen til Schleppegrellsgade. Den er karakteriseret ved en anden farve flise, og en kant i en mørkere sten. Blot som en svag antydning, der leder mod pladsen, og skaber sammenhæng gennem kvarterets typologier.

IDRÆTSFORBINDELSEN

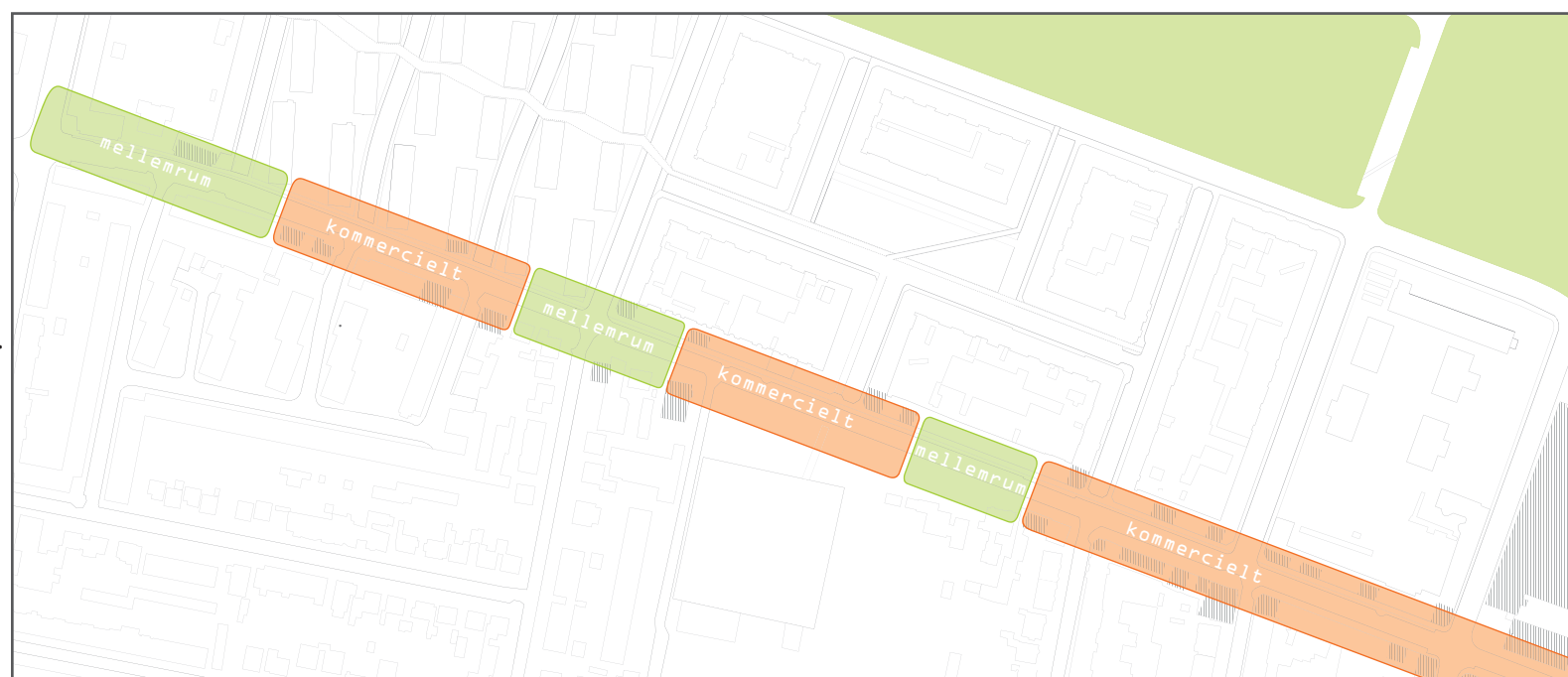
Denne forbindelse lægger sig som et snit gennem bydele, og skærer sig gennem boligkvarter, grønt bånd og havnen. Den lægger sig mellem to former for foreningsidræt, fra Haraldslunds svømning i bassiner til roklubbers sejlads på fjorden. På vejen tilknyttes hverdagsmotionen og den mere uorganiserede og frie idræt. Forbindelsen fungerer som blikfang, med sin orange farve og bløde gummibelægning. Med forbedrede overgange over vejene, og en højere grad af programmering af rummene i tilknytning til forbindelsen, rummer den potentiale som et særligt kendetegn, en del af oplevelsesdimensionen og særligt en del af løberuten eller søndagsgåturen.

STISTRUKTUR

DET GRØNNE FORLØB

Dette forløb knytter sig på det eksisterende stiforløb i Søheltens Have og fortsætter ud mod vest. Forløbet slynger sig igennem det grønne, og der er mulighed for aktiviteter på begge sider. Den nye del af forbindelsen deler sig i to. Dette dobbeltløb kan forstås som en dna-streng, hvor aktiviteterne udspændes imellem de to stier. Stiernes udlæg skal ses i sammenhæng med opkoblingspunkterne, fra boligkvarteret mod syd, fra andre naturstier mod øst og vest, og endeligt i forhold til det område, der skal byomdannes mod nord og selvfølgelig fjorden. De mange opkoblingspunkter giver flere bevægelsesmuligheder og flere ruter.

DEN KOMMERCIELLE STRÆKNING

Strækningen langs Kastetvej har en kommerciel karakter, særligt i den syd – østlige del. Butikslivet har det dog svært, og flere butikker lukker og står tomme. De bliver erstattet af solcentre og kontorer eller kiosker, og det brede udbud forsvinder. For at afhjælpe denne situation udlægges der en strategi for en udvikling af strækningen i et kommercielt perspektiv. Ved at koncentrere udbuddet af butikker til mindre klynger, baseret på placeringen af eksisterende butikker, kan der opnåes en synergieffekt mellem butikkerne. Desuden kan der gives mulighed for at åbne butikker i de høje kældre i disse zoner. Mellemmrummene dyrkes i højere grad som byrum, og beplantning og placering af andet byinventar vil spille en stor rolle i disse zoner.

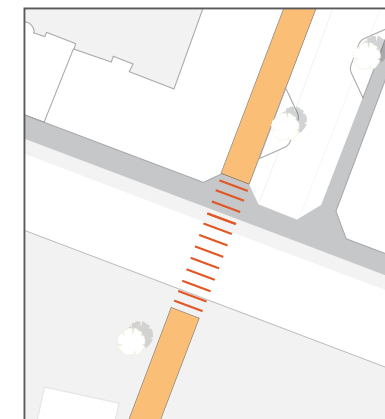
OVERGANGE

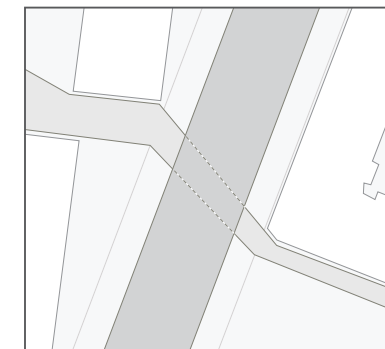
For yderligere at sikre fodgængernes færden i SøHK etableres en række overgange i forbindelse med vejene. Der findes tre typer. For at sikre overgangene på den orange idrætsforbindelse etableres deciderede fodgængerfelter. På Kastetvej indskrives etableringen af et fodgængerfelt i denne forbindelse sig i en eksisterende rytme af fodgængerfelter, og udfylder et tomrum.

En anden form ses i overgangene på Peder Skrams Gade og Suensonsgade. Her etableres en midterhelle, der både fungerer som helle for fodgængerne og nedsætter hastigheden hos bilisterne. Herved lettes overgangen, særligt mellem boligkvarter og grønt bånd.

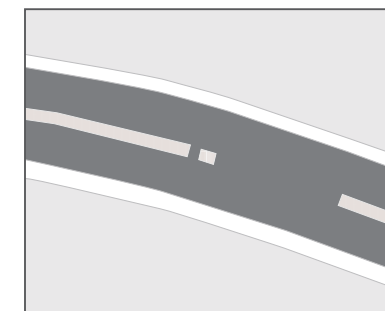
Endeligt markeres overgangene i den sekundære forbindelse med en stribe i vejen. Herved skabes der en opmærksomhed omkring krydsningen.

Fodgængerfelt

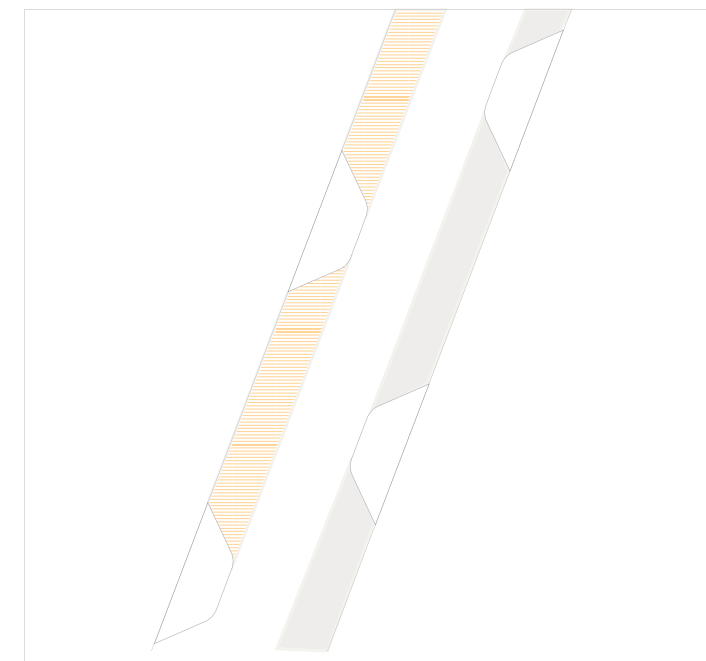
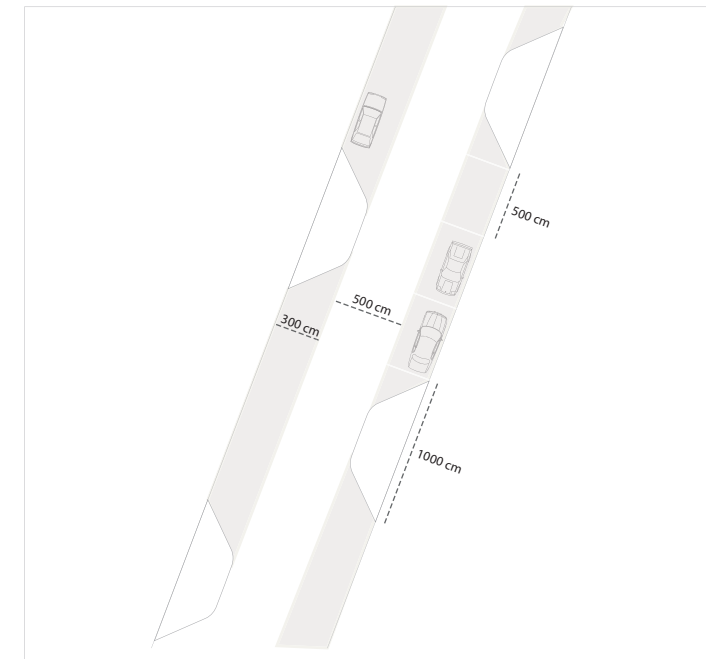
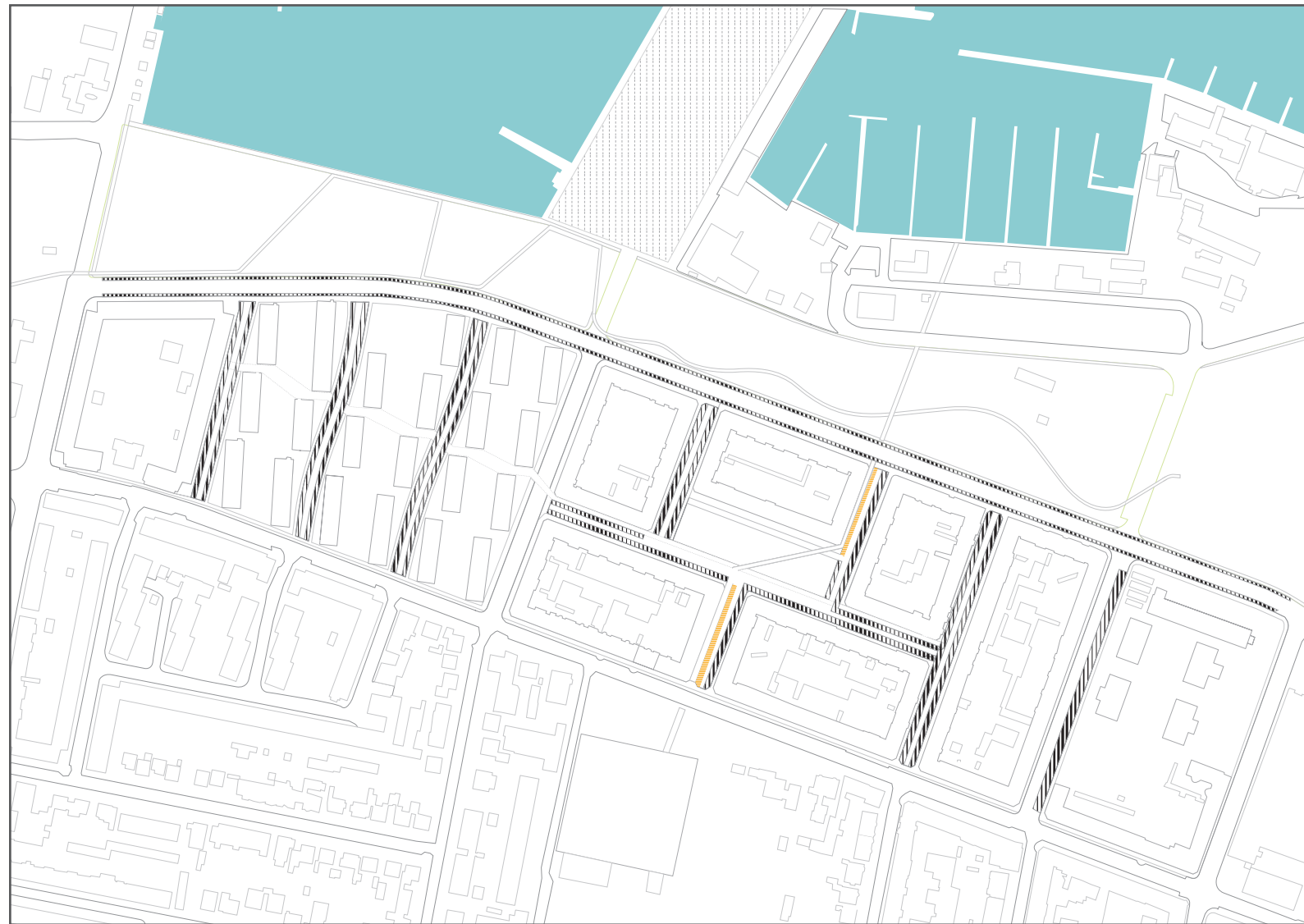

Markering i vejbane

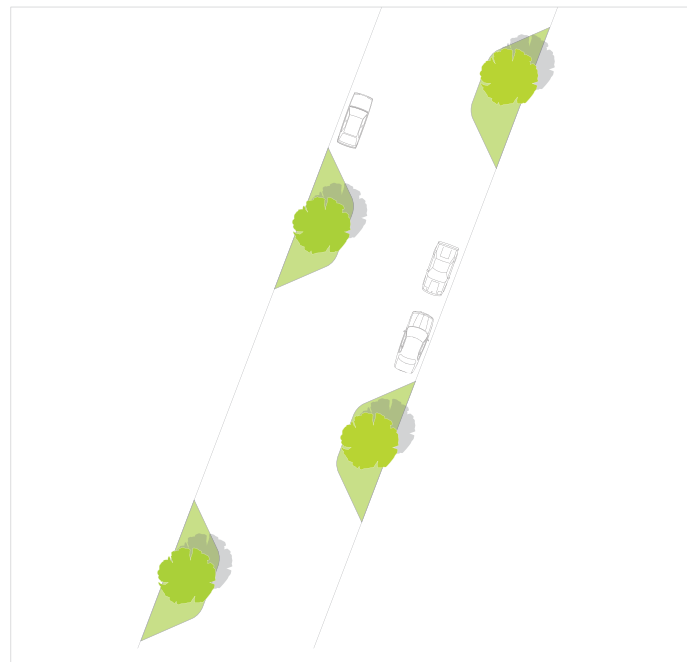
Midterhelle

PARKERING

68 Parkeringen fylder meget i SØHK's gader. De brede gaderum er overtaget af parkerede biler. For at vinde lidt areal tilbage, og i højere grad styre bilernes placering udlægges bånd af parkering langs de fleste veje, afbrudt af små udposninger, lommer, i niveau med fortovet. Der er stadig rig mulighed for at parkere i kvarteret, blot indlagt mindre pauser, for at variere billedet og gøre gaderummet mere interessant. To steder erstattes parkeringen af andre aktiviteter, langs den orange sti udlægges arealet til andre formål. Dette kan være en mere landskabelig udformning, eller areal til udstillinger og informationer.

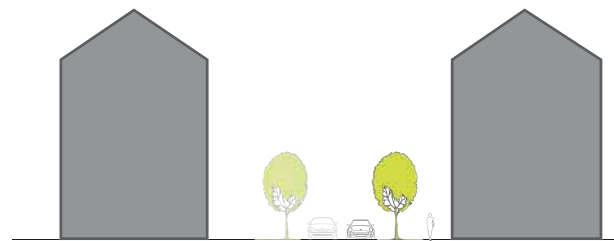
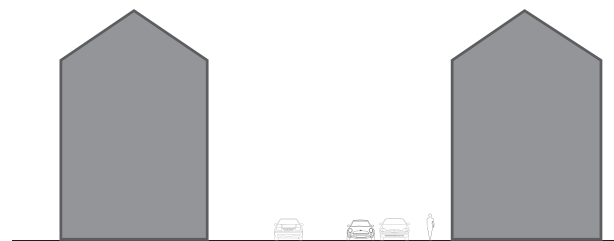
BEPLANTNING

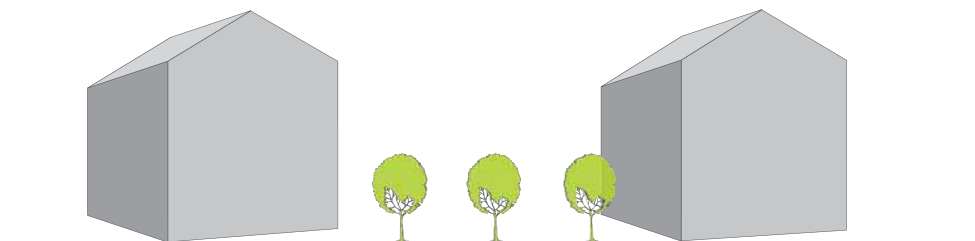
Det grønne bånd er, som beskrevet på side 28, områdets vigtigste grønne, rekreative areal. Det er en væsentlig kvalitet, og skal sikres som grønt areal i fremtiden. Begrønningen af det øvrige SøHK ses i forhold til rumdannelse og afgrænsninger.

Lommerne i parkeringsstriberne udfyldes med grønt og beplantes med træer. Disse træer giver gaderummet en ny rumlighed. En rumlighed der giver et særligt rum til fodgængere, et grønt rum, der følger årstidernes skiften og giver gaderummet en mere menneskelig skala.

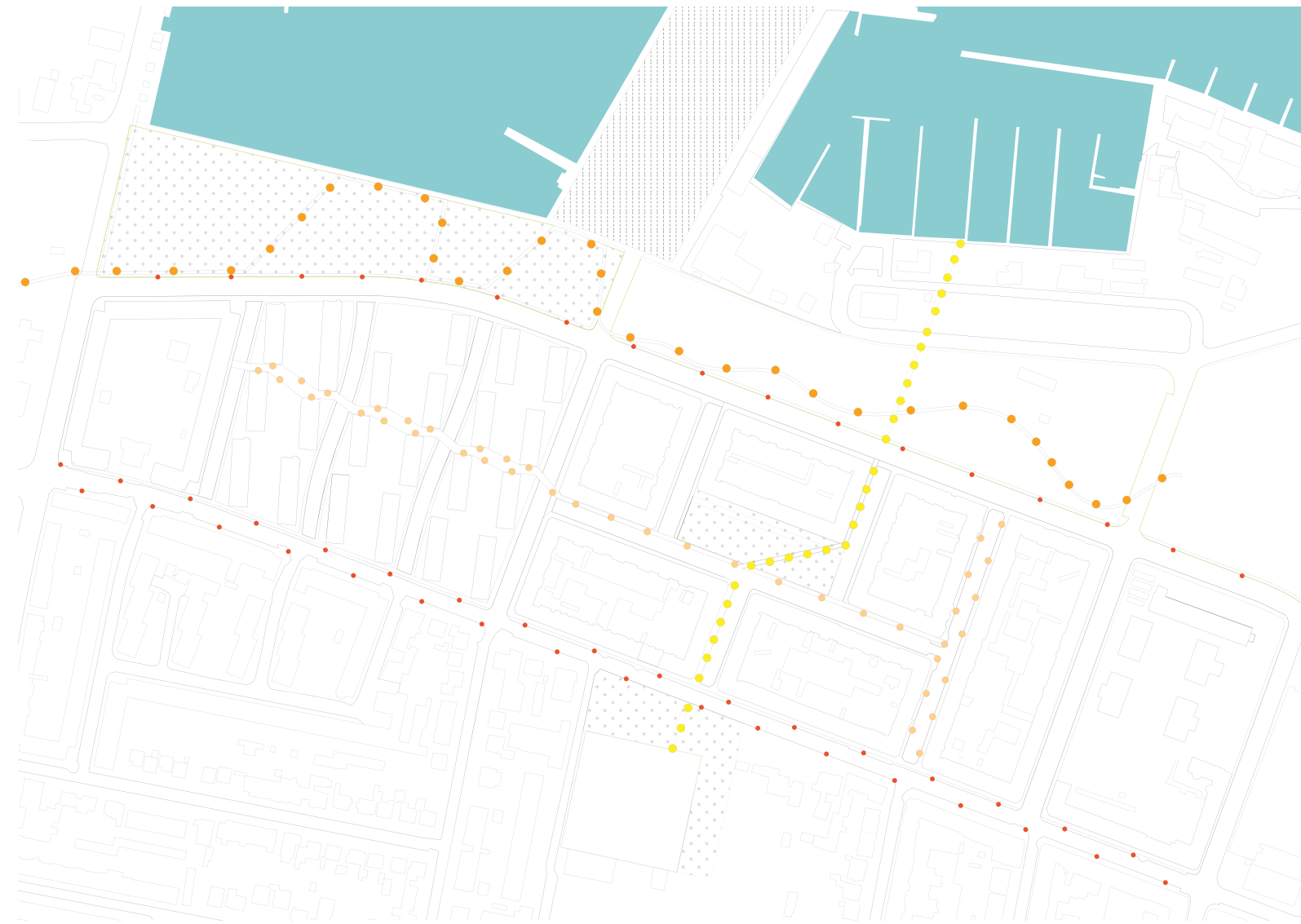
Rækker af træer benyttes til at afgrænse rum, særligt private rum afgrænses for at give en større rumlig kvalitet.

1:500

BELYSNING

SØHK's nuværende belysning er præget af en svag gadebelysning, placeret midt over gaderummet. I en fornyelse af gadens rum og de øvrige rum er der også brug for en strategi for belysningen. Belysning er i høj grad med til at give tryghed og kan ligeledes bidrage med oplevelser. Den nye belysning knytter sig især til de udvalgte stiforbindelser og rum.

På den orange idrætsforbindelse benyttes gadelamperne fra pladsen foran Haraldslund. Her findes lys'pæle' to størrelser. Disse mikses langs stien og giver et varieret lysbillede.

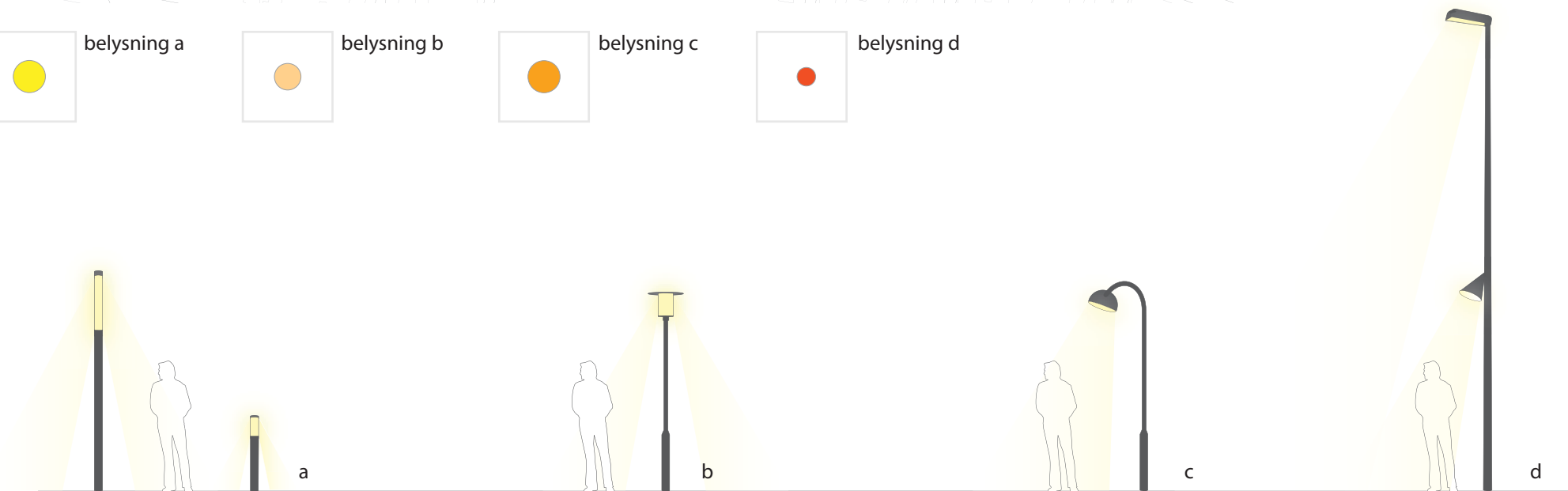
På stien ved blokkene og i Schleppegrellsgade ses en særlig gadelygte, denne type benyttes på resten af den sekundære stiforbindelse, og giver en t-formet udlægning, der skaber forbindelse fra beboerstien og ud til de to trafikveje.

I parkforløbet ses en nedadrettet lygte, der primært oplyser stien. Det grønne kan desuden oplyses med uplight eller andet.

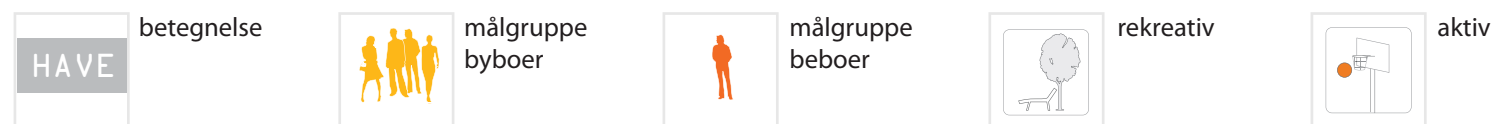
Endeligt ses der en udvidelse af belysningen langs de to trafikveje. Kastetvej forsynes med de store lysmaster, og der tilføjes et mere fodgænger-rettet lys på masterne, for at gøre de to veje mere fodgængervenlige efter mørkets frembrud.

70

BYRUMSKARAKTER

Som et skridt mellem den overordnede plan og de enkelte rums udvikling, strategi og design, defineres deres karakter. Byrumskarakteren er overordnet, og de enkelte karakterer skal ses i relation til de funktioner og det indhold resten af kvarterets rum får.

I store træk handler det om at give rummet en betegnelse, så som en plads eller en park. Dernæst at afgøre hvem målgruppen er, beboere eller byboere. Definere hvorvidt rummet er rekreativt eller aktivt eller begge dele og endeligt eventuelt en yderligere beskrivelse relateret til den type liv der skal forefindes i rummet. Særligt de offentlige rum vil adskille sig fra hinanden, og være forskellige i definitioner og betegnelser.

FOKUSOMRÅDER_INTRODUKTION

Til højre ses de fem udvalgte fokusområder. Disse rum er kvalificeret til videre bearbejdning gennem analyse og Byrums- og Trafikplanen, kvalificeringen er kort opsummeret her til højre.

De fem områder bearbejdes i strategisk. Det strategiske design er et forstadium til det konkrete design. Det er her og her de udpegede problemer og potentialer tages op, og der gives retningslinier for et fremtidigt design, en dybere bearbejdning.

Den strategiske fremstilling ses i en fotosamling af det nuværende område, og en strategisk plantegning, markeret med de forskellige foreslåede tiltag. Disse er beskrevet i punktform og afsluttes med et udkast til mulige aktiviteter, baseret på Gehls definitioner, Faste, Foranderlige og Flygtige aktiviteter. Desuden er planen understøttet af referencer, enten til program eller design. De to udvalgte rum er yderligere bearbejdet i plan, snit og collage i et konkret designforslag.

HARALDSTORV
Katalysatorpotentiale
Mest besøgte areal, alle aldre
Landmark og velkendt kultur- og vandhus.

SKUDEPARKEN
viderefører det grønne bånd
linket mellem fjorden og SøHK
muligheder for vandaktiviteter

KARRE
repræsenterer fornyelsen af karrernes gårdrum
potentiale for ændring – færrest fysiske forhindringer
dårligst istand

ANKERPLADSEN
central placering til kvartersplads
ro, læ, sikkerhed til byrumsudvikling
knyttet op på idrætsforbindelse

BLOKKE
repræsenterer fornyelsen af blokkenes fælles friarealer
potentiale for ændring
de tre rum er overordnet meget ens

HARALDSTORV

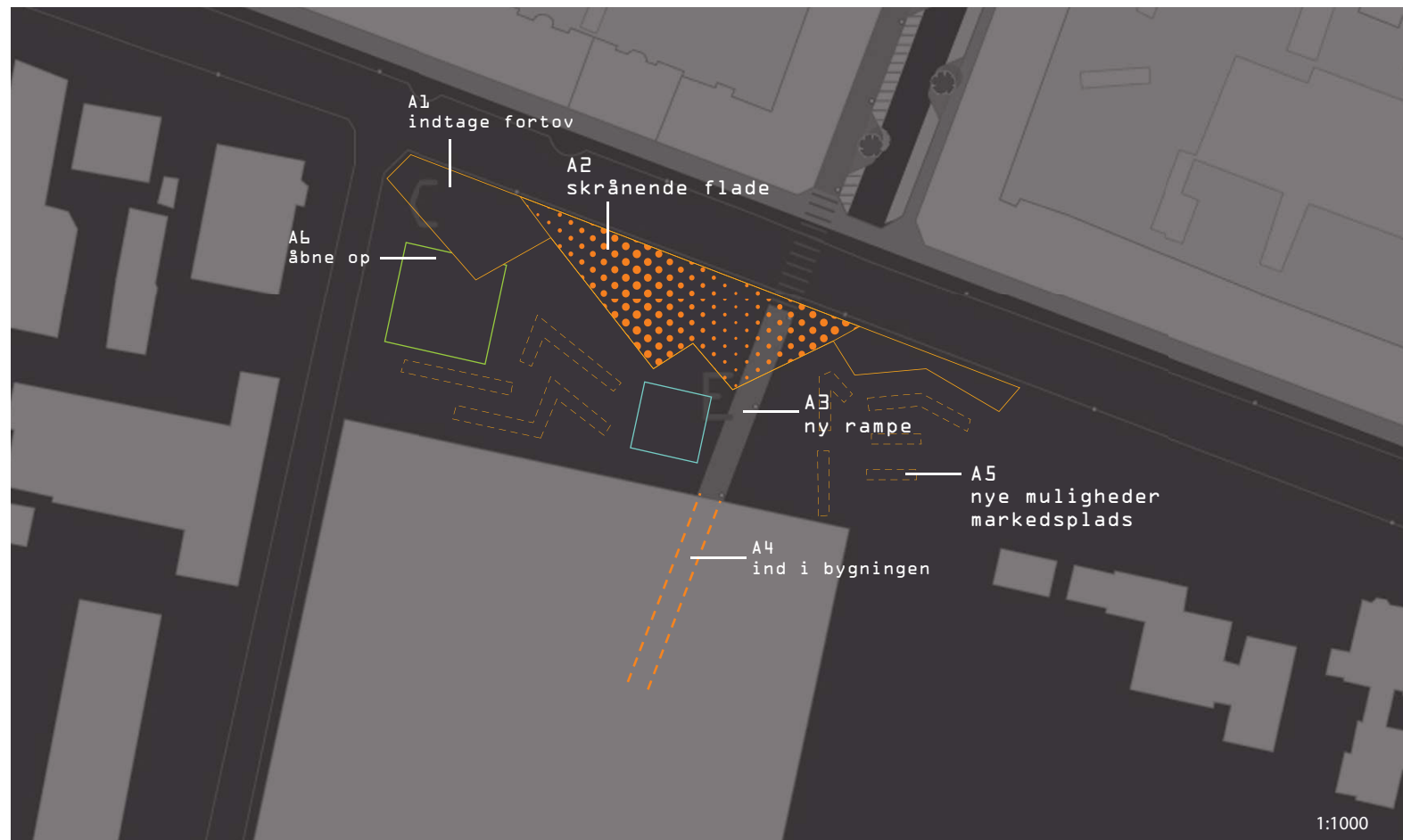

FØR

Haraldstov er valgt som navn, Harald kommer fra Haraldslund og torv giver indtryk af handel og kultur

HARALDSTORV_STRATEGI

INSPIRATIONSREFERENCER

PROGRAM
Ugentligt marked, Frederikstov, Aalborg
Lokale kræfter

PROGRAM
Ugentligt marked, Edgar Quinet Boulevard, Paris
Vitaliserer og gør boulevarden levende.

Forpladsen foran Haraldslund vand- og kulturhus er et af de mest besøgte arealer i hele kvarteret. Selve Haraldslund har, som før nævnt, stor betydning for kvarteret, og ses som en vigtig medspiller i områdefornyelsen. Derfor er forarealet også interessant.

A1: For at integrere pladsen i det omkringliggende byrum er der brug for at åbne op. Der er mange linier, der adskiller, fortove, bænke og chaussésten ligger som en barriere mellem fodgængere og torvet. Ved at lave en større fælles flade, er det muligt at integrere fodgængertrafikken langs Kastetvej i torvet. Grænserne bliver mere flydende og der indbydes i højere grad til korte ophold eller passager gennem torvet.

A2: Niveauforskellene på pladsen opfattes som en barriere, i forhold til den mere flydende bevægelse. Denne kan overvindes ved at ændre en del af trapperne til skrånende flader. Det giver bedre muligheder for leg og pladsen bliver mere indtagelig.

A3: I forbindelse med den sti der etableres fra Haraldslund til lystbådehavnen, bør der integreres en ny rampe, til kørestole og barnevogne, således de også kan bruge Haraldslund. Denne rampe skal integreres i den skrånende flade, således der ikke opstår situationer som den nuværende, hvor trappens funktion konflikter med rampen.

A4: Stien har sit umiddelbare endepunkt på pladsen, man kan føres videre, enten ind i bygningen, som en markør, både af forandringen, men også den fysiske forbindelse. Det er også muligt at trække stien rundt om Haraldslund og ned til Stadion, der ligger længere mod syd.

A5: Torvet får karakter af kultur og kommercielle programmer. Markedsplads-karakteren kan i højere grad dyrkes hvis der udformes strukturer, der enten kan stå fast på torvet eller placeres ved begivenhederne. Der er god mulighed for at holde deciderede markedsdage i sommerhalvåret, med madvarer, loppevarer, eller varer fra områdets butikker.

A6: Den eksisterende udformning er kun 4 år gammel, men lever ikke fuldt op til potentialet. Springvandet foran bevares, da det er blevet et symbol på aktiviteterne i huset. Mod vest er der et lille grønt aflukke. Dette lægger kun op til brug af de grupper der sidder på pladsen med en øl i hånden. Hvis der åbnes mere op, kan opholdspladsen også bruges af andre.

Aktiviteter:
Faste: Ophold, dagligdag, information, trafik, samlingspunkt
Foranderlige: Markeder
Flygtige: Karnevalsstart, udstillinger, arrangementer

SKUDEPARKEN

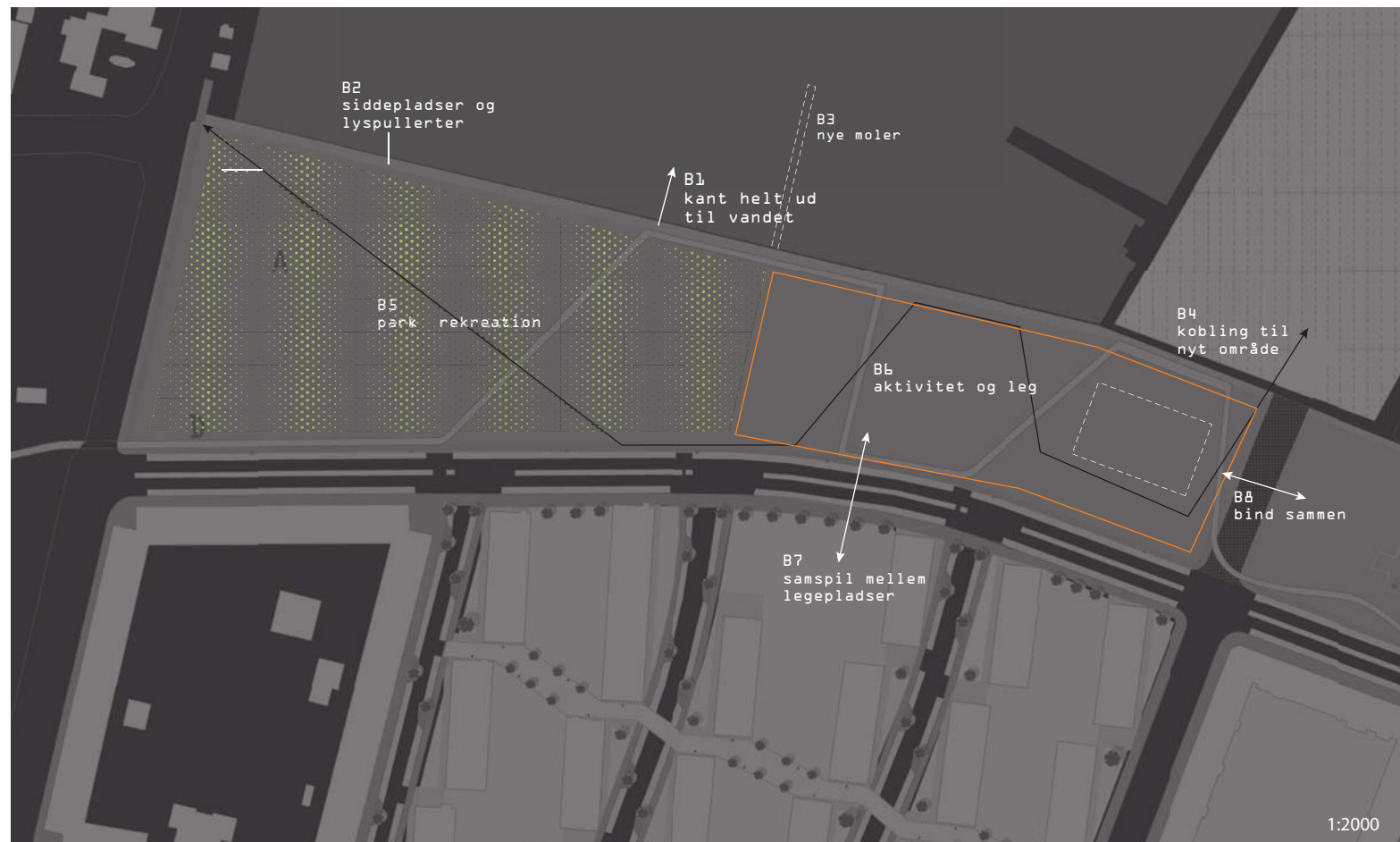

FØR

Skudeparken er valgt som navn. Skude- kommer fra Skudehavnen og park giver indtryk af et aktivt rekreativt areal

SKUDEPARKEN_STRATEGI

Skudeparkens store areal lægger op til store aktiviteter. Dette understøttes desuden af, at der er højt til loftet og åbenheden, der strækker sig ud over fjorden mod nord. Skudeparken er en del af et grønt bånd der strækker sig mod vest og mod øst og byen. Derfor er en af de vigtigste tiltag at sørge for at den store 'Boform' flytter. Det store kaj-område, der ligger mellem Skudehavnen og Vestre bådehavn, er tiltænkt en byomdannelse, hvor der istedet for industrien skal bygges boliger og erhverv. Dette fordrer ligeledes en flytning af industrien, og dermed også Boform. Denne omdannelse åbner op for en rekreativ og særligt en aktiv udnyttelse af arealet.

B1: For at udnytte potentialet i det fjordnære areal, er der brug for at trække kanten helt ud til vandet, forstået på den måde, at den korte vejstrækning langs kanten bør lukkes ned. Den har i forvejen en lav udnyttelsesgrad, og med lukningen af industrien, vil den nødvendige transport kun være transport af både, der stadig kan foregå. Dermed kan der gives plads til leg og ophold, og rum for større tilknytning til vandet.

B2: For at gøre området attraktivt bør der etableres masser af siddepladser og lys på kajen, gerne i form af de pullerter, der ses længere inde mod byen, for at binde Aalborgs havnefront sammen.

B3: Der kan etableres flere mindre moler, og dermed gives plads til vandsport og særligt vandaktiviteter.

B4: Koblingen til det byomdannede område sikres ved etableringen af stiforløbet i parken.

B5: Parken deles i to overordnede funktioner, for at give en mangfoldighed B6 aktiviteter og imødekomme flere brugere. Desuden lægger de to dele af parken op til forskellige karakterer. Den vestlige del af parken relaterer sig til de mere åbne grønne arealer længere mod vest i Mølholm. Derfor bør det rekreative være i fokus, og det grønne i form af træer, græs og buske være dominerende.

B6: Den østlige del er mere præget af aktivitet og leg. Den vil være et rum for fysisk udfoldelse for SøHK's beboere samt de nye beboere mod nord. Aktiviteterne kan spænde vidt, og det er her, der er mulighed for at anlægge multibaner og større legepladser, med en maritim karakter.

B7: I forhold til den legeplads der er placeret overfor, er det vigtigt at de to arealer er et samspil, og at de supplerer hinanden i faciliteter og målgruppe.

B8: Endeligt er det vigtigt at binde Skudeparken op på det grønne bånd, og sammen med Søheltenes Have, henover vejen.

Aktiviteter:

Faste: Ophold, rekreation, multibane, legeplads, vandaktiviteter

Foranderlige: Sejlsport, arrangementer, skøjtebane om vinteren

Flygtige: Dragedage, Havnefester

INSPIRATIONSREFERENCER

PROGRAM + DESIGN

Volkspark Potsdam, Tyskland

Playterminaler, der har forskellige aktiviteter og anderledes former

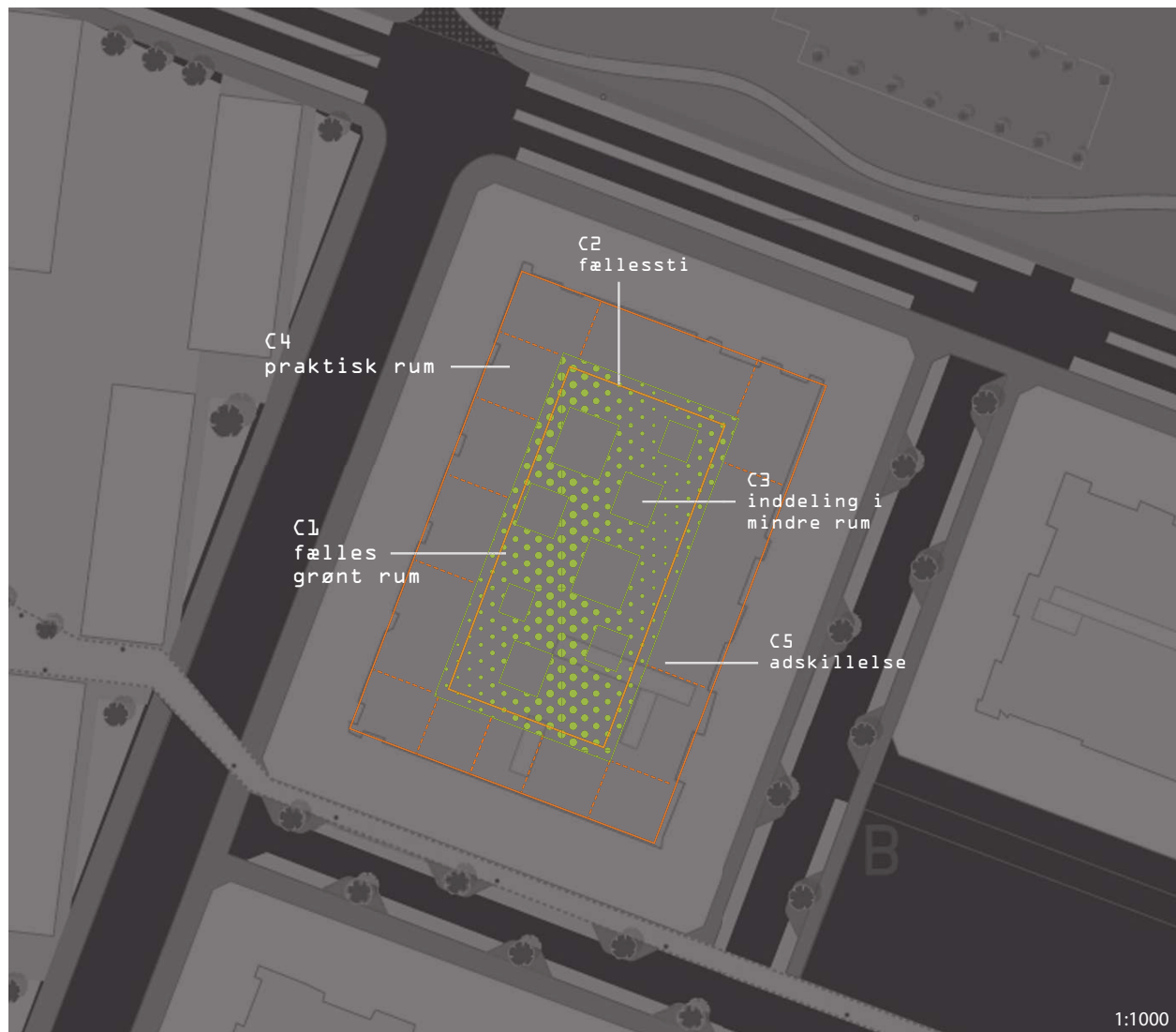
GÅRDRUM_KARRE

FØR

GÅRDRUM_KARRE_STRATEGI

INSPIRATIONSREFERENCER

PROGRAM + DESIGN
Gårdrenovering, Kgs.Enghave, Kbh, Thing og Wainø
Fælles gårdrum med leg

PROGRAM + DESIGN
Gårdrenovering, Kbh
Fælles gårdrum med grønt

Karreen på hjørnet af Peder Skrams Gade og Suensonsgade er udvalgt til at være repræsentativ for karrernes gårdrumsfornyelse. Denne typologi byder på et helt lukket gårdrum, hvor adgangen ofte sker gennem kælderens, og derfor er helt adskilt fra vejen og andre mennesker, der færdes i området. Den generelle karakter af de nuværende gårdrum er næsten sørgelig, mange rum er ikke ændret siden de blev opført og de tunge betonmure og -flader dominerer.

C1: Hovedtanken for fornyelsen er at gå fra mange små, lukkede rum til et stort og mere åbent. Dette åbne areal etableres som et fælles grønt rum i midten af gårdrummet. Ved at lave et fællesrum bliver der færre mure og mere plads til aktiviteter af forskellig størrelse.

C2: For at give alle adgang til arealet etableres en fælles sti, hele vejen rundt, og mindre stiforbindelser på kryds og tværs. På denne sti kan de ældre få rørt sig i trygge omgivelser eller det unge par gå en runde med barnevognen.

C3: Det store grønne rum skal inddeles i mindre rum, så der er plads til leg og mere stille aktivitet, store og små familier, plads til at være sammen og til at være alene. Denne inddeling kan foretages med buske, hække eller små lette læhegn, så der stadig i høj grad er visuel kontakt mellem rummene. Mere intime rum kan tilvejebringes ved at bruge større beplantning og træer.

C4: Rundt om det fælles grønne etableres der et praktisk rum. Dette er stadig inddelt, efter opgange eller ejerforhold og rummer vasketøj og renovation. Her er der brug for en hård overflade, en flot flise eller belægningssten. Disse føres videre ud til den hæk, der skal omkranse det grønne. Fra en havelåge er der adgang til rekreation i det fælles grønne.

C5: De praktiske rum er stadig inddelt, og varetages af de enkelte ejere. Adskillelsen bør dog være lettere end idag, en hæk, eller et let raftehegn.

Aktiviteter:

Faste: Ophold, Leg, Hvile

Foranderlige: det grønne, de daglige aktiviteter

Flygtige: fællesarrangementer, sommerfester

ANKERPLADSEN

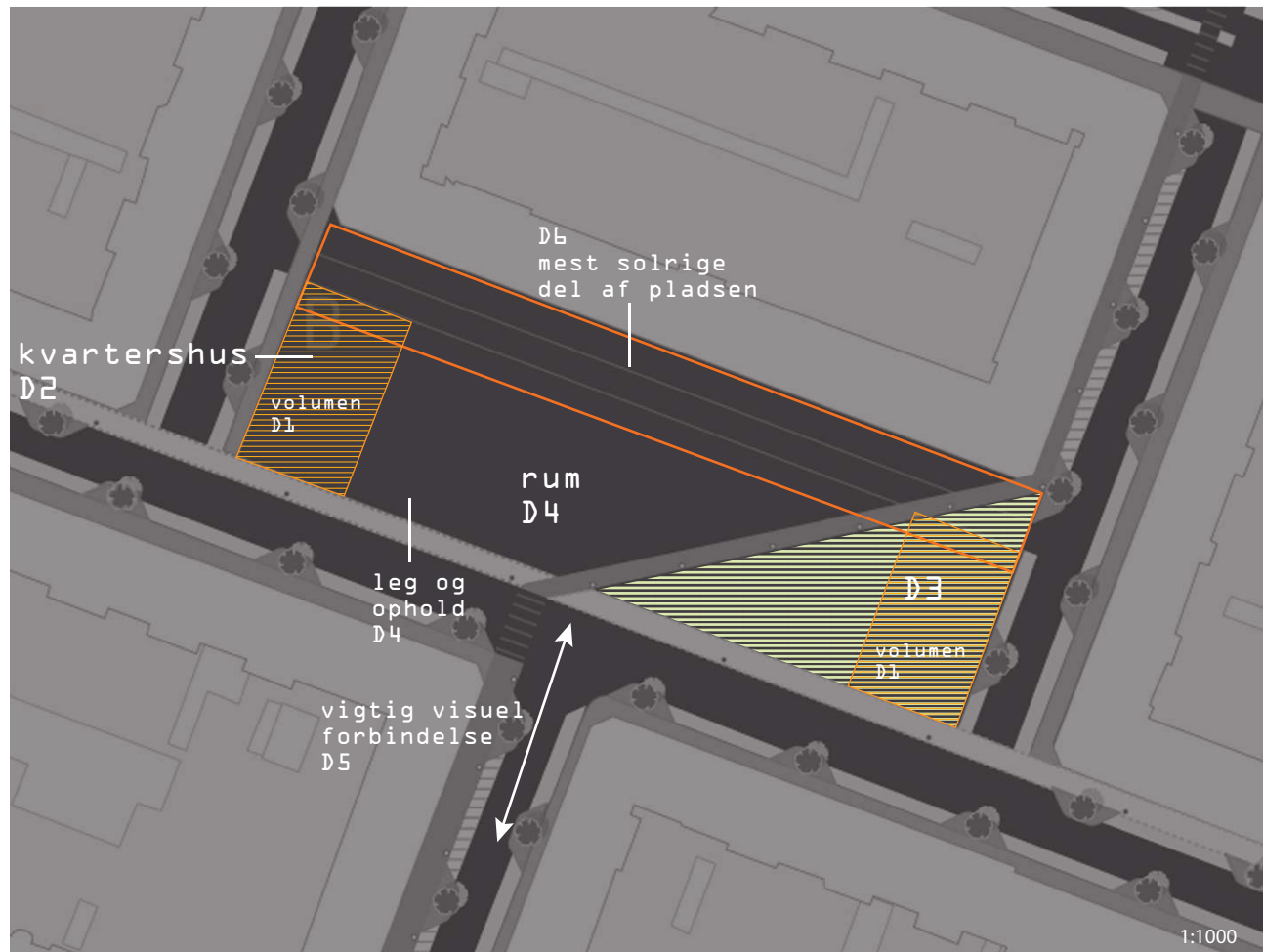

FØR

Ankerpladsen er valgt som navn. Stedet har brug for et genkendeligt navn, og her forankres Søheltekvarteret.

ANKERPLADSEN_STRATEGI

INSPIRATIONSREFERENCER

DESIGN
Bakkelandskab, Hellerup Skole, Arkitema
farver og materialer

PROGRAM
Folkesundhedsplads Amager
udendørs motionsanlæg for ældre

Ankerpladsen er modsat Skudeparken et mindre areal, der ses i mellemrummet mellem bygninger.

Det underudnyttede areal rummer potentiale for mere aktivitet, ophold, leg og socialt samvær. Den centrale placering lægger også op til flere samlende aktiviteter. Pladsen ligger beskyttet mellem bygninger, og derfor er der også mange øjne på pladsen. Her kan børn lege trygt, og voksne ligeså.

Rummet er afgrænset af veje på alle fire sider. Den nordligste vej omlægges til service vej, og kan dermed benyttes til andre aktiviteter.

D1: For at afgrænse pladsen i forhold til de to veje i øst og vest, etableres der 'volumener' i begge sider. Disse volumener er også med til at give pladsen en menneskelig skala, da de i højde og areal lægger sig mellem de store karreer og de mindre aktiviteter på pladsen.

D2: Det vestlige volumen tager form som et kvartershus. I en mindre bygning kan der være rum for mange aktiviteter. Etableringen af aktivitetshuse ses i områdefornyelsen som et tiltag, der kan styrke fællesskabet og de sociale aktiviteter i et område. Aktiviteterne kan spænde fra børnefødselsdage til yoga for ældre, og er i høj grad op til beboere, og eventuelle medspillere i form af institutioner eller investorer.

D3: Modsat kvartershuset udgøres volumen af træer. Hele SøHK har tidligere være kolonihave, og som en reference tilbage beplantes Ankerpladsen med frugttræer, såsom blomme, paradisæble eller kirsebær. Disse træer følger sæsonerne i højere grad end almindelige grønne træer, da de blomstrer og sætter frugt. Det giver flere skiftende farver og muligheden for at plukke et kirsebær kan tiltrække og skabe mere aktivitet.

D4: Rummet der dannes mellem de to volumener er stadig af en vis størrelse, og her er plads til flere aktiviteter.

Der er både rum for ophold og leg. Pladsen kan få karakter af en folkesundhedsplads, hvor faciliteter og inventar lægger op til fysisk aktivitet i større eller mindre grad. Fænomenet kendes særligt fra Kina, men er ved at vinde indpas i Danmark og er populært hos både unge og ældre.

D5: Fra Haraldslund og Kastetvej er der langs Willemoesgade en vigtig visuel forbindelse. Det er her man vil tiltrækkes pladsen som udefrakommende. Ved at bevare udsynet, kan man se aktiviteterne begge veje og området kan føles mere livligt.

D6: På den nord-østlige del af pladsen er der mest sol, både i løbet af dagen, men også i løbet af året. Derfor er det nærliggende at indtage fortovet og vejen til mere rekreative aktiviteter end parkerede biler.

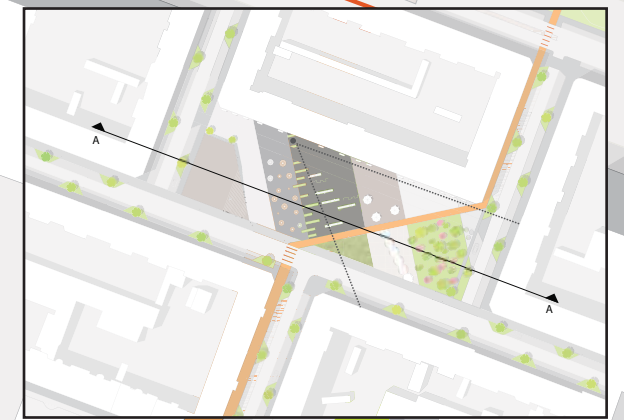
Aktiviteter:

Faste: Ophold, rekreation, udstrækning/motion, leg

Foranderlige: Blomster og træer, hverdagsmotion

Flygtige: Fester/vejfester, børnearrangementer, fællesspisning

ANKERPLADSEN

Grundtanken i Ankerpladsen er formuleret i strategien. De to volumener udgør hjørnestenene i pladsens udformning. Rummet der udgør pladsen er udspændt mellem disse. Pladsen rummer en stærk og nødvendig programmering. I denne ses både faste programmer, som kvartershus, træningspavilloner, lund og miljøstation og mere fleksible programmer, hvis udnyttelse kan udfordres, og udforskes. De rummer et multifunktionelt aspekt og kan ændres efter behov og fantasi.

Der er spillet på forskellige farver og materialer. De naturlige der viser årstidernes skiften, som de røde og gule frugter, der kan plukkes på sommerens grønne træer, og de smukke nøgne træer om vinteren. De forskellige materialer bliver til overflader, der kan udnyttes til leg og ophold. Asfalt kan bruges til rulleleg og boldspil, gummi-asfalt til leg og ophold, træ til ophold.

Aktiviteter og flader ligger som bånd på tværs af de to stier og udbyder forskellige aktiviteter langs forløbene.

En forårsdag på Ankerpladsen

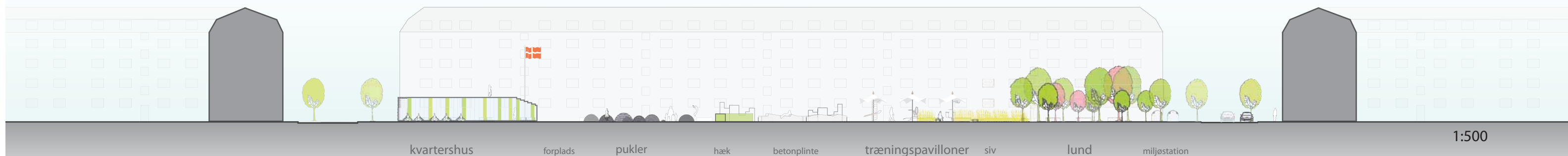
I forhold til konceptet er der skruet op for den aktive identitet og tilførslen af aktivitetselementer, i den tætte programmering. Ankerpladsen er forbundet ud i kvarteret med stier, og fungerer som én stor flade, med fri bevægelse, uden niveauskift. Materialer og inventar indgår i en helhed og giver et udfoldelseslandskab til leg.

Åbenheden og tilgængeligheden i det trygge rum, der byder på en mangfoldighed af programmerede og uprogrammerede flader. Dette fordrer den fysiske aktivitet og netop mangfoldigheden muliggør også mødet, den sociale aktivitet.

Den menneskelige skala – er repræsenteret i de forskellige elementer og deres placering. De lave elementer, de mellemhøje og dem der lige ligger over hovedet.

Den kropskulturelle skala – ses i karakteren af elementer og flader.

På Ankerpladsen er der mulighed for fysisk udfoldelse, leg og ophold, for alle aldre. Alle elementer kan bruges aktivt, selv kvartershuset folder sig ned i niveauet og leger med i den skrånende flade og trappen. Børnene kan lege på puklerne eller plukke blomster på engen, de unge hænger ud eller bruger betonplintene som skaterlandskab, de voksne træner i træningspavillonerne og de ældre hviler mellem sivene og strækker de trætte ben. Eller også vendes der op og ned på det hele – der er mange muligheder.

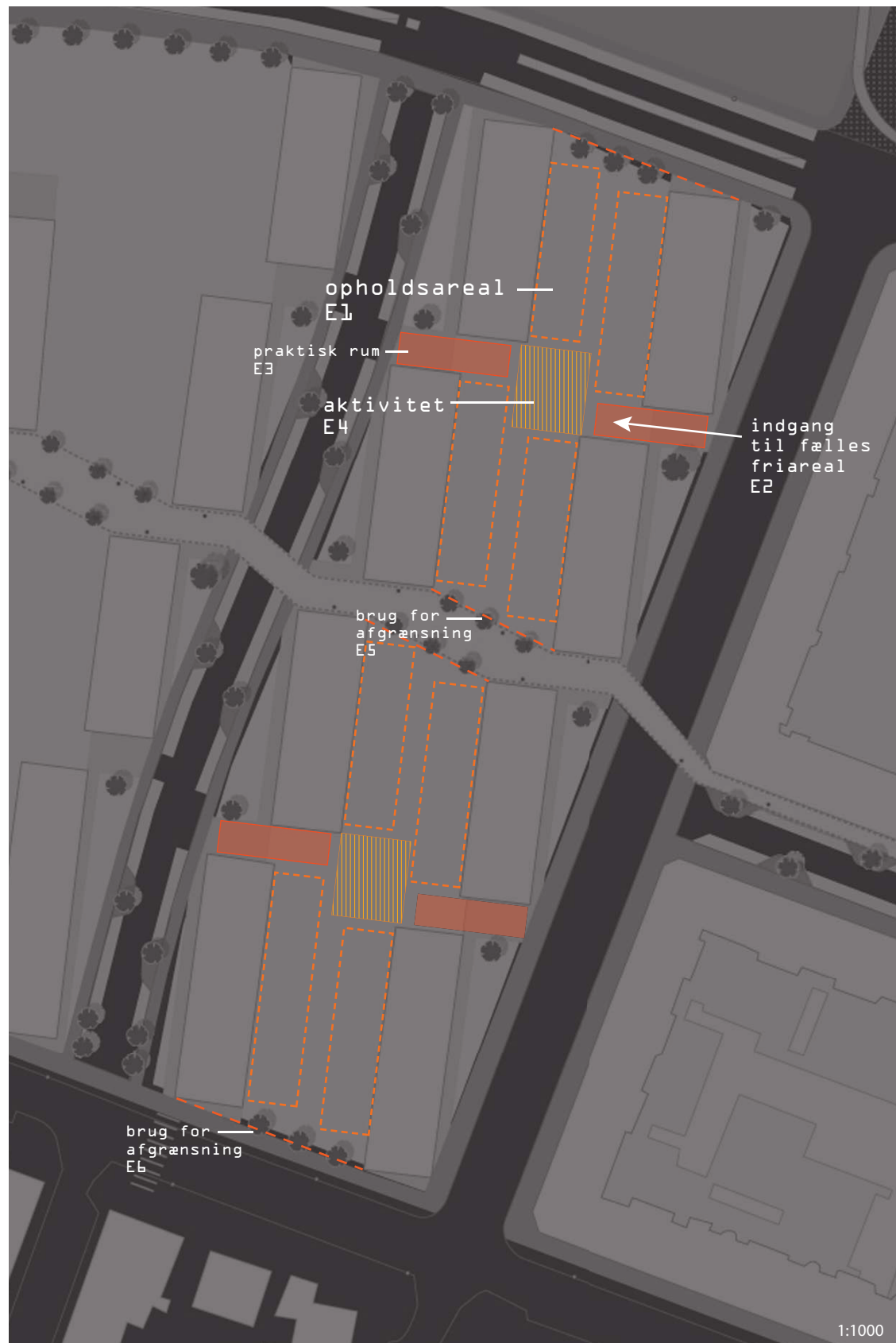
GÅRDRUM-BLOKKE

FØR

GÅRDRUM BLOKKE_STRATEGI

INSPIRATIONSREFERENCER

DESIGN

Garden og Knowledge, Malmø, Monica Gora
Kantede former, forskelligt indhold, træbokse

DESIGN

Charlottehaven, København, SLA
Bløde former, naturmaterialer, ophold

Blokkene er den anden af to dominerende typologier i kvarteret. De skråstillede blokke danner karakteristiske rum, både ud til vejen og i de fælles friarealer imellem. De nuværende fællesfriarealer fremstår som store græsflader, uden yderligere bearbejdning, men der er potentiale i rumligheden. Fornyelse af disse arealer, ligesom arealerne i karrerne, ligger uden for den egentlige områdefornyelse, men ses ofte i tilknytning til den øvrige fornyelse. I dette tilfælde vil fornyelsen også bidrage til det øvrige kvarter og løfte det generelle billede.

E1: Der er brug for etablering af deciderede opholdsarealer. I forhold til at styrke fællesskabet er det grundlæggende at give mulighed for ophold. Netop fordi dette kan være udgangspunktet for andre aktiviteter. For at styrke beboernes tilhørsforhold til opholdsarealet, etableres der et areal til hver blok. Hermed er det også større sandsynlighed for at opnå enighed i forhold til indretning og møblement.

E2: Hoveddøren er den eneste udgang fra bygningerne, derfor vil adgangen til de fælles friarealer foregå gennem det smalle areal mellem blokkenes endegavle. Dette areal har brug for en bearbejdning, for at være mere indbydende, men også mere privat, end det er nu.

E3: Det samme areal fungerer også som praktisk rum for affald og vasketøj. Denne karakter skal indarbejdes i adgangsrummet.

E4: Imellem opholdsarealerne skal der skabes plads til et aktivitetsareal. Her er det i høj grad vigtigt at beboerne får et medejerskab, og er med til at udforme arealerne. Karakteren af disse arealer kan spænde vidt, vigtigt er det, at beboerne synes arealet er interessant. Ved at indarbejde aktiviteter som leg eller havearbejde kan fællesskaberne yderligere styrkes.

E5: I forhold til etableringen og udvidelsen af den gennemskærende stiforbindelse, er der brug for en klar definition af offentligt og privat og en afskærmning af livet i det fælles friareal.

E6: Særligt i forhold til de to veje, mod syd og nord er der brug for en afgrænsning, for at kunne skabe en bedre og mere tryk atmosfære i det fælles friareal.

Aktiviteter:

Faste: ophold, leg, dyrkning af have

Foranderlige: det grønne, hverdagsaktiviteter

Flygtige: fælles havedag, byg- selv, sommerfest

GÅRDRUM_BLOKKE

Ud fra strategien er opholdsarealerne udformet som det styrende element i planen. De rektangulære terrasser skyder sig ud fra indgangsfladen, og lægger sig i midten af de store flader mellem blokkene. Herved sikres et godt forhold mellem bolig og opholdsareal, og desuden en mulighed for udsigt mod fjorden, særligt fra de nordligste terrasser. Imellem terrasserne udspændes et aktivitetsareal. Arealet er i denne plan udformet som en model for den mulige udnyttelse. Netop dette areal tænkes i høj grad udarbejdet i samarbejde med beboerne. Det ene bruger naturlige og levende materialer, i en bølgende bevægelse af forskellige græsser. Her kan der leges og man kan gemme sig eller blot nyde de smukke farvenuancer. Det andet areal rummer en anden form.

Programmeringen af det fælles friareal er langt mere åben og dæmpet end programmeringen af Ankerpladsen. Det grønne træk er bevaret i rummet, og indrammer opholds- og legearealet med græs og træer, som en have.

En dejlig sommersøndag

I forhold til konceptet er den aktive identitet tonet ned, og der er større fokus på sociale aktiviteter. Dog findes det i elementerne. Adgangen til området er forbedret og har fået en mere positiv karakter af det private. Materialevalget er simpelt, men giver dog klart et stærkere udtryk end det eksisterende.

Det aktiverende ses i den skiftende karakter af elementerne og i høj grad i beboernes inddragelse i udformningen. Elementerne har en neutral karakter, der dog kan appellere til flere aldersgrupper end en legeplads. Desuden ligger det socialt aktiverende i muligheden for ophold af forskellig art – det sociale i det mulige møde, eller tilstedeværelse på afstand.

Den menneskelige skala – ses i elementernes størrelse. Behovet for en større intimitet, mødes af en afgrænsning med træer, og en opdeling af de lange rum, i to, mere overskuelige og trygge rum.

Den kropskulturelle skala – dyrkes i kombinationen af direkte ganglinier og labyrintiske orkestreringer af elementer. Den understøttes af flader i forskellige højder og vinkler, der indbyder til forskellig aktivitet.

I det fælles friareal mellem Blokkene er der mulighed for at være sammen og være alene. Det er muligt at lege og dyrke både motion og have. På bunkeren kan man lege bjergbestiger, eller blot hvile sig i solen. Man modtager sine gæster ved havelågen, eller tager en snak med bekendte over stakittet. Det fælles friareal har fået mere karakter, karakter af både forhaver og baghave.

træafgrænsning

bunker

aktivitetsareal

terrasse

offentlig sti stakit

aktivitetsareal

læskærm

træafgrænsning

1:500

RETROSPEKTIVERING

KONKLUSION

Denne opgave tager afsæt i den forestående områdefornyelse for SøHK. Udgangspunktet er de problematikker og tanker Aalborg Kommune har formuleret i ansøgningen om støtte til områdefornyelsen ved Velfærdsministeriet. I den videre formulering af projektet, har der været brug for en uddybning af denne dagsorden, men også mere end det. For at give projektet karakter og udvikle projektet fra sit udgangspunkt, er der formuleret endnu en dagsorden, en vision og en tese.

Disse tre elementer udgør den platform, opgaven søsættes fra. Med den nye dagsorden sættes der fokus på dette projekts arbejdsområde, på det fysiske bymiljø og rummene i fornyelsen af SøHK. I visionen er dagsordenen uddybet for at kvalificere og fremhæve centrale aspekter i forhold til de fire punkter: attraktive byrum, mulighed for aktivitet og ophold, rum for social aktivitet og aktiverende byrum. Tesen sætter en ny diskurs i spil, der bliver opgavens bærende element.

Hovedproblemstillingen for SøHK ligger vævet ind i en kombination af områdets nedslidte rum og det forsvindende sociale liv mellem beboerne. Hvoraf det sidste især skal ses som en konsekvens af det første. Denne problematik er årsag til, at SøHK har brug for en områdefornyelse, med fokus på en fornyelse af rum, der kan styrke det sociale liv. Svaret på denne problemstilling har ligget i arbejdet med aktiverende byrum.

Det aktiverende byrum er stadig en ny diskurs, og er derfor ikke funderet i en klar definition. I denne opgave er begrebet derfor defineret ud fra de to elementer, det består af. I det aktiverende ligger elementer fra idrætten og den kropslige udfoldelses fysiske rum, byrummet er bygget af grundlæggende tanker fra Jan Gehl, om byrummets orkestrering, om ophold og social aktivitet. Det aktiverende byrum er blevet en hybrid, der udvikler kendte elementer, sætter dem i en anden sammenhæng og skaber nye dimensioner.

Byggestenene i den samlede opbygning af opgaven skal ses i relation til områdefornyelsens grundlæggende indsatsområder. Opgaven er bearbejdet i to trin, en overordnet Byrums- og Trafikplan (L) og en detaljering af byrummene i henholdsvis strategi og design (M). I en områdefornyelse er det vurderet nødvendigt at betragte helheden og udsnittet, både sammen og hver for sig. Helheden bearbejdes for at kunne udarbejde løsninger for de overordnede problematikker, og ligeledes for at kunne skabe grundlag for en fælles identitetsdannelse. Desuden er de enkelte delprojekter og mindre tiltag vigtige at se i sammenhæng, for at kunne vurdere prioritering, samspil og potentialer.

Byrums- og Trafikplanen er udsprunget af en fokusering på byrumsfornyelse og trafikforbedring i områdefornyelsen. I denne overordnede skala er trafikken bearbejdet, forstået som vejudlæg, stiudlæg, fodgængerpassage og parkering. Trafik og de problematikker, der knytter sig hertil, er grundlæggende for kvaliteten af det fysiske bymiljø. Særligt i forhold til tilgængelighed og sikkerhed, som i høj grad kan forbedre oplevelsen af et område, især for fodgængere. Løsningerne bygger på trafikdæmpning og etablering af overgange og stiforbindelser. Desuden behandles byens rum i Byrums- og Trafikplanen, på et mere overordnet niveau. Her er tale om pladser, parker og gårdrum, men også igen om gaderummet, som udgør en stor del af beboernes daglige færden i området. Beplantningen giver karakter og kvalitet til gaderummet, belysningen giver tryk og særpræg til stier og rum.

Tankerne omkring det aktiverende byrum er omsat til et koncept for de fem udvalgte fokusområder. De tre lag i konceptet, aktivitet, forbindelser og landskab kan betragtes som parametre, hvor der er skruet på lagenes fysiske manifestation i designet, i forhold til stedets karakter og programmering. Disse tre lag udgør sammen med en problem- og potentialeafsøgende analyse grundlaget for den udlagte strategi for hvert af de fem områder. To af de fem områder er udvalgt til en videre designproces. Udvælgelsen ses på baggrund af et ønske om at vise aktiverende byrum i både offentlig og privat sammenhæng, og desuden et fokus på en områdefornyelse med konkret tilknytning til beboerne i området.

Ankerpladsen og det fælles friareal i Blokkene er udført som aktiverende byrum. Designet bygger på strategien og konceptets parametre. Ankerpladsen er blevet en plads, der kan fungere som samlingspunkt for beboerne omkring pladsen. Det aktiverende byrum er skabt med forskelligartede aktivitetsmuligheder i en tæt programmering, fordelt på forskelligartede flader og elementer, i en stærk opkobling til det omkringliggende kvarter. Blokkenes fælles friareal er udformet som et opholds- og aktivitetsareal i tæt forbundne zoner. Her er der både mulighed for social kontakt med andre beboere, og en mere tilbagetrukket form for rekreation.

Det kan konkluderes at aktiverende byrum, ud fra den i projektet formulerede definition, kan være en styrende diskurs i designet af byrum, hvor det er ønsket at fremhæve fysisk og social aktivitet. Hvorvidt kvarteret reelt bliver mere levende og aktivt er op til beboerne, men der er skabt et solidt grundlag. Ligeledes et grundlag for at udvikle en fælles identitet og et attraktivt kvarter.

REFLEKSION

I en refleksion over dette projektet ses fire overordnede kategorier, der skal behandles. Det aktiverende byrum som diskurs og design, områdefornyelsen, projektets opbygning og det konkrete produkt.

AKTIVERENDE BYRUM

Som diskurseraktiverende byrumet fascinerende begreb. Det at et statistisk byrum kan blive dynamisk og udfordre og opfordre til aktivitet vækker interessen. Betegnelsen har ikke været med i opgaven fra udgangspunktet, men er opstået i takt med at opgaven har udviklet sig. Ved at tænke det aktiverende byrum som andet og mere end en træningspavillon eller en multibane alene, åbnes der op for en større tilslutning, og et mere fyldestgørende bud på en udformning, der opfylder de omtalte kriterier (jf. s. Xx aktiverende byrum). I et forløb, mere koncentreret omkring aktiverende byrum kan begrebet testes og udvikles i højere grad. Uanset forløbet ligger det dog helt klart, at det aktiverende rum ikke behøver være en disneyficeret overflod af karrusseller. Mindre kan gøre det, og det er både relevant og meningsfyldt i implementeringen af aktiverende byrum i et beboelseskvarter på kanten af byen. Denne form for aktiverende byrum vil aldrig være konkurrent til deciderede tivoliparker eller det digitale slaraffenland, men er istedet et meningsfyldt stoppested i hverdagen. Hvorvidt det konkrete design vil aktivere, er som nævnt betinget af beboernes reaktion og vilje til forandring. Det vurderes dog, at der er givet gode betingelser for opfyldelse af projektets dagsorden.

Det udformede aktiverende byrum er andet og mere end en legeplads, det er tilgængeligt og åbent og rummer en mangfoldighed af aktivitet. Der er taget højde for brugerne og stedets karakter, og designet forholder sig til den menneskelige skala og den kropskulturelle skala.

Disse to skalaer er indskrevet i dette projekts formulering af det aktiverende byrum. Med tanker om idræt og motion og Jan Gehls analyser og teorier om byrum. Denne kombination har vist sig givtig og interessant, og rummer vigtige perspektiver, der vil være det mest betydningsfulde at bringe med videre, også til Aalborg Kommune.

OMRÅDEFORNYELSEN

Områdefornyelsens grundlæggende ide og indsatsområder vurderes til at fungere godt i forhold til en fornyelsesproces, også i SøHK. Der findes mange rigtig gode projekter, der både er rumligt- arkitektonisk velfungerende. Dog kan der ønskes en endnu større grad af eksperimentering i forhold til installationer på forsøgsbasis og projekter med en innovativ karakter og udformning.

Det aktiverende byrum er introduceret i dette projekt, netop for at give projektet kant, og ikke blot udforme endnu et forskønnelsesprojekt. Deciderede forskønnelsesprojekter ses særligt i fornyelse af de private gårdrum. Dette skyldes formentlig de processer et designforslag skal igennem i sådan en sammenhæng. Særligt omkring beborinddragelsen er det vigtigt at designere stadig har meget at sige, i et tæt samarbejde med beboere.

Områdefornyelsen kan betragtes som et lag i byen. Et lag der lægger sig ind i den eksisterende morfologi og tilpasser sig de eksisterende fysiske rammer. Dette er den vigtigste pointe i forhold til at forstå både dette og andre områdefornyelsesprojekter. Det er en præmis, der gør designet til et lag, der igen kan lagdeles. Analyserne, beboer- og aktørinddragelse indgår som lag der har stor indflydelse på det endelige resultat. Også i højere grad end andre designopgaver i byen.

OPBYGNING

Opbygningen af projektet bygger på en forgrening i to skalatrin, en overordnet for hele kvarteret og en skala der fokuserer på det enkelte rum.

Det vurderes at begge skalaer er både relevante og nødvendige i en områdefornyelse. Det generelle og det specifikke giver forskellige perspektiver på problemer, potentialer og løsninger for et område. Byrums- og trafikplanen rummer potentiale for at blive udnyttet aktivt i hele områdefornyelsesprocessen. Som et oplæg til indledende diskussion, som temaer der behandles undervejs og dokumenteres, og som en endelig plan, der kan distribueres til beboere og aktører. Arbejdet med planen bør fungere som en aktiv del i hele processen. Den specifikke del, udformningen af de enkelte rum kan adskilles og udføre separat. Som oftest, vil dette være proceduren, men det vurderes givtigt at samtænke de to skalaer, for i højere grad at kunne relatere hele projektet til den menneskelige skala og den enkelte beboers behov. Det menes i øvrigt at være givtigt for netop at kunne implementere den mere forsøgsbaserede tanke og tænke hele kvarteret sammen, for at opnå fælles identitet, også i de rum, der er skjult for den almene befolkning.

DESIGN

Selve designforslaget fordrer en væsentlig ændring af kvarterets rum og pladser. Dog ligger forslaget inden for realiserbare grænser. Der er tale om mindre tiltag, der kan udføres i etaper, og forslaget holder sig til bearbejdning af det åbne rum, og forholder sig dermed til de givne fysiske rammer.

Det endelige design viser forskellige afspekter af det aktiverende byrum, det ene er tæt programmeret, det andet er mere spartansk i udvalget af forskellige programmer. Denne distinktion er vigtig at forstå og bevare. I det private rum vil det i højere grad være givtigt at give plads til beboernes tilpasning og bearbejdning. Det personlig præg kan være med til at beboerne kan tilegne sig rummet, og føle sig knyttet til det. Det er her vigtigt at skabe de gode rammer, og derefter lade beboerne fylde dem ud. Dette kan f.eks. ses i udformningen af de orange bokse, der kan bruges som plantekasser eller siddemøbler, eller huler osv. De er fleksible.

Det er en anden form for fleksibilitet der gør sig gældende i det offentlige rum. Den stærke programmering er ikke udtryk for et fastlåst billede, tværtimod er der mange udnyttelsesmuligheder. Dette er vigtigt, da det offentlige rum i højere grad skal tiltrække sine brugere, fra nær og fjern.

Designet sammenbinder som beskrevet den menneskelige skala og den kropskulturelle skala, og denne kombination er både relevant og meningsfyldt i forhold til at styrke den sociale aktivitet og fysiske udfoldelse, som en identitet for et kvarter som SøHK rum, offentlige som private.

FORMALIA

LITTERATURFORTEGNELSE

- Aalborg Kommune 2007, *Ansøgning om reservation af midler til Områdefornyelse i Søheltekvarteret*, Aalborg Kommune
- Aalborg Kommune, Historiske kort, <http://www.aalborgkommune.dk/Borgerportal/Kort+og+planer/Geografi/Mere/Historiske+kort/default.htm>
- Byplan nyt 2007, 5. årgang, januar 2007, nr 2
- Dietrich, Knut, 1999, 'Bevægelseskultur i byen – ændringer og aktuel udfordring', i: Eichberg, Henning, 1999, *Idrætten og Byen*, DGI forskning
- Gehl, Jan og Gemzøe, Lars, 2001, *Nye Byrum*, 2. udgave, 1. oplag, Arkitektens Forlag, København
- Gehl, Jan, 2003, *Livet mellem husene*, 5. udgave, 1. oplag, Arkitektens Forlag, København
- Gehl, Jan, Gemzøe, Lars, Kirknæs, Sia, Søndergaard, Britt, 2006, *New City Life*, 1. udgave, The Danish Architectural Press
- Jagd, Henrik, Jensen, Ernst, Pedersen, Lisbeth Steen, 1995, *Krop og samfund*, 1. udgave, 1. oplag, Gyldendal Undervisning
- Juul, Helle, 2006, 'Byrummet bliver sjovere', i: Realdania 2006, *Ud i byen*
- Kural, Rene, 2006, 'Byen som Arena', i: Realdania 2006, *Ud i byen*
- Kvorning, Jens, 1996, "Byfornyelsens europæiske historie", i: *Byfornyelse, fra gadegennembrud til integreret byfornyelse*, Dansk Byplanlaboratorium
- Lamm, Betina, 2007, 'Playscapes, bevægelsesinstallationer i by- og landskabsrum, ved: Arkitektskolen Aarhus og Nordisk Forening for Arkitekturforskning, Symposium 19. – 21. april 2007_LANDSKAB OG LANDSKABSARKITEKTUR
- Larsen, Knud, 2003, *Den Tredje Bølge – på vej mod en bevægelsekultur*, Lokale- og Anlægsfondens Skriftrække 8
- Lokale- og Anlægsfonden 2005, Københavns Kommune, Kultur og Fritidsforvaltningen, *Ideoplæg, Idræts- og Kulturfaciliteter i Ørestad*, Information
- Madanipour, Ali, 2003, *Public and Private Spaces of the City*, Routledge
- Munch, Laura et al, 2007, *Arkitektur, Kvinder og Idræt*, Lokale- og Anlægsfondens Skriftrække 13
- Riesto, Svava red. 2004, *Idrættens fornemmelse for byrum*, Lokale- og Anlægsfondens Skriftrække 10
- Roessler, Kaya og Overbye, Marie, 2006, *Kvinder og mænd i idrættens rum*, PDF, Syddansk Universitet, Lokale- og Anlægsfonden.
- Roessler, Kirsten Kaya, 2003, *Arkitekturpsykologi – idrætsrum som med- og modspiller*, Lokale- og Anlægsfondens Skriftrække 7
- Topholm, Jens, 2001, *Vestbyen i Aalborg*, Aalborgbogen 2001, Selskabet for Aalborgs Historie
- Thomsen, Leif 1999, 'Storbyen og idrættens rytmer og bevægelser' i: Eichberg, Henning, 1999, *Idrætten og Byen*, DGI forskning
- Velfærdsministeriet 2008, *Helhedsorienteret Byfornyelse*, PDF, 2008
- www.dgi.dk
- www.plan09.dk/Projekter/2_runde/odense_projektbeskriv.htm

